

T.C.

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

**YAKIN DÖNEMDE YUNANİSTAN DIŞ POLİTİKASININ ABD İLE
İLİŞKİLERİ KAPSAMINDA DÖNÜŞÜMÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gizem KARAKUŞ YILDIZ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Serdar YILMAZ

2024-MUĞLA

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

**YAKIN DÖNEMDE YUNANİSTAN DIŞ POLİTİKASININ ABD İLE
İLİŞKİLERİ KAPSAMINDA DÖNÜŞÜMÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GİZEM KARAKUŞ YILDIZ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Serdar YILMAZ

2024-MUĞLA

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

**YAKIN DÖNEMDE YUNANİSTAN DIŞ POLİTİKASININ ABD İLE
İLİŞKİLERİ KAPSAMINDA DÖNÜŞÜMÜ**

Hazırlayan
Gizem KARAKUŞ YILDIZ
2141014007

Sosyal Bilimler Enstitüsünce
Tezli Yüksek Lisans

Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tez

Tezin Sözlü Savunma Tarihi: 07.06.2024

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 12.07.2024

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Serdar YILMAZ

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Ali HÜSEYİNOĞLU

Jüri Üyesi: Dr. Öğretim Üyesi Seyfi KILIÇ

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Muzaffer DEMİR

TUTANAK

Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 08/05/2024 tarih ve 1148/ 3 sayılı Yönetim Kurulu kararı ile tez jürisi olarak atandığımız, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı **Tezli Yüksek Lisans Programı** öğrencisi Gizem Karakuş Yıldız'ın “Yakın Dönemde Yunanistan Dış Politikasının ABD ile İlişkileri Kapsamında Dönüşümü” adlı tezi incelemiş ve aday 07/06/2024 tarihinde saat 11:00'da tez savunma sınavına alınmıştır.

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 24. maddesi doğrultusunda yapılan tez savunma sınavı sonucunda tezin **kabul** edilmesine oy birliği ile karar verilmiştir.

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Serdar YILMAZ

Üye

Doç. Dr. Ali Hüseyinoğlu

Üye

Dr. Öğretim Üyesi Seyfi KILIÇ

YEMİN

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “YAKIN DÖNEMDE YUNANİSTAN DIŞ POLİTİKASININ ABD İLE İLİŞKİLERİ KAPSAMINDA DÖNÜŞÜMÜ” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça ’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

12.07.2024

Gizem Karakuş Yıldız

Yakın Dönemde Yunanistan Dış Politikasının ABD ile İlişkileri Kapsamında Dönüşümü

ÖZET

Türkçe literatürde Yunanistan dış politikasına dair çalışmalar, daha çok Ege Adaları ve Kıbrıs üzerinedir. Yunanistan'ın ABD ile ilişkileri üzerine Türkçe çalışmalar kısıtlıdır. Literatürdeki bu eksikliğe katkı olarak çalışmada; Yunanistan dış politikasında ABD ile ilişkileri kapsamında yaşanan dönüşüm anlatılmıştır. Çalışmanın amacı; Yunanistan dış politikasında ABD etkisini araştırmaktır. Yunanistan'da Kıbrıs Barış Harekâtı ile zirve yapan anti-Amerikanizm yerini, stratejik ortaklık süreci ile birlikte ABD ile yakın partnerliğe bırakmıştır ve bu dönüşüm; Yunanistan'ın Avrupa Birliği, Rusya ve Türkiye ilişkileri üzerinden açıklanmıştır. Yunanistan'ın bu üç organizasyon/ülke ile ilişkilerinde ABD etkili olurken, Yunanistan'ın bu üç organizasyon/ülke ile ilişkileri de Yunanistan'ın ABD dış politikasını etkilemiştir. Yunanistan'ın anti-Amerikanizmden yakın dönemde ABD ile stratejik ortaklığa kadar geçirdiği süreç içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Dönüşüm sürecinden çıkan sonuçla birlikte, Yunanistan'ın değişmeyen dostları değil değişmeyen çıkarları olduğu, çalışmanın hipotezidir. Tezin ilk bölümünde, dış politikaya ilişkin temel bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde, Yunanistan-ABD ilişkileri tarihsel olarak açıklanmıştır. Üçüncü bölümde sırasıyla; ABD ilişkilerindeki değişim AB, Rusya ve Türkiye kapsamında incelenmiştir. Yunanistan-Avrupa Birliği ilişkilerinin Yunanistan-ABD ilişkilerine etkisi, Yunanistan-ABD ilişkilerinin Yunanistan-AB ilişkilerine etkisi değerlendirilmiştir. Yunanistan-Rusya ilişkisi ile Yunanistan-ABD ilişkisinin karşılıklı etkileşimi incelenmiştir. Üçüncü bölümün son başlığında, Yunanistan-Türkiye ilişkileri özelinde Yunanistan'ın ABD ilişkileri değerlendirilmiştir. Yunanistan'da anti-Amerikanizmin zirve yaptığı Kıbrıs Barış Harekâtı'ndan, yakın dönemde Yunanistan-ABD askeri ortaklığına uzanan, Yunanistan dış politikası dönüşümü açıklanmıştır. Çalışma ile literatürdeki Yunanistan-ABD ilişkilerindeki değişim konusu eksikliğine katkı sağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yunanistan, Yunanistan Dış Politikası, Yunanistan-ABD İlişkileri

The Recent Transformation of Greece's Foreign Policy in the Context of Its Relations with the USA

ABSTRACT

In the Turkish literature, studies on Greek foreign policy are mostly focused on the Aegean Islands and Cyprus. Turkish studies on Greece's relations with the United States are limited. As a contribution to this gap in the literature, this study describes the transformation in Greek foreign policy in the context of its relations with the United States. The aim of the study is to investigate the US influence on Greek foreign policy. The anti-Americanism in Greece, which peaked with the Cyprus Peace Operation, has been replaced by a close partnership with the United States with the strategic partnership process, and this transformation is explained through Greece's relations with the European Union, Russia and Turkey. Greece's relations with these three organizations/countries have been influenced by the United States, while Greece's relations with these three organizations/countries have influenced Greece's foreign policy towards the United States. The process of Greece's foreign policy from anti-Americanism to its recent strategic partnership with the United States was evaluated through content analysis. The hypothesis of the study is that Greece has unchanging interests, not unchanging friends, as a result of the transformation process. In the first part of the thesis, basic information on foreign policy is given. In the second chapter, Greece-US relations are explained historically. In the third chapter, the changes in US relations are analyzed in the context of the EU, Russia and Turkey. The impact of Greece-European Union relations on Greece-US relations and the impact of Greece-US relations on Greece-EU relations were evaluated. The interaction between Greece-Russia relations and Greece-US relations is analyzed. In the last section of the third chapter, Greece's relations with the US are evaluated in the context of Greece-Turkey relations. The transformation of Greek foreign policy from the Cyprus Peace Operation, when anti-Americanism peaked in Greece, to the recent Greek-US military partnership is explained. The study contributes to the lack of literature on the changes in Greece-US relations.

Keywords: Greece, Greek Foreign Policy, Greece-USA Relations

ÖN SÖZ

Bu yüksek lisans çalışmasında, yakın dönemde Yunanistan dış politikasının ABD ile ilişkileri bağlamında yaşadığı dönüşüm incelenmiştir. ABD ile ilişkilerinin, Yunanistan'ın uluslararası kararlarına etkisi araştırılmıştır. Yunanistan dış politikasında dönüşümün yaşanmasında etkisi olan Avrupa Birliği, Rusya ve Türkiye başlıkları üzerinde durulmuştur. ABD'nin; Yunanistan-AB, Yunanistan-Rusya, Yunanistan-Türkiye ikililerinin ilişkilerine etkisi incelenmiştir. Dış politika çok yönlü incelenmesi gereken bir disiplin olduğu için Yunanistan'ın Avrupa Birliği, Rusya ve Türkiye ile ilişkilerinin ABD ile ilişkilerine etkisi de incelenmiştir. Yunanistan'ın Anti-Amerikanizmden ABD ile yakın askeri ortaklığına giden süreç, tezin araştırma konusu olmuştur. Yunanistan, ortak bir dini paylaştığı Rusya ile yakınlığını ABD'nin etkisi ve Rusya'nın revizyonist politikalarıyla azaltmıştır. Rusya ile yakın ilişkilerde olan Yunanistan'ın 2022 yılından sonra Rusya'ya sert bir tavır aldığı görülmüştür. Çalışma ile birlikte, real politik söz konusu olduğunda Yunanistan'ın kültürel bağlarını bir kenara bırakabileceği ve kendi çıkarlarına en uygun kararları alacağı, Amerikan düşmanlığından ABD ile stratejik partnerliğe geçebileceği görülmüştür. Dönemin koşullarına göre devletlerin çıkarlarına uygun hareket etmek için dış politikalarını değiştirebilecekleri Yunanistan örneği üzerinde açıklanmaya çalışılmıştır.

Tez çalışmamda ve her zaman yanımda olan yol arkadaşım Umut'a, canım anneme, kıymetli desteklerini esirgemeyen sevgili hocam Sayın Doç. Dr. Pınar YÜRÜR'e, çalışmamda bilgi ve yardımlarını esirgemeyen danışman hocam, Sayın Doç. Dr. Serdar YILMAZ'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Bu çalışmanın, yakın dönem Yunanistan dış politikası çalışmak isteyen herkese naçizane bir katkıda bulunması dileğimle,

Gizem Karakuş Yıldız

07.06.2024-Muğla

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	I
İÇİNDEKİLER	II
KISALTMALAR	V
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

DIŞ POLİTİKA STRATEJİLERİ VE YUNANİSTAN DIŞ POLİTİKASINDA KARAR ALMA SÜRECİ

1.1. DIŞ POLİTİKAYI ETKİLEYEN FAKTÖRLER	2
1.1.1. Dış Politikada Karar Verme Sürecini Etkileyen Faktörler.....	4
1.2. DEVLETLERİN DIŞ POLİTİKA STRATEJİLERİ	5
1.2.1. Yalnızcılık Politikası	5
1.2.3. İttifak.....	6
1.3. DEVLETLERİN DIŞ POLİTİKA ARAÇLARI	6
1.3.2. Ekonomik Dış Politika Araçları.....	10
1.3.2.1. Birinci Grup Ekonomik Etki Araçları	12
1.3.2.2. İkinci Grup Ekonomik Etki Araçları	12
1.3.2.2.1. Boykot.....	13
1.3.2.2.2. Ambargo	13
1.3.2.2.3. Abluka.....	13
1.4. YUNANİSTAN DIŞ POLİTİKA STRATEJİLERİ VE ARAÇLARI	14
1.5. YUNANİSTAN DIŞ POLİTİKASI KARAR ALMA SÜRECİ	15

1.5.1. Yunanistan Dış Politika Yapıcıları Kimler?.....	16
1.5.2. Toplum Faktörü	18
1.5.3. Karar Alıcılar	19
1.5.4. Toplum ve Kişiler Arası Etkileşim	22

İKİNCİ BÖLÜM

YUNANİSTAN VE ABD İLİŞKİLERİNİN KISA TARİHÇESİ

2.1. BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİNDE YUNANİSTAN-ABD İLİŞKİLERİ.....	24
2.2. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİNDE YUNANİSTAN-ABD İLİŞKİLERİ.....	26
2.3. SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİNDE YUNANİSTAN-ABD İLİŞKİLERİ .	28
2.4. 1991 ve 2000 YILLARI ARASINDA YUNANİSTAN-ABD İLİŞKİLERİ.....	34
2.5. 2000 YILINDAN GÜNÜMÜZE YUNANİSTAN-ABD İLİŞKİLERİ ..	38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ABD İLİŞKİLERİ KAPSAMINDA YUNANİSTAN DIŞ POLİTİKASI DÖNÜŞÜMÜ

3.1. YUNANİSTAN DIŞ POLİTİKASI VE AVRUPA BİRLİĞİ.....	42
3.1.1. Yunanistan'ın Avrupa Birliği Üyeliği Sürecinde ABD'nin Etkisi	42
3.1.2. Ekonomik Kriz Döneminde Yunanistan Dış Politikasında ABD'nin Etkisi	47

3.1.3. AB Merkezli Dış Politikadan Çok Yönlü Dış Politikaya Geçiş Dönemi	53
3.2. YUNANİSTAN DIŞ POLİTİKASI VE RUSYA	55
3.2.1. Yunanistan-Rusya Arasındaki Ortak Bağlar.....	55
3.2.2. 1967- 1991 Yılları Arasında Yunanistan-Rusya İlişkileri	56
3.2.3. 1991-2001 Yılları Arasında Yunanistan-Rusya İlişkileri	58
3.2.4. 2001-2014 Yılları Arasında Yunanistan-Rusya İlişkileri	60
3.2.5. 2014 Yılı Rusya'nın Kırım'ı İlhakında Yunanistan-Rusya İlişkileri	63
3.2.6. 2015-2022 Yılları Arasında Yunanistan-Rusya İlişkileri	64
3.2.7. 2022 Yılı Rusya-Ukrayna Savaşı'nda Yunanistan-Rusya İlişkileri	67
3.3. YUNANİSTAN DIŞ POLİTİKASI VE TÜRKİYE	71
3.3.1. Soğuk Savaş Döneminde Yunanistan- Türkiye İlişkilerinde ABD Etkisi.....	72
3.3.2. Soğuk Savaş Sonrası Yunanistan-Türkiye İlişkilerinde ABD Etkisi	79
3.3.3. 2001 Yılından Günümüze Yunanistan-Türkiye İlişkilerinde ABD Etkisi.....	81
SONUÇ	93
KAYNAKÇA	97

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AGİT	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AHIPAC	Amerikan Helen Enstitüsü Halkla İlişkiler Komitesi
AKEL	Emekçi Halkın İlerici Partisi
BM	Birleşmiş Milletler
CIA	Merkezi İstihbarat Teşkilatı
EAM	Ulusal Kurtuluş Cephesi
EDES	Yunan Ulusal Demokratik Birliği
ELAS	Yunan Halk Kurtuluş Ordusu
ELIAMEP	Helenik Avrupa ve Dış Politika Vakfı
GKRY	Güney Kıbrıs Rum Yönetimi
IMF	Uluslararası Para Fonu
KKE	Yunanistan Komünist Partisi
NATO	Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
PASOK	Panhelenik Sosyalist Hareket
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

GİRİŞ

Dış politika; devletlerin diğer devletlerle ilişkilerinde karar alırken kullandığı yöntemlerin bütünüdür. Devletlerin dış politikalarının kapsamlı bir şekilde irdelenmesi için dış politika analizi, dış politikanın altında tek başına bir çalışma alanı yaratmıştır. Dış politika analizinde, dış politika kararlarının kimler tarafından, hangi sebeplere bağlı olarak alındığına dair inceleme yapılır. Yunanistan'ın dış politikasındaki dönüşümünün irdeleneceği bu çalışmada dış politika analizi yapılacağından, öncelikle genel anlamda dış politikayı etkileyen faktörler, karar alma süreci, dış politika stratejileri ve araçları anlatılacaktır. Daha sonra Yunanistan'ın dış politika karar alma sürecinden, dış politikasını etkileyen faktörlerden bahsedilecektir.

Yunanistan'ın dış politikasındaki dönüşümü açıklanırken, Yunanistan'ın ABD ile ilişkileri, başlangıcından itibaren kısaca anlatılacaktır. Yunanistan'da anti-Amerikanizmin zirve yaptığı Kıbrıs Barış Harekatı'ndan, ABD ile stratejik ortaklığa giden süreç aşamalarıyla açıklanacaktır. Dönüşüm süreci; Avrupa Birliği, Rusya, Türkiye özelinde üç alt başlıkta analiz edilecektir. Avrupa Birliği başlığında, ABD'nin Yunanistan-AB ilişkilerine, AB'nin Yunanistan-ABD ilişkilerine nasıl etki ettiği incelenecektir. İkinci olarak, Yunanistan-Rusya ilişkilerinde ABD etkisi ve ABD'nin Yunanistan-Rusya ilişkilerine etkisi açıklanacaktır. Rusya ile ortak kültürel bağları olan Yunanistan'ın, Rusya'nın 2014 yılı sonrası izlediği revizyonist politikalara tepkisinin ne olduğu incelenecektir. Yunanistan ve Rusya'nın yakın olan ilişkilerinin geçirdiği dönüşümün, ABD ilişkilerine yansısı analiz edilecektir. 2014 yılında Rusya'ya yaptırımlar uygulanırken Rusya ile iletişimin koparılmasını talep eden Yunanistan'dan, Rusya ile bağlarını koparma noktasına gelen Yunanistan'a geçiş sürecinde; Yunanistan dış politikasının dönüşümü detaylandırılacaktır. Son başlık olan, Türkiye ile ilişkilerinde ABD etkisine daha geniş yer verilecektir. Çünkü Yunanistan'da Amerikan düşmanlığının zirve yaptığı Kıbrıs Barış Harekatı'nın başrolü ve Yunanistan'ın tarihsel olarak rekabet duygusu beslediği ülke, Türkiye'dir.

Çalışmanın sonunda tezin hipotezi de olan; devletlerin dostluklarının ya da düşmanlıklarının geçici olduğu, önemli olanın çıkarları olduğu sonucuna, Yunanistan ve ABD ilişkilerinin dönüşümü perspektifinde ulaşılmış olunacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

DIŞ POLİTİKA STRATEJİLERİ VE YUNANİSTAN DIŞ POLİTİKASINDA KARAR ALMA SÜRECİ

1.1. DIŞ POLİTİKAYI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Klasik ve temel tanımı ile uluslararası sistemde bir aktör tarafından yürütülen resmi dış ilişkilerin toplamı olan dış politika karmaşık bir yapıya sahiptir. Dış politika; devletlerin, kurumların ve milletlerin sürekli değişen dinamiklere sahip ilişkilerini ifade eder. Bu dinamikler tarihsel ve anayasal pratikler tarafından şekillenir. Dış politika yapıcısı sadece devlet olarak algılansa da geniş perspektifte; liderler, bürokratlar, askerler, lobiler, düşünce kuruluşları, organizasyonlar ve sıradan vatandaşlardır. Dış politika yapıcıları ülkelerinin bekaları için savaş, barış, refah gibi hayati konularda da karar verirler. Dış politikada karar verme aşamasında dış politika yapıcıları iç politika ile dış politika arasında gelip giderler. Bunu yaparken de diplomasi, yaptırımlar ve yeni medyayı araç olarak kullanırlar. Dış politika bir liderin çocukluk yaşantısından uluslararası sistemin özelliğine kadar pek çok etmenden etkilenerek oluşur. Dış politikayı etkileyen faktörler incelenirken bakış açıları güç üzerinden şekillenmektedir.

Güç üzerine şekillenen yaklaşımların ilki; gerçekçi yaklaşımdır. Gerçekçi yaklaşımda, uluslararası sistem anarşik bir yapıya sahip olduğu için her devlet kendi çıkarı peşinde koşar, güçlerini maksimum seviyeye ulaştırmaya çalışır. Bu nedenle gerçekçi yaklaşımda, uluslararası sistemde iş birliği değil çatışma hâkimdir. Gerçekçi yaklaşımda dış politikayı belirlemede güç dengesi (balance of power) ilkesi etkilidir. Bu ilkeye göre devletlerin hayatta kalabilmesi ve güçlü devletlerin tehditlerinden korunabilmesi için askeri kapasitelerini arttırmaları gerekmektedir. Askeri kapasitelerini arttırmalarına iç dengeleme denirken, devletlerin tehditlere karşı bir araya gelerek ittifak kurmaları ise dış dengelemedir. Gerçekçi yaklaşımda dış politika belirleme süreci karmaşık değildir. Klasik anlayışla tüm devletlerin benzer süreçlerden geçtiğini ve benzer süreçlerde benzer kararlar aldıklarını savunurlar. Dış politika belirleme sürecini etkileyen faktörleri derinine inmeden yüzeysel olarak değerlendirirler. Soğuk Savaş dönemi ortalarında klasik gerçekçi yaklaşım dönüşerek yeni gerçekçi yaklaşımı oluşturmuştur. Yeni gerçekçi yaklaşımda Waltz 2000 yılında yazdığı “Structural Realism After Cold War” adlı çalışmasında devletlerin kendini koruma (self-help) ilkesinin önemli olduğunu

ve güç dengesinin hala devletler tarafından belirlendiğini yazmıştır. Waltz'un devletlerin sürekli güç artırmaya yönelik görüşünü Mearsheimer güvenlik ikilemine yol açtığı için eleştirmiştir. Sürekli güçlerini maksimize etmeye çalışan devletler, diğer devletler için tehdit oluşturduğu için ikileme yol açarak güvenliklerini tam olarak sağlayamamaktadırlar. Güç üzerine şekillenen yaklaşımların ikincisi ise; gücü maddi bir araç olarak değerlendirerek, dış politika amaçlarına ulaşmada tek aracı güç olarak görmektedir. Güç, sürekli artırılması gereken maddi bir dış politika aracıdır. Maddi olarak güç ise; askeri gücü, ekonomik kaynakları, bilimsel ve teknolojik imkânları, toplumsal siyasi yapıyı ifade eder ve tamamen somuttur. Dış politikayı etkileyen faktörlerden güce somut olarak yaklaşan bu anlayışta gücün ölçülememesi sorunsalı mevcuttur. Ülkelerin güçlerine göre sıralanması pek kolay değildir.

Üçüncü yaklaşım ise gücün etki alanı olarak kullanılmasına odaklanır. Gücün ilişkisel yönü kapsamında kontrol ve etki kavramları önemlidir. Kontrol kavramında güç, karşı tarafın istenilen yönde kontrol altında tutulmasını sağlayan bir unsurdur. Etki kavramı ise, karşı tarafın istenilen yönde harekete geçirilmesini, yönlendirilmesini ifade eder. Etki pozitif ya da negatif yönlü olabilmektedir. Pozitif etkiler; ikna ve ödüllendirme ağırlıklı iken negatif etkiler zorlayıcı, cezalandırıcı yöntemlerdir. Dış politikada etki aracı olarak güce en iyi örnek ABD'nin tutumudur. ABD ikna etmek istediği ülkelere karşı gücünü, onlara askeri-mali yardımlar yaparak kullanmaktadır. Bu şekilde ABD, hedeflediği ülkenin istediği yönde hareket etmesini sağlamaktadır. Tam tersi durumda, bir ülke ABD'nin istediği yönde hareket etmediğinde de o ülkeye karşı gücünü yaptırımlar uygulayarak, yaptığı askeri-mali yardımları keserek uygulamaktadır. Güç, dış politikada devletlerin alacağı kararları ve diğer devletler üzerindeki politikalarını etkilemede etkili en önemli unsurdur. Fakat etki olarak gücü ölçmek maddi unsurlar kadar kolay değildir.

Soğuk Savaş dönemindeki kaba/sert güç hala önemini korusa da nükleer savaş çıkma riski Soğuk Savaş dönemindeki gibi değildir. Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi daha çok askeri güce sahip olmak daha güçlü olmak anlamına gelmemektedir. Askeri gücün yanı sıra devletlerin uluslararası ticaretteki payları, çok uluslu şirketlerde sahip oldukları hisseler ve enerji kaynakları da güç için önemli hale gelmiştir. İlk defa Joseph S. Nye tarafından ortaya atılan yumuşak güç kavramında, Nye barışı sürdürmenin savaşı

sürdürmekten daha zor olduğunu ifade etmiştir. Yumuşak gücün unsurları; ideoloji, kültür, değerler ve tarihtir (Sönmezoğlu ve Bayır, 2014: 5-14).

Yumuşak güç diğer bir tanımı ile zorlama ya da rüşvet yerine cezabetme ya da ikna yoluyla arzulanan sonuçları elde etme becerisidir. Gelişimini tamamlamış sanayi sonrası toplumlarda yumuşak güç önemli iken, gelişmekte olan toplumlarda sert güç daha önemlidir (Nye ve Welch,2011: 59).

1.1.1. Dış Politikada Karar Verme Sürecini Etkileyen Faktörler

Dış politikada karar alma süreci incelenirken farklı görüşler ortaya atılmıştır. Farklı görüşlere sahip yaklaşımlar sırasıyla karar alma yaklaşımı ve davranışçı yaklaşımdır. Dış politikada karar alma yaklaşımında karar alıcıların incelenmesi görüşünü savunan Richard Synder'dir. Synder'e göre dış politikada kararlar, resmi karar alıcılar tarafından alınır. Bu yaklaşımda liderlerin psikolojik durumları, algılamaları ve dünya görüşleri analiz edilir. Uluslararası sistemin belirleyici olduğuna dair bakış açısı reddedilir.

Davranışçı ekole göre ise; dış politika kararlarının oluşmasında ve uygulanmasında karar alıcıların konumları ve devlet içindeki bürokratik/kurumsal yapı ön plandadır (Sönmezoğlu ve Bayır, 2014:16-17).

Dış politika bu iki ekolün de ötesinde daha karmaşık bir süreçtir. Dış politikada alınan kararlar, liderlerin özelliklerinden, kurumların yapılarından uluslararası sistemde gelişen olaylara kadar pek çok faktörden etkilenmektedir. Karar vericinin dış politika kararını verirken hangi faktörlerin etkisinin ne ölçüde olduğuna dair kesin çıkarımlar yapmak mümkün değildir. Fakat kararlar; algılama, yanlış anlama, duygular, dürtüler, imajlar, inançlar, iç siyasi ve ekonomik hesaplar, politik gündem ve çıkarlar sonucu oluşmaktadır (Efegil, 2018: 10-14). Devletlerin içinde bulunduğu uluslararası sistemdeki aktörlerin davranışlarının dış politika karar alma sürecine etkisi örnekler üzerinden analiz edilebilmektedir. Bu çalışmada da ABD ile ilişkisine göre dönüşüm geçiren Yunanistan dış politikası analiz edilecektir.

1.2. DEVLETLERİN DIŞ POLİTİKA STRATEJİLERİ

Tayyar Arı (2017:245) ; bağlantısızlık, güç dengesi, statüko, emperyalizm, prestij terimlerini dış politika stratejisi olarak ayrı ayrı başlıklarda değerlendirmiş olsa da Faruk Sönmezoğlu stratejileri; yalnızcılık, tarafsızlık ve ittifak olarak ana başlıklar altında açıklamıştır. Tarafsızlık politikası sadece savaş dönemlerinde tarafsız olmak anlamına gelmemektedir. Savaş dışı dönemlerde de askeri ittifaklara katılmamayı ifade etmektedir.

Yalnızcılık politikasında, devletlerin kendilerini diğer devletlerden soyutlaması söz konusudur. Devletlerin diğer devletlerle diplomatik, ticari ve askeri etkileşimde bulunmada isteksizlik göstermesi olan yalnızcılık politikasının uygulanması günümüzde pek mümkün değildir.

Uluslararası anarşi ortamında, devletler ittifak ve koalisyon oluşturmayı da seçebilmektedirler. İttifaklar; askeri, siyasi ve politik olabilmektedir. Devletlerin bu dış politika stratejilerinden birini benimsemelerinde karar alıcıların diğer devletlerin dış politikalarını nasıl değerlendirdikleri, algılayış şekilleri çok önemlidir.

1.2.1. Yalnızcılık Politikası

Yalnızcılık politikasına, ayrı durma politikası da denir. Bu stratejide devletler, diğer devletlerle askeri, ekonomik, siyasi iş birliği içerisine girmezler. Bu nedenle bu stratejiyi benimseyecek devletlerin kendi kendilerine yetebilme gücüne sahip olması gerekir. Coğrafi özellikler açısından da bu ülkelerin diğer ülkelerle bağlantısının olmaması için dağlarla çevrili olması, diğer devletlerle arasında okyanusların, denizlerin olması bu ülkeler için izolasyonist politikalarını kolaylaştıran etmenlerdendir.

ABD'nin Birinci Dünya Savaşı'ndan önce ve sonra izlemiş olduğu yalnızcılık politikası coğrafi özellikleri bu politikanın başarılı olmasında etkili olmuştur. Antik çağlardan 19. yüzyıl ortasına kadar ada ülkesi olan Japonya'nın ve dağlık bir ülke olan Etiyopya'nın başarılı bir izolasyonist politika yürütmesi yine coğrafi özellikleri sayesinde olmuştur (Kar, 1983:228).

1.2.2. Tarafsızlık Politikası

Devletlerin bu tarz dış politika tercihi; geçici ve sürekli tarafsızlık olarak ikiye ayrılır. Geçici tarafsızlık barış zamanlarında saldırmazlık, tarafsızlık gibi birtakım antlaşmalarla sağlanabilir. Buna örnek olarak Türkiye ile Sovyetler Birliği arasında 17 Aralık 1925 yılında imzalanan Tarafsızlık ve Saldırmazlık Antlaşması verilebilir. Antlaşmaya göre, her iki tarafın da üçüncü ülkelerle gireceği savaşlarda diğerinin tarafsız

kalacağını ifade etmekte idi. Türkiye 1941 yılında Almanya ile de saldırmazlık anlaşması imzalayan Türkiye; Almanya, SSCB'ye saldırdığında her iki ülkeye de tarafsızlığını ilan etmiştir. Türkiye tarafsızlığı kendi rızası ile benimsediği için bu tarafsızlık, geçici tarafsızlık olarak ifade edilmektedir. Daimî tarafsızlıkta ise, devletler zorla ya da kendi iradesi ile daimî tarafsızlığı benimseyebilmektedir. Fakat bu durum, devletin tamamen silahsızlanması anlamına gelmemektedir. Tarafsız statüdeki bir devlet tarafsız olsa dahi, kendisine yönelik bir tehdit karşısında askeri gücünü kullanabilecektir. Bir ülkenin tarafsızlığı benimsemesi diğer devletlerin o devletin tarafsızlığını kabul etmesi ile mümkündür. Geçici tarafsızlık savaş dönemine ait bir terim iken, daimî tarafsızlığa dönüştüğünde yalnızcılık ve bağlantısızlık stratejilerine benzemektedir. Tarafsızlık diğer devletlerin politikalarına karşı tarafsız kalmayı ifade ederken, bağlantısızlık devletin kendi isteği ile benimsemiş olduğu bir politikadır (Arı, 2017:247-262).

1.2.3. İttifak

Uluslararası sistemdeki tüm aktörler otonomilerini en üst seviyede tutmayı amaçlar. Fakat bu amaca rağmen, otonomlarını bir ölçüde sınırlandıran ittifaklar da kurarlar. Devletlerin dış politika stratejisi olarak ittifak kurmalarının iki önemli nedeni vardır. Birinci nedeni; ortak hedefleri olan ülkelerin bu hedeflerine ulaşmalarında kendi mevcut kaynaklarının ve kapasitelerinin yetersiz gelmesi yer alır. Öz kaynakları yeterli dahi olsa devletler yine de ittifak kurmak isteyebilirler. Öz kaynağı yeterli bir devlet için ittifak kurma nedeni ise; maliyeti azaltmak, amacına giden yolu kısaltmak ve amacını meşrulaştırmaktır. İttifaklar, ortak amaca yönelik, tamamlayıcı amaçlara yönelik ve farklı amaçları bağdaştıranlar olarak üç gruba ayrılırlar (Sönmezoğlu ve Bayır, 2014: 27-28). Kuruluşunda ekonomik iş birliği amacı taşıyan Avrupa Birliği, ortak amaca yönelik bir ittifaktır. “Avrupa Birliği'nde amaç, üye devletlerin ve vatandaşlarının ulusal, kültürel, dil ve din çeşitliliğini bir potada eritmek değil, bu çeşitliliğin getirdiği dinamizmi güce dönüştürebilmek olarak ifade edilmektedir.” (AB Başkanlığı, 08.05.2020).

1.3. DEVLETLERİN DIŞ POLİTİKA ARAÇLARI

Devletler dış politikalarını belirlerken daha çok güç, daha fazla güvenlik, daha iyi ekonomi gibi amaçları gözetirler. Güçlerini arttırmak, daha güvende hissetmek ve ekonomilerini iyileştirmek için dış politikada çeşitli araçlara başvururlar. Klasik ekolde dış politika araçları; siyasi, ekonomik ve askeri olmak üzere üç kategoride incelenir. Klasik sınıflandırmada siyasal etki araçları, diplomasi ve propagandadır. Ekonomik etki

araçları ise ödüllendirme ve cezalandırma olarak ikiye ayrılır. Ödüllendirme ekonomik araçları ödüllendirici önemlerdir. Literatürde “positive sanctions” olarak geçen bu terim, ülkelere yapılan mali yardımlarla hedefe daha kısa süre içerisinde ulaşmayı sağlar. Öyle ki; Sovyetler Birliği dağıldığında Ukrayna’da ve Kazakistan’da bir miktar nükleer silah kalmıştı. ABD, bu silahların yok edilmesi karşılığında bu ülkelere maddi yardımda bulunmuştu. Bu yardım pozitif etki eden dış politika aracı olmuştur. Soğuk Savaş döneminde, ABD’nin Marshall Planı ile Sovyet Komünizmi tehdidine karşı Yunanistan’a ve Türkiye’ye yaptığı yardımlar da ödüllendirici ekonomik önlemlerdendir. Ödüllendirici önlem olarak ekonomik yardımlar pozitif etki ederken, cezalandırıcı ekonomik politika aracı olarak ekonomik yaptırımlar ise negatif etki yaratır. ABD, irredentist politika izleyen Rusya’nın önemli devlet ve iş insanlarına 2014 yılından itibaren mali varlıkları dondurma yaptırımı uygulamaktadır. Boykot, ambargo, abluka; dış ticarete yönelik önlemlerdendir. Dış yardım ve yatırım ise, finansal önlemlerdir. Askeri dış politika etki aracı ise; şiddete başvurmayı, askeri gücü kullanmayı ifade eder. En az iki devlet aktörünün arasındaki kapsamlı, sürekli, önemli ölçüde can kaybının yaşandığı, silahlı kuvvetlerin ve diğer tüm araçların kullanıldığı durum, ortam savaş olarak adlandırılır (Sönmezoğlu ve Bayır, 2014: 28-29).

1.3.1. Siyasal Etki Araçları

Devletler kendi aralarındaki anlaşmazlıkları, sorunları, ihtilafları bazı yöntemlerle çözmeye çalışmaktadırlar. En yaygın olarak bilinen yöntem savaş olsa da küreselleşmenin hızla devam ettiği günümüzde konvansiyonel savaşların maliyeti nedeni yüzünden ve dehşet dengesine yol açmamak için, devletler dış politikada daha barışçıl yollara başvurmaktadır (Karaağaç, 2019: 690-691). Devletlerin dış politika uygulamalarında kullandığı siyasal etki araçları; diplomasi ve propagandadır.

1.3.1.2. Diplomasi

En genel tanımı ile diplomasi bir devletin dış politikasında barışçıl yol izlemesi amacı ile yürütülen müzakere ve pazarlık sürecidir. Diplomasinin kavramsal ve etimolojik kökeni Eski Yunan’da ikiye katlamak anlamına gelen “diploma” kelime kökenine dayanmaktadır. Kâğıdın katlanması biçiminden dolayı, Eski Yunan ve Roma’daki tüm resmi belgelere diploma denilmiştir. Ortaya çıkan diplomaların düzenlenmesi ve muhafaza edilmesi için kâtiplere ihtiyaç doğmuştur. Diploma kelimesinden türeyen

diplomasi, tarihi kadim uygarlıklara dayanan, iki düşman gücün müzakere yoluyla bir sonuca varması anlamına gelmektedir (Karaağaç, 2019: 691-692).

Dış politika bir devletin uluslararası sistemden beklentilerini ve amaçlarını ifade ederken, diplomasi ise bu amaçlar için kullanılan araçları, mekanizmaları ve yöntemleri içerir. Diplomasi uzmanı Harold Nicolson diplomasi kavramını dar ve geniş olarak iki anlamda kullanır. Dar anlamda diplomasi; hükümetlerin resmi temsilcileri yani diplomatlar aracılığı ile gerçekleştirdikleri diyalogları işaret ederken; geniş anlamda diplomasi bir ülkenin dış politikasında kullandığı siyasal etkileme yöntem ve tekniklerini ifade eder. Eski diplomaside diplomatik faaliyetler iki ülkeyi ilgilendirmektedir. Yeni anlamdaki konferans diplomasisinde ise, üç ve daha fazla devlet bulunmaktadır. Konferans diplomasi türüne ilk örnek, 1648 Westphalia Kongresi kabul edilmektedir (Sönmezoglu ve Bayır, 2014:29). Harold Nicolson, ideal diplomatların özelliklerinin yere ve zamana göre değişmesi gerektiğini savunmuştur. Nicolson’a göre ideal diplomatlarda; iyilik, doğruluk, kesinlik, sükûnet, iyi huy, sabır, alçak gönüllülük ve sadakat olmalıdır. Eski ve yeni diplomasi yerini, küresel diplomasiye bırakmıştır, küresel diplomaside eski ve yeni diplomasiden farklı olarak diplomasi tarafı sadece hükümet değildir. Hükümet dışındaki kuruluşlar, uluslararası ve bölgesel kuruluşlar da dış politikanın karar alıcıları ve uygulayıcılarıdır. Karar alma sürecinin anlatılacağı bölümde karar alıcılar detaylı anlatılacaktır. II. Dünya Savaşı sonrası kurulan Birleşmiş Milletler Örgütü küresel bir nitelik kazanarak örgütler sistemi oluşturmuştur. Parlamenter diplomasiye en iyi örneklerden biri Birleşmiş Milletler’ dir. Bir başka diplomasi türü, zirve diplomasisidir. Ulaşım ve haberleşme sektörünün hızlı gelişimi ile geldiği noktada karar alıcılar hızlı ve kolay bir şekilde bir araya gelebilecekleri için zirve diplomasisi gelişmiştir. Yeni diplomasi türlerinden bir diğeri de mekik (shuttle) diplomasisidir. Kriz ortamlarında etkili ülke temsilcilerinin ve kuruluşlarının sorunu halletmek için, taraflar arasında sürekli teması ve iletişimi sağladığı diplomasi türü mekik diplomasisi olarak adlandırılır. Uluslararası krizlerdeki barışı koruma ve çatışmaları durdurma amacına yönelik oluşturulan barış gücü faaliyetleri de önleyici (preventive) diplomasi türüdür. Birleşmiş Milletler ve bağlı kuruluşlarca ve bu örgütün daimi temsilcilikleri aracılığı ile yürütülen diplomasi ise, sessiz (quiet) diplomasidir. Yakın zamanda ortaya çıkan bir diğer diplomasi de, toplumsal diplomasidir. Bu türde, devlet adamları genel diplomatik mesajlar ileterek onları izleyenlere çeşitli iletişim araçları ile ulaşmış olurlar. Günümüzde

ortaya çıkan bir başka terim de “ikinci yol” diplomasidir. İkinci yol diplomaside sivil toplum örgütleri tarafından resmi olmayan türden ilişkiler yürütülmektedir (Sönmezoğlu ve Bayır, 2014:30). Bu diplomasi türü; devletlerarası ilişkiler yolunda gitmediğinde ve devletlerin bir araya gelmek istemediği bir durum olduğunda, toplumsal örgütlerin devletler adına bir araya gelerek ortak bir iş birliği gündemi oluşturmastır.

1.3.1.2. Propaganda

Devletlerin dış politikalarını uygularken kullandıkları bir diğer siyasal etki aracı ise, propagandadır. Propaganda, bireyler ve gruplar aracılığı ile iletişim araçları kullanarak diğer gruplarına kanılarını ve düşüncelerini değiştirmeyi, kontrol etmeyi amaçlayan bilinçli bir davranıştır. Diplomasiden farklıdır zira diplomaside taraflar doğrudan devletler ve onların temsilcileridir. Propagandada amaçlanan topluluk diğer ülkelerin halklarıdır. İkinci fark ise, diplomaside çıkarları çatışan iki ülkenin uzlaşması söz konusu iken, propagandada diğer devletle uzlaşmadan söz edilemez. Propagandanın geçmişi çok eskiye dayansa da günümüzde teknolojinin yaygınlaşması ile propaganda farklı bir boyuta taşınmıştır. Teknoloji, propagandada etkin ve yoğun kullanılmaya başlanmıştır. Propaganda iki dünya savaşı arası dönemde Hitler Almanya’sı tarafından kullanılmıştır (Arı, 2017:28).

Propaganda sahası bakımından iç ve dış propaganda olarak ikiye ayrılır. İç propagandanın konusu seçim dönemlerinde iktidarın ve muhalefetin yürüttüğü faaliyetler olarak ortaya çıkarken, dış politika siyasal etki aracı olarak kullanılan dış propaganda da bir devletin diğer devletlerin halklarını etkilemek için kullandığı yöntemdir. Ermenilerin Soykırım üzerine yaptıkları propagandalar, siyasal etki yaratan dış propagandaya örnektir. Öyle ki soykırım hakkında yazdıkları kitaplar, yapılan toplantılar ve dikilen heykellerle 75-80 milyar dolarlık bir sermaye ile soykırımı gelir kaynağına dönüştürmüşlerdir (Erkiş ve Sunmak, 2014: 305). Propaganda çeşitleri ise; siyasi, ekonomik, askeri ve kültürel. Siyasi propaganda, devleti ilgilendiren propaganda iken ekonomik propaganda ise, devletlerin ekonomik menfaatlerini ön planda tuttuğu propaganda çeşididir. Propaganda her çeşitte yapılabilirken, dış politikayı etkileyen faktörlerden siyasi faktörlerin bir türü olarak propagandadan bahsedilirken siyasal propaganda türü kastedilmektedir.

Uluslararası sistemde, devletlerin prestijlerine ve ulusal çıkarlarına uygun dış politika için güç önemli bir unsurdur. Propaganda da gücü kullanmada etkili siyasi araçlardan biridir. Propagandacı tarafından hedefe yöneltilen mesajlar, genel nitelikleri açısından başlıca iki grupta toplanabilirler. İlk grupta mesajlarda amaç, etkilemeye çalışılan kişilerin sempatisini kazanmak ve bu kişilerin sayılarını arttırmaktır. İkinci grupta ise amaç kişilerin belli bir biçimde davranmasıdır. Uluslararası politikada propaganda bu iki amaç için kullanılır (Sönmezoğlu ve Bayır,2014:31).

1.3.2. Ekonomik Dış Politika Araçları

Siyasal etki aracı olarak ekonominin etkisini anlattığı çalışmasında Sönmezoğlu, bir devletin diğer devlet üzerinde etki edebilmesi için dört yöntem kullandığından bahsetmektedir. Birincisi, ikna yöntemi ile A ülkesi, B ülkesinin X' i yapmasının ve yapmayı sürdürmesinin sonuçlarını göstermesi söz konusu iken ikinci yöntemde; A ülkesi, X'i yapmasını durdurmayı sağlamak için B'ye çeşitli avantajlar sunmaktadır. Üçüncü yöntemde A, baskı kullanarak B ülkesinin X' i yapması engellenmeye çalışır. Dördüncü yöntem ise; B'nin X' i yapmaması için A'nın savaşa kadar uzanan zora başvurma yöntemlerini içerir (Sönmezoğlu, 1984: 220-222).

Uluslararası ilişkiler ile ekonomi bilimi iç içe geçmiştir, bu nedenle dış politika analizinde ekonomiyi göz ardı etmek mümkün değildir. Dış politika aracı olarak ekonomi denildiğinde karşılıklı bağımlılık ilkesi temel terimlerdenidir. İki ülke arasındaki ekonomik bir kriz siyasi krize dönüşebilmektedir. Bir ülkenin ürettiği malları alan ülkeler belli ise, o ülkenin ihracat yaptığı ülkelerle arasının iyi olması gerekmektedir. Dış politika doğrudan ekonomiden etkilenmektedir fakat alternatif pazarları varsa ekonomik olarak bağımlılığı fazla olmayacağından dış politikası da ekonomiden daha az etkilenmektedir. Çalışmamın ana konusu olan ABD ile ilişkileri kapsamında Yunanistan dış politikası analizinde, ABD'nin küresel güç olarak ekonomi üzerindeki etki gücünü kullanması üzerine örnekler verilecektir. Türkiye'nin Kıbrıs Barış Harekâtı düzenlemesinin akabinde ABD'nin Türkiye'ye ekonomik yaptırım uygulaması, dış politika aracı olarak ekonominin kullanılmasına en açık örneklerdenidir. ABD para birimi USD, dünyadaki ihracat ve ithalatın anapara birimi olduğu için ABD'nin yaptırım uyguladığı devletlerin ticaretleri bu yaptırımlardan kötü etkilenmektedir ve yaptırımlar milli ekonomilerine zarar vermektedir. Ambargoları kullanarak devletler, diğer devletlerin karar alma süreçlerini etkileyebilirler, kararlarından vazgeçirebilirler. Ambargo, caydırıcı bir

ekonomik dış politika aracı olarak kullanılabilir. Ambargo, olumsuz bir dış politika etki aracı iken karşılıklı bağımlılıkta devletlerin birbirleri ile ilişkileri tam olarak birbirlerinden etkilenmektedir. Karşılıklı bağımlılıkta her iki devlet için de olumsuz olan bir durum bir diğer devlet için olumlu bir sonuç doğurabilmektedir. Karşılıklı bağımlılık da olsa; iki devlet arasındaki ilişki taraflardan biri için daha fazla önem arz etmektedir. İki devlet arası ilişkiye daha fazla önem atfeden devletin üzerinde diğer devletin pazarlık gücü daha fazladır. İki devletin seviyesi farklı olsa da karşılıklı bağımlılıkta; iki devlet de ilişkilerini sürdürebilmek için istek ve çaba söz konusudur. Her iki taraf için de maliyetlerin hareket serbestisi getirmesi söz konusudur. Taraflardan birinin diğeri üzerindeki pazarlık gücü (bargaining power) diğer tarafın karşılıklı bağımlılık ilişkisine karşı hassasiyetine ve etkilenme derecesine bağlıdır. Taraflar arasında hareket serbestisi olmazsa ve etkilenmeleri gözetilmeden hareket edilirse; iki tarafın da sadece çıkar odaklı olduğu ilişki karşılıklı bağımlılık değildir (Gürkaynak ve Yalçiner, 2009: 75-76).

Ekonomik entegrasyonda ise, karşılıklı bağımlılıktan farklı olarak devletlerin ekonomileri karşılıklı bütünleşmiştir. Ekonomik entegrasyonun ne şekilde olacağına dair farklı görüşler olsa da; entegrasyon, parçaları bir bütün içinde birleştirme, bir araya getirmedir. Ekonomik entegrasyon, gümrüğün kalkması ile mümkündür. (Tahsin,2007:8). Ekonomik entegrasyona en iyi örnek Avrupa Birliği ekonomisidir. Entegrasyonda ülkeler karşılıklı olarak ticaretlerinin önündeki engelleri ve kısıtları kaldırırılar. Avrupa ülkeleri de entegrasyon sağlamak için tek para ve tek pazar süreçlerinden geçerek ekonomik bütünleşmeyi tamamlamıştır (Bilici,2006: 39).

Karşılıklı bağımlılık ve entegrasyon dışında bir diğer ekonomik dış politika etki aracı da penetrasyondur. Penetrasyon karşılıklı bağımlılığın yakın tarihteki doğurduğu yeni bir terimdir. Daha sessiz ama etkili ekonomik dış politika aracı penetrasyonda, devletler söz sahibi olmak istedikleri devletlerin ekonomilerine şirketler aracılığı yatırım yaparak, ortak olarak o devlet üzerinde güç sahibi olmaktadır. Yatırımcı şirketlerin ülkelerinin yatırım yapılan şirketlerin ülkelerinin üzerinde nüfuzu vardır. Yatırımcı şirketlerin ülkeleri yatırım yapılan ülkenin alacağı dış politika kararlarını yatırımcıları kullanarak etkileyebilir. Karşılıklı bağımlılık da entegrasyon da penetrasyon da kriz dönemlerinde tek başlarına savaş ihtimalini ortadan kaldırmasa da devletlerin diyaloglarını ve iş birliklerini güçlendirerek barışı teşvik edici bir fonksiyon üstlenirler (Gürkaynak ve Yalçiner, 2009:76).

Ekonomik dış politika araçlarının kullanılma amaçları; ödüllendirme, cezalandırma, doğal kaynakları ele geçirme ve nüfuz alanı oluşturmaktır. Ödüllendirme; devletlerin yaptıkları mali yardımlarken, cezalandırma çeşitli yollarla sağlanabilir ve genellikle dış ticarete ilişkin alınan aksiyonlarla cezalandırmalar gerçekleşir. Ekonomik etki araçlarında bu nedenle dış ticarete ilişkin önlemler yer almaktadır. Dış ticaretle ilgili alınan ekonomik önlemler de iki gruptur. İlk grupta pasif nitelikli gümrük tarifeleri, ticari kotalar, aşırı fiyat yükseltme, aşırı fiyat düşürme gibi önlemler yer alırken ikinci grupta etkisi daha büyük önlemler yer almaktadır bunlar da; boykot, ambargo ve ablukadır.

1.3.2.1. Birinci Grup Ekonomik Etki Araçları

Küreselleşen dünya ekonomisinde serbest piyasa olsa da, dış politikada korumacı politika ya da tepki politikası olarak ekonomi de kullanılmaktadır. Serbest piyasa olsa da siyasi krizlerde önlem amaçlı dar anlamda ticaret savaşı olarak da adlandırılabilir. Korumacı ekonomik politika uygulanır. Korumacı ekonomik politikaya örnek birinci grup etki araçları, pasif niteliklidir. Pasif nitelikli dış politika ekonomik aracı olarak gümrük tarifeleri, ticari kotalar, aşırı fiyat yükseltme ve düşürme ülke ekonomilerine zarar vererek ülkelerin uyguladıkları dış politikaya karşı verilen tepki için etkili bir şekilde kullanılmaktadır.

İki temsili ülke (A ve B ülkesi) ve onların ürettiği iki temsili mal (X ve Y gibi) ile açıklamak gerekirse; başlangıçta A ülkesi, B ülkesine Y malını ihraç etmektedir. B ülkesi A ülkesine ise X malını ihraç etmektedir. Bu serbest ticaret durumunda, iki ülke de kendi ülkesinde daha yüksek fırsat maliyeti ile üretmek zorunda kalacağı ürünü ithal ederek faydasını maksimize edecektir. A ülkesi B ülkesinden ihraç edilen X malı için gümrük vergisini artırırsa, B ülkesindeki X malı üreticileri bu gümrük tarifesiyle zarar görecektir. Buna misilleme olarak B ülkesi de Y malı için gümrük vergisini artırırsa, A ülkesindeki Y malı üreticileri bu tarifieden zarar görecektir (Ateş vd. ,2018:8-9).

1.3.2.2. İkinci Grup Ekonomik Etki Araçları

İkinci grup ekonomi araçları, birinci gruba kıyasla daha etkili dış politika ekonomik araçlarıdır. Boykot, ambargo ve abluka bu grupta yer alır. Boykot, ambargo ve abluka daha aktif, siyasal ögenin çok daha belirgin olduğu politikalardır.

1.3.2.2.1. Boykot

Boykotta siyasal etki için A ülkesi B ülkesinden yapılan tüm mal ve hizmet alımlarını durdurur, pazarlarını kapatır ve böylece boykot etmiş olur. Boykotu yapan ülkelerdir fakat bazı tanımlamalara göre de boykotu gerçekleştiren ülke değildir, halktır. Örnekteki A ülkesi halkının bizzat kendisi, B ülkesini boykot ederek mallarını almayı reddeder.

1.3.2.2.2. Ambargo

Boykotta A ülkesi, B ülkesinden alacağı malları boykot ederken, ambargoda A ülkesi, B ülkesine bazı malları ya da tüm mal ve hizmetleri satmaz veya benzeri bir yolla B ülkesine aktarılmasına da engel olur. İran'ın nükleer faaliyetlerinden dolayı ABD'nin İran'a uyguladığı mal satma kısıtları ambargolara örnektir.

1.3.2.2.3. Abluka

Bir ülkenin tümünün ya da belirli bir bölümünün dış ülkeler ile olan bağlantısının kısmen ya da tamamen denetim altına alınmasına, kesilmesine abluka denir. Yunanistan tarihinde ablukaya örnek olarak, 1941 yılında İngiltere'nin Yunanistan'ın Alman işgaline uğradığında uyguladığı politik araç verilebilir. İngiltere, Alman kuvvetlerini tecrit etmek ve zor durumda bırakmak için abluka uyguladı. İngiliz deniz kuvvetlerinin Yunanistan'ı ablukaya alması İngiltere'yi tecrit etmeyi amaçlasa da Yunanistan'ın gıda maddelerini ihraç etmesini engellediği için Yunanistan'da açlık sorununa neden olmuştur (Bakar, 2008:417).

Günümüzde abluka uygulanmasına en iyi örnek ülke Kuzey Kore'dir. Kuzey Kore'den mal alınmaması, Kuzey Kore'ye mal satılmaması; bağlantının tamamen kesilmiş olması ablukaya örnektir. Kuzey Kore, adeta uluslararası sistem dışındadır, diğer ülkelerle bağlantısı yoktur.

Birinci ve ikinci grup ekonomik etki araçlarının yanı sıra finansal önlemler, dış yardım ve yatırım da ekonomik etki araçlarıdır. Ülkeler dış yardım yaparak da dış politika aracı olarak ekonomiyi kullanmış olurlar. Bir ülke boykot, ambargo ve abluka ile caydırmak istediği ülkeleri olumsuz yönde etkilerken, finansal önlemler kapsamında dış yardım, yatırım da bir ülkenin belli bir şekilde davranmasını sağlamak istediği ülke için pozitif etki eden ekonomik araçlardır. ABD'nin Soğuk Savaş Dönemi'nde Türkiye'ye ve

Yunanistan'a yaptığı mali yardımlar buna en iyi örnektir. Marshall Planı olarak adlandırılan bu yardımlar Sovyet komünizminin yayılmasını önlemek amacı ile Yunanistan'a ve Türkiye'ye yapılmıştır. Mali yardımların yapılmasındaki neden, bu iki ülkenin kaybedilmesi durumunda henüz dengeye kavuşmamış Ortadoğu'nun Sovyet tehlikesi altına girmesi ve Sovyet donanmasının Akdeniz'e inme tehlikesi olmuştur. Önlem amacıyla pozitif etkide bulunan ekonomik etki aracı olarak dış yardımların kullanımına Marshall Planı en iyi örneklerdendir (Keyman, b.t.).

1.4. YUNANİSTAN DIŞ POLİTİKA STRATEJİLERİ VE ARAÇLARI

Yunanistan, 1974 yılında cunta rejimine karşı verilen mücadele sonunda demokratik yönetim sürecine geçmiş genç bir cumhuriyettir. Bu genç cumhuriyetin dış politikası da 1974 sonrası 1990'larda şekillenmeye başlamıştır. Yunanistan dış politikasının şekillenmesinde önceleri bilgi tabanlı dış politika hâkimken sonradan politika ilişkili bilgi dönemine geçiş olmuştur. Politika ilişkili bilgi dönemi diplomasi için en açık, en anlaşılır ve en etkili diplomasi olmuştur.

Akademik dış politikaya etkisinden önce, bilgi tabanlı dış politika dönemi için Alexander George bilgi tabanını üçe ayırmıştır. Bilgi tabanının ilk aşamasında, anlam ve içerik açısından caydırıcılık, uyuşmazlığın çözümü, yumuşama (detant), arabuluculuk stratejileri incelenir. Bu kavramlar, tanımlar ve strateji oluşturmada ilk adım olmuştur. Bilgi tabanında ikinci aşama ise "destekleyici koşulların" belirlenen stratejinin uygulanması olasılığını arttırmada etkisinin olduğu aşamadır. Politika uygulayıcıları, geçmiş olaylardan belirledikleri stratejinin uygulanmasındaki kısıtların farkındadır. Üçüncü aşama bilgi tabanı ise, ülkelerin yapısal özelliklerini içerir. Yunanistan'da uluslararası ilişkiler kavramına, akademisyenler tarih ve uluslararası hukuk perspektiflerinden yaklaştığı için teori üretme ve teorik tartışmalar Yunanistan'da arka plana atılmıştır.

Yunanistan'ın akademik ve araştırma topluluğu, uluslararası hukuk ve Avrupa hukuku ile ilgilenenlerden ve büyük ölçüde de ekonomistlerden ve tarihçilerden oluşmaktadır. Yunanistan dış politikasındaki aktör rolündeki kişilerin ana çalışma alanı dış politika teorileri olmadığı için, dış politika analizinde teorilere dair çalışmalara rastlamak pek mümkün değildir. Aynı şekilde, Yunanistan dış politikasında teoriye dair çalışmalar kısıtlı olduğu için uluslararası ilişkiler dersleri veren akademisyenlerin teorik

altyapı oluşturması kısıtlıdır. Kanada'daki Yunan akademisyenler, Yunanistan dış politikasını eleştirerek; dış politikadaki yetersizliğin teoriye dair çalışmaların yayınlanması ile giderilebileceği fikrini ne sürmüşlerdir. Kısaca, Yunanistan'da uluslararası ilişkilerde teorik çalışmalar yaygın değildir.

Teorik alt yapısı olmayan Yunanistan dış politikasında, dış politikayı şekillendiren başlıca etmen, dış tehditler olmuştur. Ulus egemenliğine doğrudan ya da dolaylı zarar verecek her şey Yunanistan mantalitesinin kökünü oluşturmuştur. Yunanistan devletinin oluşması sürecinde yaşanan acılı ve uzun süreç, Yunanistan'ın tarihsel travmalardan travma devleti yaratmasında etkili olmuştur. Yaşanan i travmalar, diğer ülkelerle olan ilişkilerinin şekillenmesinde etkili olmuştur. 1919- 1922 yılları arasındaki Türk- Yunan savaşı, Yunan ders kitaplarına facia olarak aktarılmıştır. Yunanistan halkının ders kitapları aracılığı ile de adeta ruhuna işlenen bu facia, Yunan halkında ezilen kültürüne sebebiyet veren olaylardan biridir. Ezilen kültürün sonucu olarak Yunan halkında yabancı düşmanlığı (xenophobia) oluşmuştur. Bu nedenle, Yunanistan dış politikasının şekillenmesinde Türkiye'nin payı büyüktür. Son 30 yıldır Yunanistan için, doğuya karşı baş düşman politikası uygulanması diplomasinin önemli bir parçası olmuştur. Yunan hkmetleri 1974 yılından sonra, Yunanistan ve Türkiye arasındaki sorunları zme ile ilgili politikalar yerine, Türkiye'yi caydırma üzerine politikalar yrtmştir. 1999 yılına kadar Türkiye'yi caydırma üzerine şekillenen Yunanistan dış politikası, Helsinki Zirvesi'nden sonra değişime uğramıştır. Yunanistan, Türkiye ile birlikte Avrupa Birliği lkesi olacağı düşüncesine vararak, Türkiye'ye karşı pozitif politika uygulamaya başlamıştır. Yunanistan'ın Türkiye'ye karşı stratejisi, Yunanistan'ın uluslararası ilişkiler topluluğunun, Yunan karar alıcılara yol gösterecek bilgilerinin zayıflığına en önemli örnektir (Tsakonas, 2005: 428-430).

1.5. YUNANİSTAN DIş POLİTİKASI KARAR ALMA SÜRECİ

Yunanistan, 1974 yılından itibaren yönetim parlamenter demokrasidir. Yunan parlamentosunda 300 milletvekili vardır ve 4 yılda bir genel oylama ile seçim yenilenir. Cumhurbaşkanı parlamento tarafından 5 yıl için seçilir. Cumhurbaşkanı; başbakanı ve hükümet üyelerinin atamasını yapar. Dış politika karar alıcılarından dışışleri bakanının görevi, diğer devletlerden ve uluslararası kuruluşlardan önce devletin çıkarlarını korumaktır. Dışışleri Bakanlığı, Birleşmiş Milletler ve NATO yesi olan Yunanistan'ı bu

kuruluşlarda temsil eder. Uluslararası iş birliği, güvenlik, barışı sağlamak için çabalar. İnsan ve azınlık haklarını savunur. Tüm bunlar için insani ve kalkınma yardımları yapar. Yunanistan Dışişleri Bakanlığı'nın resmi web sitesinde, bakanlığın görevleri şöyle açıklanmıştır.

- Diğer devletlerden önce Yunanistan'ı temsil etmek,
- Birleşmiş Milletler, NATO ve diğer uluslararası organizasyonlar adına Yunanistan'ı temsil etmek,
- Avrupa Birliği'nde ve Avrupa entegrasyon sürecinde Yunanistan'ı temsil etmek,
- Uluslararası toplantılarda ve uluslararası hukukta Yunan devletinin haklarını ve çıkarlarını korumak,
- Uluslararası iş birliği, güveni, barışı arttırmak,
- İnsani ve azınlık haklarını korumak,
- İnsani meselelerle başa çıkmada dünya dayanışmasına katılmak,
- Yunan kültürünün yurtdışındaki imajını geliştirmek ve uluslararası kültürel iş birliğini teşvik etmek,
- Yurtdışında yaşayan Yunan vatandaşlarının haklarını ve menfaatlerini korumak,
- Yunan diasporası ile anavatan arasında yakın ilişkiler geliştirmek, diasporanın kendi kimliğini, dilini korumasına yardımcı olmak,
- Yunanistan bakanlıkları ile ajansları ülkenin dış ilişkileri ile ilgili konularında koordine etmek (MFA Yunanistan,14.03.2011).

1.5.1. Yunanistan Dış Politika Yapıcıları Kimler?

Yunanistan'ın dış politika yapııcılarından önce, Yunanistan dış politika kültürünü oluşturan öğeleri incelemek gerekir. Yunanistan'ın bağımsızlığını ilan ettiği tarihten itibaren etnik milliyetçilik ve irredantizm politik söylemi oluşturan başlıca önem verilen değerler olmuştur. Irredantist bir hayal olarak Megali İdea, Yunanistan için tüm Yunanların tek çatı altında toplanması ile Doğu Avrupa'nın yeniden canlandırılması olarak yüzyıla yayılan bir hedef olmuştur. Ve megali idea, devlet politikası olarak eğitimde de etkili olmuştur. Yunanistan'ın yakın doğudaki ilk yükseköğrenim kurumu olan Atina Üniversitesi, milliyetçi ideolojinin yerleşmesinde büyük rol oynamıştır. 19. ve 20. yüzyılda bu üniversitede eğitim veren akademisyenler; askeriye çalışanları, avukatlar ve rahiplerle iş birliği içerisinde olarak yok edilemez haklar olarak milliyetçiliğin

köklenmesinde etkili elit grubu oluşturmuştur. Akademideki milliyetçi bakış açısı, milliyetçi neslin oluşturulmasında da etkili olarak yok edilemez milliyetçilik zihniyetine katkıda bulunmuşlardır. Milliyetçiliğin dayandığı kavramlar olarak Yunanistan'da, Helenizm¹ veya Yunan olmak parlatılmıştır. (Stefanidis, 2001: 26-28) Yunanistan dış politika kültüründe, bu milliyetçiliğin yansımaları bulunmaktadır. Öyle ki, milliyetçiliğin etkisinde Yunanistan megali idea ilkesi ile irredantizmi, geniş topraklara yayılma ideolojisini benimsemiştir. Megali idea ideolojinin geliştiricisi Rhigas Pheraios'tur. Rhigas eski Bizans'ın dünyanın patrikliği özelliğini vurgulamıştır ve yeni Bizans'ın eski Bizans'ın kültürel mirası üzerine kurulması gerektiğini belirtmiştir. Megali idea fikri, Anadolu topraklarına ve Türklere karşı oluşturulmuştur. Yunanistan, Avrupa'nın izin verdiği ölçüde bu ideolojiyi gerçekleştirmeye çalışmıştır. Avrupa, megali ideanın uygulanmasında bazen Yunanistan'ı ödüllendirirken bazen de ideaya baskı yoluna başvurmuştur. Bu nedenle Yunan liderler Avrupa'nın çıkarlarına paralel şekilde bu ideolojiyi uygulamışlardır. Megali idea, Yunanistan'da uluslararası ilişkilerin ve milli çıkarların saptanmasında ana eksen olmuştur. Megali İdea konseptinin gelişiminde Yunan ulusal kavram geliştiricisi Rhigas Pheraios da önemli bir yere sahiptir. Rhigas eski Bizans'ın ekümenik özelliğini vurgulamış ve yeni Bizans'ın eski Bizans'ın kültürel mirası üzerine kurulması gerektiğini söylemiştir. Bu söylem megali ideanın temel yapı taşlarından (Tatsios, 1984: 13) .

Geleneksel yaklaşımlarda dış politika; iç politikadan bağımsız olarak devlet tarafından yönetilen bir kavram iken, karşılaştırmalı dış politika yaklaşımında dış politika; sadece devlet tarafından belirlenmez. Dış politika; hükümet, toplum ve uluslararası sistem tarafından belirlenir (Keyman ,b.t.).

Ioakidimis'e göre; Yunanistan dış politikasında karar mercii olmasa da etkisi olan aktörler üçe ayrılır. İlki toplumdur, toplum ve kamuoyu birlikte dış politikayı şekillendirir. İkinci rol oynayan aktörler, dışişleri bakanı gibi karar alıcıları olan kişilerdir. Üçüncü aktör ise, toplum ve kişiler arasındaki etkileşimdir. Etkileşim, dış politika seçimlerini ve politikayı etkiler (1999:141).

¹ "Helenizm, Antik Yunan medeniyeti tarihi, Makedonya tarihi, Bizans tarihi ve Çağdaş Yunan tarihinden oluşan zinciri ve kültürel anlamda Yunan dilinin konuşulduğu her yerde Yunanlılığı temsil etmek için kullanılır."(Kırlıdökme, 2013:38).

1.5.2. Toplum Faktörü

Dış politika aktörleri olarak ilk grupta yer alan toplum, her ülkede olduğu gibi Yunanistan'da da dış politikanın belirlenmesinde belirleyici aktördür. Devlet iç politikadaki baskıları karşılamak için dış politikadaki olumsuz gelişmeleri en aza indirir. Bu nedenle, dış politikada alınan kararlarda iç siyasetteki toplumun payı vardır. İç politikada başarılı olmak isteyen devlet, dış politikada topluma olumsuz etki edecek kararlar almaktan kaçınır. 1991 yılında bağımsızlığını ilan eden Makedonya Cumhuriyeti ile Yunanistan arasında süren isim krizinde, Makedonya isminin Yunanistan'a ait olması argümanının altında tarihsel ve kültürel bağlar olduğunu öne süren Yunan milliyetçiler çok etkili olmuştur. Yunan hükümetinin Makedonya hükümeti ile oturduğu müzakere masalarında, Yunan halkının Yunan hükümeti üzerindeki baskısı söz konusu olduğu için Yunanistan Makedonya isminin kendisine ait olduğu konusunda diretmiştir. Öyle ki Yunan milliyetçilerinin bir bölümü isim konusunda taviz verilmesi durumunda Makedonya'nın Yunanistan'dan toprak talep edeceği korkusu yaşayarak Yunan hükümetine daha çok baskı yapmıştır (Gunduz, 2019). Anketlere göre Yunanistan halkının yarısından fazlası, içinde Makedonya ibaresi geçen bir ismin Makedonya'nın ülke olarak isminde yer almasını istemiyordu. Yunan milliyetçilerine göre, Makedonya ile ilgili her şey Yunan'dır. Yunan milliyetçiler, 6. yüzyılda Makedonya'ya gelmiş Slavların torunlarının kendilerini Makedon olarak tanıtmaya haklarının olmadığını savunmuşlardır (Özgen, 2013: 336).

Tüm müzakerelerin sonucunda, Makedonya'nın NATO üyesi olabilmesi için de gereken isim değişikliği 2019 yılı Şubat ayında gerçekleşti, Kuzey Makedonya olarak değişti (Garding, 2019: 1). Makedonya için NATO üyeliği ön şartı olması bir yana; Yunan halkının çoğunluğunun, Makedonya isminin Yunanistan'a ait olduğu argümanı ile hükümete yaptığı baskılar uluslararası alana yansiyarak, Makedonya'nın adının Kuzey Makedonya olarak değişmesine neden oldu. Dış politikaya yön veren aktörlerden toplum dış politikada tamamen karar veren mekanizma olmasa da, alınan kararlara etki etmede Makedonya isim değişikliği örneğinde olduğu gibi güçlüdür. Yunan halkı, isim değişikliği konusunda devlete baskı yaparak Yunan hükümetinin dış politikasında izlediği yolu etkilemiştir ve Yunanistan, Makedonya'nın NATO'ya üye olması için isim değişikliğini ön şart olarak sürmüştür (Durmaz, 2017: 66-67).

Dış politikaya yön veren toplumdan kasıt, basit tanımı ile yaşayan halktır ayrıca dış politikaya etki eden toplumdaki diğer bir grup da çıkar gruplarıdır. Çıkar grupları da dış politikanın belirlenmesinde etkilidir. Çıkar grupları, ekonomi, siyaset bilimi ve sosyoloji alanlarında baskı yapan gruplar olarak da adlandırılırlar. Çıkar grupları, siyasi partilerden farklı oluşumlardır. Çıkar grupları adı gibi, siyasetin oluşturulması aşamasındaki avantajları çıkarına göre kullanan gruplardır. Amaçları gücü ele geçirmek değildir, güce sahip olanı etkilemektir. Devlet ve çıkar grupları arasındaki ilişki; bürokratlar ve klientalist ağlar aracılığı ile sağlanır. Seçici yakınlıklar, profesyonel özellikler sayesinde elit grup kendisine yakın politik grupla yakınlaşır. Çıkar gruplarının dış politikada kurumsal bir görevi yoktur. Bu gruplar, resmi olmayan iletişim ağları ve kişisel birebir ilişkiler aracılığı ile etkide bulunurlar. Avukatlar, gazeteciler, emekli bürokratlar çıkar gruplarına örnek olarak verilebilir (Stefanidis,2001:9-19).

1.5.3. Karar Alıcılar

Dış politika analizinde birey ölçeğinde inceleme yapıldığında Kriz ortamı gibi acil karar alınması gereken ortamlarda liderler, halkın ve çıkar gruplarının tepkisine bakmaksızın karar alırlar. Kriz durumlarında üst düzey karar alıcılar tek başlarına karar alırlar. Yunanistan dış politikasında etkili karar alıcılar ise dışişleri bakanı gibi karar alıcı kişilerdir. Dışişleri bakanı aldığı kararlar ve katıldığı toplantılarla dış politikada izlenen yolu şekillendirir. Dışişleri bakanları hem aldıkları kararlarla hem de diğer ülkelerle sağladıkları iletişim ile dış politikaya yön verirler. Buna örnek olarak yakın zamanda Türkiye’de 10 ilde felaketle sonuçlanan 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli deprem sonrasında Yunanistan Dışişleri Bakanı Nikos Dendias’ın deprem bölgesini ziyaret etmesi gösterilebilir. Yunanistan bakanının ziyareti sonrasında Türkiye- Yunanistan ilişkileri yumuşamaya başlamıştır ve böylece çatışmalı geçen 2022 yılının ardından pozitif ilişkinin başlangıcı sağlanmıştır (Daily Sabah, 12.02.2023). Karar alıcılardan dışişleri bakanı hem dış politikada Türkiye ile ilişkilerin pozitif yönde ilerlemesinde karar mercii olmuştur. Dış politikada karar alıcıların kişisel özellikleri de önem atfetmektedir. Karar alıcılar; karar aşamasında, iç çevreden ve dış çevreden etkilenirler. Karar alıcıyı etkileyen iç çevre faktörleri; karar alıcının sosyokültürel, politik çevresi ve karar alıcının içinde yaşadığı toplumun sosyokültürel ve politik yapısıdır. Karar alma sürecini etkileyen dış çevre faktörleri ise; diğer toplumlar, diğer kültürler ve transnasyonal örgütlerdir. Karar alma sürecinde karar alıcılar çevresel faktörlerden etkilendiği gibi kendi kişisel

özelliklerinin etkisi altında da karar alırlar. Liderlerin dünyayı algılama şekilleri, dürtüleri, inançları ve kişisel değerleri aldıkları kararlarda etkili olmaktadır (Arı,2017:139). Bazı görüşlere göre, dış politika sadece karar vericinin kararına göre şekillenmese de, ülke lideri baskın olduğunda; liderin kişisel özellikleri, içeride veya dışarıda etkin olan siyasi koşullara karşı gösterdiği duyarlılık, kişisel inançlar gibi faktörler dikkate alınmalıdır (Arı,2017:455). Yakın dönemde Türkiye’de 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan deprem sonrası Dendias’ın Türkiye’yi ziyaretinde karar alma süreci incelendiğinde; dış çerçeve Türkiye’de yaşanan doğal felakettir, iç çerçeve ise Yunanistan’ın kendi içindeki sosyal, kültürel, politik çerçevedir. Liderin kişisel özelliklerinde, sorunları çözme yeteneğinin, sorumluluk duygusunun fazla olması durumunda bu özellikleri aldığı kararlara da yansıtacaktır. Öyle ki, Dendias komşu ülkesinde yaşanan felakete karşı sorumlu hissettiği için ilk yardıma giden liderlerden biri olmuştur. Karar alıcıların karakteri saldırgan olduğunda, diğer ülkelerin normal davranışlarını saldırgan olarak yorumlarlar. Karar alıcının algılamasında insan doğası, eğitimi sosyal ve psikolojik ortamı etkilidir. Bu durumda Dendias’ın empati yeteneği ve yardımseverlik gibi karakteristik özelliklere sahip olduğu yorumu yapılabilir.

Tsakanos’a göre, 1970 yılından 2000’li yıllara kadar Yunanistan dış politikasında kurumsal prosedürlerin sonucu olarak değil, karar alıcıların kişisel hükümlerine göre kararlar alınmıştır (Tsakanos,2006:413).

Yunanistan dış politikasında karar alıcıların kişisel hükümlerine göre karar aldığı bir duruma örnek olarak; Makedonya sorunu verilebilir. Makedonya, Makedonya ismini kullanmaya devam ettiği için Makedonya’ya Papandreou yaptırım uygulamaya karar vermiştir. Dönemin diplomatları bu duruma itiraz etse de Papandreou bu kararını uygulamıştır. Karar alıcının karar alırken kendi kişisel inanışlarına göre de karar alabildiği, devletin diğer mekanizmalarına danışmayabileceği duruma, 1994 yılı Şubat ayından 1995 yılı Eylül ayına kadar uygulanan bu yaptırımlar örnektir (Akın Karacan, 2006:175).

Yunanistan dış politikasında karar alma sürecine yönelik eleştirilerde bulunan Couloumbis’e göre; Yunanistan kurumsallaşmış politika planlamasından yoksundu ve politikalar kısa dönem için belirleniyordu, uzun soluklu değildi. Couloumbis’e göre, dış politika, kabine tarafından planlanır, diplomatlar ve dışişleri bakanlığı tarafından uygulanır. Ioakidimis’in eleştirisine göre ise resmi düzenlemeler ile uygulama arasında

tutarsızlık vardır. Kişiler ve kurumlar arasında uyum bulunmaması dış politikada karar alıcı olarak aktörlerin ön planda olmasına neden olmaktadır. Ioakidimis'in dış politika modeline göre; sistemik kurumsal çerçevenin eksikliğinde politika yapımında kişilikler ön plana çıkar. Kişiler, maksimalist ve irrasyonel kararlar alırlar. Bu durumda uluslararası alanda, Avrupa Birliği ve diğer uluslararası kuruluşlarla arasında çatışmaya neden olur. Bu da Yunanistan'ın kendini soyutlaması ile sonuçlanır. Yunanistan'ın kendini soyutlaması kendinden daha fazla ödün vermesine yol açar ve günün sonunda kurumsallaşamamış bir dış politika yürütülür. Ioakidimis'in bu düşüncesi, karar alıcıların dış politikadaki rolü, kurumlardan bağımsız olarak oynaması durumunda yaşanabilecekler açısından önemlidir (Georgiadou, 2011: 80-88).

Yunanistan dış politikasında başbakan, meclis tarafından ilk ve tek aktör olarak tanımlanır. Öyle ki; Dışişleri Bakanı, başbakanın aldığı kararları uygular ve temsil eder. Dışişleri bakanı ve diğer bakanlar, başbakanın anayasal egemenliğine saygı duyar. Yunanistan'da diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, uluslararası politikayı planlama ve koordinasyon gibi şeylere zaman ayrılmaz. Örneğin; Finlandiya'da tutarlılık ve koordinasyon için günlük olarak çalışan bir grup vardır. Bu grup Yunanistan'daki gibi hükümetin değişmesi ile değişen bir grup değildir. Bu durum Yunanistan'ın diğer Avrupa ülkelerindeki dış politika karar alma süreçlerinden farkıdır (Georgiadou, 2011: 106-107).

Yunanistan'da dış politika planlama sürecinin diğer Avrupa ülkelerindeki gibi olmamasının sebebi Ioakidimis'in Yunanistan dış politika yapım modeli ile açıklanabilir. Ioakidimis'e göre, Yunanistan dış politika yapım sürecinde basamaklar şu şekildedir:

- (1) Sistemsel-kurumsal çerçevenin yetersizliği,
- (2) Dış politika yapım sürecinde kişilerin egemen olması,
- (3) Oran dışı, aşırı kararların alınması,
- (4) Dış politikada karmaşa,
- (5) Yunanistan'ın soyutlanması,
- (6) Uzlaşma arayışı,
- (7) En alt seviyede uzlaşma,
- (8) Kurumsallaşmanın sağlanmasının zorlaşması.

Ioakidimis'in bu sekiz basamağına göre, tüm adımlar bir sonraki duruma neden olmaktadır ve kurumsal yapıların yetersizliği sonucu kurumsallaşmak domino etkisi ile zorlaşmaktadır (1999: 144).

Böylece dış politika karar sürecinde, kurumlardan çok karar alıcılar etkili olmaktadır. Karar alıcıların agresif politikaları, Yunanistan'ı diğer ülkelerden soyutladığında uzlaşma ile sonuçlanmaktadır. Karar alıcılar, kurumsal olmayan kararları ile dış politikada kurumların kararlarının uygulanmasına engel olmaktadır.

1.5.4. Toplum ve Kişiler Arası Etkileşim

Dış politikadaki etkileşim uluslararası ve iç (domestic) olarak ikiye ayrılır. İç faktörler ise üçe ayrılır. Bunlar; liderlerin özellikleri, ittifak oluşturma ve kutuplaşma sorununun derecesidir. Toplum ve kişiler arası etkileşim başlığı altında toplumdaki sorunların dış politika kararlarına etkisi açıklanacaktır. Toplumda kutuplaşma arttığında, belirlenen dış politikanın uygulanması zorlaşır. Kutuplaşmanın artması, dış politikada alınan kararları etkiler. Yunanistan'ın geçmişine baktığımızda 1990'lı yıllara kadar Yunan halkının içindeki kutuplaşma nedeni ile Yunan hükümeti, Türkiye ile ilişkilerden uzak durmuştur. Kutuplaşmanın azalması ile birlikte Türkiye ile ilişkilere toplum tarafından izin verilmiştir. 1999 yılında yaşanan deprem felaketi ile de deprem diplomasisi ile Yunanistan ve Türkiye ilişkileri iyileşmiştir. Yunanistan'ın iç politikasında Türkiye ile ilişkilerini iyileştirmeyen bir Yunanistan'ın AB ile ilişkilerinde daha güçlü olacağı düşünülmüştür. Yunanistan başbakanı Karamanlis'in 2004 yılında Erdoğan'ın kızının düğününde nikâh şahidi olması da iç politikada güçlü olmak isteyen Yunanistan'ın dış politikada yaptıklarına bir örnektir (Kalaitzidis ve Felsen, 2007: 224).

Robert Dahl'a göre toplumsal baskı, dış politika karar verme sürecinde etkilidir. 1973 yılında yayınladığı "Rejimler ve Operasyonlar" isimli çalışmasında bu etkiyi açıklamıştır (Güleç, 2018: 89).

Gilboa ve Robinson karar alma sürecinde sadece karar alıcılar olmadığına vurgu yaparcasına, uluslararası ilişkiler disiplininin kamuoyuna ve medyaya az önem verdiğini belirtmiştir. Robinson' a göre kamuoyu ve medya da dış politikada karar alma sürecinde etkilidir (Skouroliakou, 2012: 2).

Toplum dış politikayı kamuoyunun gücü ile etkiler. Kamuoyu, kitle iletişim araçlarını etkiler. Kitle iletişim araçları da karar alıcıları etkiler. Diğer bir taraftan da, karar alıcılar kamuoyunu etkiler. Kamuoyu medyayı etkiler. CNN etkisi olarak adlandırılan medyada yayınlananların 24 saat içinde kamuoyunda etki göstermesi, medyanın dış politika karar sürecindeki etkisine örnektir. Kamuoyu CNN etkisinde,

yayınlanan haberlerden etkilenecek dış politika karar sürecini hızlandırırlar. CNN etkisini kullanmak isteyen karar alıcılar, saldırıları kitlesel medyada yayınlatarak, halkta saldırıyı düzenleyen ülkeye tepki oluşmasına sebep olarak, dış politikada istedikleri yönde hızlı karar alırlar (Baum ve Potter, 2008: 40-41).

Toplum ve karar alıcıların birbirine etki ederek karar sürecine etkileşimleri ile yön vermesi mümkündür. Bu etkileşim bazen medya aracılığı ile olur bazen kamuoyunun bizati karar alıcıları etkilemesi ile gerçekleşir.

Dış politikada kararlar; toplum, karar alıcılar, toplum ve bireyler arasındaki etkileşim sonucu alınır. Yunanistan'ın dış politikasında, kamu diplomasisi de dış politika aracı olarak etkilidir. Kamu diplomasisinin birden fazla tanımı vardır. Bunlardan ortak olanları; dış kamuoyundaki etkiyi arttırması, hükümet dışı kuruluşlarla etkileşimi arttırması ve eski/geleneksel dış politika ile yeni/kamu diplomasisi farkıdır. Kamu diplomasisi terimi, Soğuk Savaş sonrası başlamıştır. Diplomasi, hükümetler arası ilişkiyi ifade ederken, kamuoyunu bu ilişkinin dışında tutar. Kamu diplomasisinde ise, hükümet dışı kuruluşların ve politika enstitülerinin çabaları söz konusudur. Yunanistan'daki ELIAMEP (Hellenic Foundation for European and Foreign Policy), Avrupa ve Dış Politika için Helenik Kuruluş, Türk- Yunan ilişkilerinin gelişmesi için seminerler düzenlemektedir. ELIAMEP 'in kendine ait ajandası vardır ve Yunanistan Dışişleri Bakanlığı'nın ajandasını takip etmemektedir (Skouroliaou, 2012: 11).

Pek çok ülkede, kamu diplomasisi ve halkla ilişkiler birbirinden ayrılmaktadır. Yunanistan'da kamu diplomasisi ile halkla ilişkiler birbirinden Bilgi ve Kamu Diplomasisi Daire Başkanlığı Kurumu ile ayrılmaktadır. Dışişleri Bakanlığı'nın sözcüsünün başında olduğu bu kurum medyayı diplomatik konularda aydınlatır.2010 yılında Dışişleri bakanının vurguyu topluma getirerek dış politikayı yeniden tanımlaması üzerine, bakanlık ve elçilik çalışanları iletişime daha açık, daha dışa dönük hale gelmişlerdir, halka daha çok ulaşmışlardır (Skouroliaou, 2012: 9-14).

İKİNCİ BÖLÜM

YUNANİSTAN VE ABD İLİŞKİLERİNİN KISA TARİHÇESİ

2.1. BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİNDE YUNANİSTAN-ABD İLİŞKİLERİ

19. yüzyıl sonlarından itibaren Balkan ülkelerinin, büyük güçlerin borç vermesine ve yatırım yapmasına olan bağımlılıkları artmıştır. Fakat tüm Balkan ülkeleri içinde Yunanistan'ın yeri daima Avrupa ve Amerika için ayrı olmuştur. ABD için Yunanistan'ın yerinin ayrı olmasının sebebi Osmanlı yönetimi altındaki Yunanistan'ın 1820-1821 yıllarındaki isyanına beslenen sempati olmuştur. Sempatinin nedeni ise, Yunanistan'ın batı ile olduğu kadar ABD ile de olan ortak kültürel ve dini değerleri olmuştur (Ovalı, 2007: 169).

Yunanistan'ın diğer Balkan ülkelerine kıyasla, AB ve ABD ile arasının daha iyi olmasının sebeplerinden diğeri de Yunanistan'ın lokasyonu ve ana deniz yolu güzergâhları olmuştur. Ülkelerin içişlerine müdahale değişmeyen gerçeklik olsa da Yunanistan'ın coğrafi ve jeopolitik konumu iç siyasetine diğer ülkelerin karışmasında etkili olmuştur. Uzun yıllar monarşi ve cunta yönetimlerinin hâkim olduğu Yunanistan, coğrafi konumu nedeni ile yönetiminde hiçbir zaman dış müdahalelerden kurtulamamıştır. 1830 yılında kurulan Yunanistan devletinin stabilitesinin, anayasal monarşisinin muhafazasında; Fransa, Büyük Britanya ve Rusya gibi koruyucu güçlerin etkisi büyük olmuştur. Üç koruyucu ülke, Yunanistan'ın egemenliğini koruma adı altında, Yunanistan'ın politik, ekonomik ve askeri işlerine karışmışlardır.

1914 yılına kadar monarşik Yunanistan'da dış politika, Avrupa etrafında şekillenmiştir. Böylece; 1914'e kadar Yunanistan dış politikası, Avrupa diplomasisinden oluşmuştur. O dönemin şartlarında Amerika'nın Yunanistan'ın içişlerine karışması ihtimali dahi olmamıştır. ABD'nin Yunanistan'ın içişlerine karışmamasında, hem Yunanistan'ın Avrupa odaklı olmasının hem de ABD'nin yalnızcılık politikasının etkisi olmuştur. Yunanistan'ın Birinci Dünya Savaşı'na girmesi, Yunanistan'ı Venizeloscular ve Kralcılar olarak iki kampa bölmüştür. Venizelos, savaşa girme taraftarı idi; çünkü savaşı Yunanistan'ın topraklarını genişletmesi için bir fırsat olarak görüyordu. Kral 1.Konstantin ise, eşi Sophia, Alman Kralı Kaiser'in kız kardeşi olduğu için Almanya'yı destekliyordu. Kral, Yunanistan'ın Bulgaristan'a karşı güvende olmasını da istiyordu bu

nedenle en iyi seçeneğin tarafsız kalmak olduğunu düşünüyordu. Venizelos ve kralın bu çatışması sonucu, kral 1915 yılında Venizelos'un istifasını istedi. 1915 Haziranında seçim gerçekleşti, Venizelos tekrar yönetime geldi (Franklin, 2014: 27).

1915 Eylül ayında, Bulgaristan 1. Dünya Savaşı'na girdi. Bulgaristan'ın Makedonya'nın tamamını ele geçireceğinden korkan Venizelos, savaşa girmenin zorunlu olduğunu savunuyordu. Venizelos Sırlara destek verebilmek için, Selanik'e 1913'te ortak savunma anlaşması imzaladığı Britanya ve Fransa'yı çağırdı. Kral Konstantin, Venizelos'un Yunanistan'ın tarafsızlığını bozduğu gerekçesi ile ikinci kez istifasını talep etti. Venizelos destekçileri, Selanik'te darbe gerçekleştirdi. Ülke ulusal bölünme dönemine girdi. Kuzeyde Venizeloscu yeni Yunanistan, güneyde kral destekçisi eski Yunanistan olarak ikiye bölündü (Franklin, 2014: 25-30).

1915 yılında Başbakan Venizelos ile Kral Konstantin arasında Birinci Dünya Savaşı'na Yunanistan'ın katılıp katılmayacağı ile ilgili çıkan anlaşmazlık sonucu ortaya çıkan ulusal bölünme uzun yıllar sürdü. Bu bölünme, Venizeloscular ve anti-Venizeloscular olarak iki gruptan oluşmaktaydı (Close, 2014:9-10).

ABD, Birinci Dünya Savaşı'nın başında tarafsız olsa da, Britanya'nın Meksika'yı savaşa davet ettiğini ve karşılığında Meksika'ya ait eski toprakları Meksika'ya vereceğini içeren bir mektup alınca savaşa girdi. Almanya'nın ABD gemisini batırması da tetikleyici nedenlerden biri oldu. Amerika'da yaşayan Yunanlar, savaşta Venizelos'u destekledi. ABD'nin savaşa girmesi ile batı cephesi güçlendi (Franklin, 2014: 31-32). Savaş sonrası ABD ise, yeni pazarlar arayan, adil paylaşım talep eden bir ABD idi. Jefferson Caffery, 1922 yılı ocak ayında Yunanistan geçici maslahatgüzarı olarak atandığında ilk aldığı aksiyon; Dışişleri Bakanlığı'ndan Pire kenti için birinin atanmasını talep etmek oldu. Atina'daki İngiliz otoritenin raporladığına göre, Amerika, Yunanistan'ın sularında en çok bayrağını gösteren ülke olmuştur (Cassimatis, 1988:11-13).

1917 yılından sonra, 1918 yılında Kredi Üçlüsü'nün oluşturulması ile Fransa, Büyük Britanya ve ABD, Yunanistan'a borç vermiştir. Birinci Dünya Savaşı sona ermeden Yunanistan dışişleri bakanı, Yunanistan ile İtilaf Devletleri arasındaki ilişkilerde etkide bulunabileceği için ABD'nin desteğini aradı. Savaşın sonuna doğru ABD savaşa katılımı ile barış antlaşmalarının, konferanslarının organizasyonunda rol oynamıştır. 1919 yılında; 1. Dünya Savaşı sonrasında imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması ile yenik çıkan Osmanlı Devleti'ni, antlaşmanın 7. maddesine dayanarak itilaf

güçleri işgale başlamıştı. İtilaf güçlerinden olan Yunanistan 15 Mayıs 1919 tarihinde İzmir'i işgal etmiştir. Bunun sebebi ise, Yunanistan'a itilafların yanında savaşa girmesi halinde toprak verilecek olmasıydı. İngiltere, Yunanistan'a On iki Ada'yı vermek istese de, adaların hâkimi İtalya olduğu için adaları vaat edilmemiştir. Yunanistan'ın talebi ise, Kuzey Epir, Ege Adaları, Trakya ve Batı Anadolu idi. ABD, Yunanistan'ın Trakya üzerindeki haklarını makul bulurken, Batı üzerindeki hak iddialarına karşı çıkmaktaydı. ABD bu çıkarlardan etkilenmiştir. Birinci Dünya Savaşı sonrası 1922 yılında İtalya'da Mussolini'nin faşist rejim kurması Yunanistan için İtalya'nın tehlike arz etmesine neden oldu. ABD'nin 1917 yılı sonrası Yunanistan üzerindeki çıkarlarını arttırması, Avrupa güçlerinden özellikle İtalya'nın karşı çıktığı bir durum oldu. Birinci Dünya Savaşı sonrası 1922 yılında İtalya'da Mussolini'nin faşist rejim kurması Yunanistan için İtalya'nın tehlike arz etmesine neden olmuştur. ABD'nin 1917 yılı sonrası Yunanistan üzerindeki çıkarlarını arttırması, Avrupa güçlerinden özellikle İtalya'nın karşı çıktığı bir durum oldu (Cassimatis,1988: 1-9). Birinci Dünya Savaşı'na kadar Yunanistan politikası bulunmayan ABD'nin savaş sonrası Yunanistan'a dair çıkarları oluşmuştur.

Birinci Dünya Savaşı sonrası, Yunanistan'da, 1924 yılında krallık yıkılmıştır ve cumhuriyet ilan edilmiştir. 1924 yılında referandumla ilan edilen cumhuriyetin ardından, 1924-1935 yılları arasında cumhuriyet rejimi devam ederken, Yunanistan 1935 yılında demokrasiye ara vererek tekrar monarşiye geçiş yapmıştır. 1936 yılında Kral II. George tarafından, Metaxas başbakanlığa getirilmiştir. Metaxas 1938 yılında kendini ömür boyu başbakan ilan etmiştir. Metaxas, ölümüne kadar baskıcı bir rejim yürütmüştür.

2.2. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİNDE YUNANİSTAN-ABD İLİŞKİLERİ

Birinci Dünya Savaşı'nda emellerine ulaşamayan Almanya, SSCB ile ittifak kurarak Polonya'ya saldırmıştır. Bu işgal sonrasında İngiltere ve Fransa, Almanya'ya savaş açmışlardır. Savaşın başlamasından 1 yıl sonra, İtalya, Yunanistan'ı işgal etmiştir. İtalya, Yunanistan'ın işgalinde başarısız olunca, Almanya Yunanistan'a saldırmıştır. 2. Dünya Savaşı'nda Yunanistan'ın işgaline karşı yapılan örgütlenmeler, Yunanistan'da sağ- sol örgütlenmelerine dönüşmüştür. Yunanistan'daki sağ ve sol örgütler arasındaki çatışmalar iç savaşa dönüştü. 1944-1949 yılları arasındaki iç savaşta, ABD'nin amacı komünizmi yaymaya çalışan SSCB'ye karşı Yunanistan'ı desteklemektir (Biber Eray,2020: 316).

1939 yılında Alman orduları Polonya sınırını geçince, Polonya'ya söz veren İngiltere ve Fransa Almanya'ya savaş açmıştır. Almanya kısa sürede Polonya'yı ele geçirerek, Danimarka ve Norveç gibi ülkeleri işgal etmiştir. 1940 yılında Almanya'nın Fransa'ya saldırması Fransa'nın teslimiyeti ile sonuçlanmıştır. Almanya'yı kendine örnek alan İtalya da Arnavutluk'u işgal ederek sonrasında Yunanistan'ı ele geçirmeyi hedeflemiştir. İtalya, Yunanistan'a şartları ağır bir nota vermiştir. Yunanistan notayı reddedince 1940 yılı Ekim ayında Almanya'dan sonra İtalya da, Yunanistan'a savaş açmıştır. 1941-1944 yılları arası Yunanistan için bir yıkım olmuştur. Almanya, Yunanistan'ı işgal ettikten sonra Alman, İtalyan, Bulgar birlikleri Yunanistan'ı yağmalamıştır. 1941-1942 yılları kış ayında Yunanistan'da savaşın neden olduğu büyük bir açlık yaşanmıştır. Yunanistan'da komünizmin temeli olarak Almanya'ya karşı direniş, sol hareketi ortaya çıkarmıştır. Sağ ve sol görüşlü hareket bu dönemde ortaya çıksa da, başta gelen KKE(Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας), Yunanistan Komünist Partisi örgütü olmuştur. EAM /Ulusal Kurtuluş Cephesi)-ELAS (Yunan Halk Kurtuluş Ordusu) ve EDES (Yunan Ulusal Demokratik Birliği) adında da örgütler ortaya çıkmıştır. Her iki grup da Nazilere karşı savaşmış olsa da, EDES monarşiyi desteklediğini belirttikten sonra, yükselen örgüt ELAS olmuştur. İkinci dünya savaşı sırasında işgalcilerle mücadele eden bu iki grup arasında dünya savaşı sırasında çekişmeler Yunanistan'ı iç savaşa sürüklemiştir. İkinci dünya savaşı sırasında Almanlara-İtalyanlara-Bulgarlara karşı mücadelenin neden olduğu ekonomik ve siyasi istikrarsızlık güç boşluğu oluşturmıştır. Bu güç boşluğunda Yunanistan'daki sağ ve sol gruplar Yunanistan İç Savaşı'nı başlatmışlardır. EAM ve EDES arasındaki gerginlikte, EAM siyasi boşlukta direniş tekeli kurmak istemiştir. İç savaşta İngilizler ve Yunan Kahire hükümeti EDES'i desteklemekteydi. İngiltere, Yunanistan İç Savaşı'nda sağcı ve kral yanlısı örgütleri desteklemiştir. EAM yerli faşizmi durdurmak ve Yunanistan'da bağımsızlığı gerçekleştirmek için geçici bir hükümet kurmuştur. Adı, Ulusal Kurtuluş Siyasi Komitesi olmuştur. Küçük gruplardansa birleşmiş bir örgütün savunmaları sonucu Alman birlikleri kuşatmaya alınmıştır. Yunan halkının milli mücadelesine, SSCB, İngiltere ve ABD'nin birleşik gücü de Almanya'ya karşı destek vermiştir. 1944 yılının sonunda Almanların çekildiği yerlere İngilizler, EAM'a karşı Yunanistan'da monarşinin tekrar kurulmasını istemiştir. EAM'ın kontrolü ele alması istenmemiştir. Churchill ne olursa olsun Yunanistan'da komünist olmayan bir monarşinin kurulması için çabalamıştır. İç savaş

devam ederken, Yunanistan ordusu askerlerinin sayısı arttırılmıştır, daha profesyonel olmaları için çabalanmıştır. 1944 yılından itibaren Yunanistan'da büyük miktarda harcama yapan İngiltere, bu yükü kaldıramayınca ABD'den Yunanistan'ı ve Türkiye'yi komünizme karşı korumak için devreye girmesini istemiştir (Çakmak, 2012:50-62).

İngiltere'nin gücü eskisi gibi olmadığı için liberal kesimde oluşan otorite boşluğu, ikinci dünya savaşından güçlenmiş bir şekilde çıkan ABD tarafından doldurulmuştur. Batı Yunanistan ilişkisinin "Batı" kanadı da 1945 yılından itibaren ABD kontrolüne girmiştir. SSCB'nin komünizmi yayma hedefinin gerçekleşmesini engellemek isteyen Amerikan yönetimi, Yunanistan'ın da Sovyet hâkimiyetine girmemesi için Yunanistan'a 25 milyon dolarlık kredi vermiştir. 1945'te Atina'ya donanma ziyaretinde bulunmuştur. Truman Doktrini, komünizmi yaymaya çalışan Stalin'e geri adım attırmıştır. 1948 yılında Yunanistan iç savaşında mücadele eden Yunan sosyalistlere yardım gönderen Yugoslavya'ya Stalin artık bu ayaklanmaların bitmesi gerektiğini söyleyerek, Yugoslavya'nın Yunanistan iç savaşına finansman olmasından vazgeçmesini istemiştir. Komünizmi Yunanistan'a yerleştiremeyeceğini anlayan Stalin ABD'nin Yunanistan'daki otoritesini kabul etmiştir (Ovalı, 2007: 191).

1942 yılında 1949 yılına kadar süren iç savaşta zor duruma düşen Yunanistan'a ABD'den başka bir ülkenin ekonomik olarak Yunanistan'a yardım edemeyeceğini belirten Harry Truman'ın yaptığı bu konuşma tarihe Truman Doktrini olarak geçmiştir. Truman senatoya Yunanistan'a 250 milyon dolar vermesini söylemiştir. Konuşmasında Yunanistan'ın bağımsızlığını kaybetmesinin hem Türkiye'yi hem de Avrupa'yı zora sokacağını vurgulamıştır. Truman'ın bu konuşması, komünist gruplar dışında Yunanistan'ı sevindirmiştir (Chasan Atak, 2019:63).

1945 yılı, Avrupa'da Amerikanlaşmadan ayrıştırılamayacak şekilde anti-Amerikanizmin² başladığı önemli bir dönüm noktasıdır.

2.3. SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİNDE YUNANİSTAN-ABD İLİŞKİLERİ

Yunanistan'da iç savaş sona erdiğinde Yunanistan ekonomik olarak çok kötü durumda idi. Savaşın faturası Yunanistan'a ağır gelmişti ve Yunanistan, ABD'nin yardımına ekonomik olarak bağımlı hale gelmiştir. Kore Savaşı'nın başlaması ile

² Anti-Amerikanizm; Amerikan politikaları ve ABD'nin toplumsal, ekonomik, siyasi, kültürel yapısı ya da Amerikan toplumu ile ilgili olumsuz fikirlere sahip olmaktır (Dinç vd. ,2011: 311).

ABD'nin savunma harcamaları artmıştır. ABD'den Avrupa'ya giden yardımlar azalmıştır. ABD'nin yardımlarının karşılığı olarak ve NATO'ya da girebilmek için Yunanistan askerlerini Amerikan gemisi ile Kore'ye göndermiştir (Biber Eray, 2020:,323).

İç savaştan çıkmış Yunanistan, anti-komünist bir politika izleyerek 1950'lerde Batı demokrasilerine katılmaya çalışmıştır ve Kore'ye asker göndermesinin de ödülü olarak 1952'de Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'ne (NATO) kabul edilmiştir. Yunan yöneticiler, Yunanistan'ın NATO'ya kabul edilmesi ile birlikte tarihin ilk zamanlarından beri istedikleri Kıbrıs'ın alınmasında NATO'nun işleri kolaylaştıracağını düşünmüşlerdir. 12 Ekim 1953 yılında, Yunanistan ile ABD arasında Tesisler Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma ile ABD, Yunanistan'ın ulaşım yollarını kullanma hakkını elde etmiştir. Yunanistan'da 1950 ve 1960 yılları arasında devam eden siyasi istikrarsızlıkta 1974 yılına kadar cunta rejimi Yunanistan'da hüküm sürmüştür (Chasan Atak,2019:64). Bazı araştırmacılara göre, cunta döneminde ABD ve Yunanistan ilişkileri hiç olmadığı kadar iyiydi (Başlamışlı,2021:704).

1950'li yılların başına kadar hem Yunanistan hem Türkiye hem Yunanistan Sovyet tehdidinden korunmaya çalıştığı için Kıbrıs konusunda gerilimden uzak durdular. 1950 yılında Yunanistan lideri Başpiskopos Makarios ada halkını birleştirme anlamına gelen “Enosis” i benimsemeye başlayınca, iki ülke arasında gerilimler başladı. Soğuk Savaş döneminin ana başlıklarından olan Kıbrıs; Yunanistan ve Türkiye için milli bir dava konusu iken, ABD ve İngiltere için Kıbrıs demek konumu sayesinde Soğuk Savaş döneminde bir askeri üs olarak kullanabileceği bir adayı ifade etmekteydi. ABD arabuluculuk yaptı ve ili NATO müttefiki 1959 yılında Zürih ve Londra antlaşmalarını imzaladı. Bu antlaşma garanti antlaşması idi; Yunanistan, İngiltere ve Türkiye ise garantör ülkeler idi. Bu antlaşmaya göre garantör devletler, Kıbrıs'ın toprak bütünlüğünü, bağımsızlığını ve anayasal düzenini korumakla görevlilerdi. Bu antlaşmaya göre, iki toplum da siyasi olarak eşitti. Kıbrıs'ın toprak bütünlüğünden ve bağımsızlığından sorumlu garantör devlet olması sayesinde İngiltere adada iki üs elde etmiştir. Siyasi olarak eşitlik ilkesi içermesi Makarios'u rahatsız etmiştir ve 1960'lı yıllar adada kaosu getirmiştir. 1960'lı yıllarda Kıbrıs'ta yaşanan karışıklıklarda Makarios'tan sonra en etkili isim olan İçişleri Bakanı Polikarpos Yorgacis idi. Yorgacis, Kıbrıs Türklerinin anayasa değişikliğine ya da enosis'e gitmeleri durumu için şiddet içeren Akritas Planı'nı

hazırlamıştı. Bu plan kapsamında da çok fazla silahlı grup oluşturmuştu. Yorgacis'in Kıbrıs Türklerini taciz etmesi için polise emir vermişti. 21 Aralık 1963 günü iki Kıbrıs Türk'ünün katledilmesi ile başlayan olaylar ada geneline yayılarak çok fazla Türk'ün katledilmesine neden olmuştur. Adadaki karmaşanın çözülmesinde; Makarios, müdahale için Türkiye'nin de üyesi olduğu NATO'ya değil Birleşmiş Milletler'e çağrıda bulunmuştur. 1964 yılında gerçekleşen BM müdahalesi idi çünkü NATO'nun müdahalesine Kıbrıs onay vermemişti. NATO Kıbrıs'a müdahale ederse, Türk askerlerinin adaya gelecekti ve Makarios bunu istemiyordu bu nedenle BM'nin gelmesini talep etti. Adada barışı sağlamak adına BM çatısı altında Papandreou gizli bir şekilde Kıbrıs'a 20.000 Yunan askerini göndermiştir. 1974 yılındaki BM Güvenlik Konseyi konuşmasında Makarios, Yunan askerlerinin adaya gelmesi için onay vermekten duyduğu pişmanlığı dile getirmiştir. 1967 yılında yaşanan ilk Kıbrıs krizinde ABD, Türkiye ve Yunanistan'ın savaşmasını istememiştir. Türk-Yunan Savaşı'nın çıkmasını istemeyen ABD, deneyimli diplomatı Cyrus Vance'i mekik diplomasisi için görevlendirmiştir. Vance'in aracılığı ile yürütülen diplomatik görüşmelerde, Türkiye 1964 yılında Zürih- Londra antlaşmalarına aykırı olarak Kıbrıs'a gizlice sokulan 20.000 Yunan askerinin geri çekilmesini talep edince, Cunta rejimi geri adım atmıştır. 1950-1974 yılları arasında ABD, bölgede birliğin ve barışın istikrarını destekleyen bir politika yürütmüştür. ABD'nin terazisi dengede olmuştur, ne sadece Türkiye'den yana ne de sadece Yunanistan'dan yana ağırlığını vermiştir (Kıralp, 2018: 447-450).

Soğuk Savaş dönemi boyunca, Yunanistan batı cephesinde olduğu için anti-komünist bir dış politika benimsemiştir. Yunanistan, Sovyet karşıtı bir politika izlerken, Güney Kıbrıs lideri Makarios; iç siyasette komünist Rum partisi AKEL ile dış siyasette ise Sovyet ile yakınlaşmıştır.

1974 yılına kadar dış politikasını komünizm karşıtlığı üzerinden şekillendiren Yunanistan, Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında temel tehdit algısını Türkiye üzerinde şekillenmiştir. Profesör Giannēs G. Balēnakēs'in görüşüne göre 1974'e kadar Yunanistan tehditlerin kuzeyden gelebileceği bakış açısına sahipken, Kıbrıs Harekâtı'ndan sonra; uluslararası stratejiler, doğudan gelen tehlike üzerine şekillenmiştir. 1974 yılı; sadece Yunanistan'ın düşman algısının değişmesine neden olduğu için değil Yunanistan iç siyaseti için de Albaylar Cuntası döneminden demokrasiye geçiş aşamasında önemli olmuştur (Kırlıdökme, 2013: 27).

NATO'ya girerken ABD'den Kıbrıs konusunda destek alma planları yapmış olan Yunanistan, 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'nda, ABD'nin Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesine karşı durmadığı gerekçesi ile ABD'den şikâyetçi olarak; askeri anlamda NATO'dan çekilmiştir (Chasan Atak, 2019:65).

Soğuk Savaş dönemindeki Kıbrıs lideri Makarios iç siyasetinde Komünist Rum Partisi AKEL' i destekliyordu. Makarios, dış siyasette ise SSCB ile yakınlaşmıştır. ABD ise Türkiye ve Yunanistan'ın savaşın eşiğine gelmesinden endişe duyuyordu. SSCB ise, NATO kontrolünde bir Kıbrıs yerine bağımsız bir Kıbrıs istemekteydi. ABD, İngiltere'nin koymuş olduğu üslerin kontrolüne devam etmesini, Türkiye'ye adanın kuzeybatısında bir üs verilmesini ve adanın kalanının Yunanistan'a bağlanmasını içeren Acheson planını sunmuştur. Bu plana göre Türklerin kaplayacağı alan adanın yüzölçümünün yüzde beşi kadar olacaktı. Fakat Makarios'a göre Türkiye'ye yüzde beş oranında toprak verilmesi dahi bir tavizdi. Makarios, adada toprak vererek enosisi sağlamaktansa toprak kaybetmeden Kıbrıs Türklerinin azınlık durumunun devam etmesini tercih etmekteydi (Kıralp, 2018: 447-450).

1974 yılında Türkiye'nin Kıbrıs Harekâtı, Yunanistan'daki mevcut ABD karşıtlığını daha da güçlendirmiştir. 1974 Kıbrıs Krizi ve Yunanistan'da cunta rejiminin çökmesi ABD ve Yunanistan ilişkilerinde yeni bir dönemi başlatmıştır. Yunanistan, Kıbrıs konusunda ABD'nin Türkiye'yi desteklediğine inanmıştır. Bu kriz Yunanlar için adeta bir Amerikan ihaneti olmuştur. Sadece Yunan kökenli araştırmacılar değil Yunanistan eski başkanlarından Papandreou'nun oğlu Andreas Papandreou da ABD'yi suçlamıştır. Papandreou, ABD'nin Kıbrıs Adası'ndaki Türk üslerinin tehlikeye girmesini engellemek için, Türkiye'nin Kıbrıs harekâtını desteklediğini belirtmiştir. Andreas'a göre bu nedenle ABD, Türkiye'nin askeri müdahalesine ses çıkarmamıştır. Andreas'a göre, ABD'nin 1967 yılından itibaren Kıbrıs'ı bölme planı vardı ve cunta rejimini kullanarak ABD bunu gerçekleştirmek niyetindeydi. Dönemin İngiltere başkanı Harold Wilson da, Türkiye'nin ikinci harekâtına ABD Dışişleri Bakanı Henry Kissinger'in etkisiz telefon diplomasinin neden olduğunu belirtmiştir. Wilson, ABD'nin Türkiye'nin askeri müdahalesi esnasında Watergate skandalı ile meşgul olmasının sonucu olarak da ABD'nin Kıbrıs konusunda kararlı hareket edemediğini belirtmiştir. Watergate skandalını örtbas etmek isteyen ABD, Amerika'daki uyuşturucu sorununun sorumlusu

olarak Türkiye'yi göstermiştir ve Türkiye'ye haşhaş yasağı koymuştur. Türkiye haşhaş yasağına uymayınca da ambargo uygulamıştır (Başlamışlı, 2021:696-697).

Türkiye'de ABD karşıtı bir hava eserken Yunanistan'da da ABD düşmanlığı istemeyen ABD, Türkiye'ye uygulanan ambargo haşhaşla ilgili olsa da Kıbrıs ile bağlantılıymış gibi yansıtmaya çalışmıştır. ABD Kongresi dahi aralarında ambargonun Kıbrıs için alınacak bir tavize aracı mı yoksa haşhaş üretimine karşı bir sopa mı olduğu konusunda uzlaşmamışlardır. Yunanistan için ise, Kıbrıs Barış Harekâtı ABD'nin desteğini göremediği bir olay olarak hafızasına kazınmıştır. ABD, engelleyecek güce sahip olmasına rağmen Türkiye'ye karşı müdahalede bulunmamıştır (Başlamışlı, 2021:704). CIA'ın 15 Temmuz 1974 tarihli Yunanistan'da Anti-Amerikanizm adlı raporuna göre; ABD, Yunanistan'ın tam ihtiyacı olduğu anda Yunanistan'ı yalnız bırakmıştır. ABD, savaşı durduracak güce sahip olmasına karşın önlem almamıştır. Rapora göre, Yunanistan doğuya dönmeyecektir fakat ABD'ye değil Avrupa'ya dönük bir politika izleyecektir. Özellikle İngiltere'nin ve Fransa'nın desteğini alacaktır(CIA Memorandum:1974,1-2). 1967-1974 yılları arasındaki cunta rejimi döneminde anti-Amerikanizm artmıştır. Yunanistan kamuoyunda, genel olarak sol görüşlüler anti-Amerikan bilincini arttırmıştır. Komünizmin arka planını hazırlayan, ABD'nin 1967-1974 yılları arasındaki cunta rejimini desteklemesi olmuştur. Sol görüşlülerin anti-Amerikanizme sebep olarak gösterdikleri diğer dayanak da, Ege suları sorununda ABD'nin Türkiye'yi desteklediği düşüncesi olmuştur (Protopapas,2022).

Yunanistan, Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında Amerika'nın Yunanistan'a destek olmadığını, Türkiye'nin müdahalesine engel olmadığını düşünmüştür ve anti-Amerikanizm zirve yapmıştır. Dönemin lideri Karamanlis anti-Amerikan politika benimsemiştir ve Avrupa destekçisi olmuştur. Amerikan desteğinden tam olarak vazgeçmese de karşılığında Yunanistan'ın çıkarlarını da gözetmek istemiştir. Kıbrıs'taki savaşın günah keçisi olarak NATO'yu görmüştür. Daha sonra Türkiye ile yaşadığı Ege Suları sorunundan sonra ise, Karamanlis realiteyi fark etmiştir. NATO'dan uzaklaşamayacağını, Yunanistan'ın ABD'nin desteğini reddedecek kadar güçlü olmadığını kabul etmiştir. Atina ve Washington için ilişkilerin vazgeçilmez olduğu kabul görmüştür (Klapisis, 2011: 72).

Soğuk Savaş dönemi boyunca ABD, Sovyet'in yayılmacılığını önlemek için çevreleme politikasını uygulamıştır. Çevreleme politikası kapsamında, ABD,

Yunanistan, Türkiye ve İran'ı Yakın Doğu'da Sovyet yayılmacılığını engelleyebilecek kalkanlar olarak görüyordu (Kurt, 2014: 171). Bu kapsamda 1986 yılında, ABD ile Yunanistan arasında Askeri Bilgilerin Genel Güvenliği Anlaşması ve Savunma Sanayi İşbirliği Anlaşması imzalandı (U.S. Department of State, 2022).

1990 yılından sonra ABD ve Yunanistan ilişkileri, her iki tarafın da aralarındaki bağları güçlendirmek istemesiyle fazlasıyla hareketlenmiştir. 1990 yılının Eylül ayında, Yunanistan ve ABD arasında Amerikan-Yunan Ortak Savunma İşbirliği Anlaşması imzalanmıştır. İki ülke arasında üst düzeyde ziyaretler gerçekleşmiştir. Terörizm ve uyuşturucu ile müdahale konularında iş birliği yapılmıştır. Körfez Savaşı'nda ve Krizi'nde Yunanistan'ın İsrail'i yasal olarak tanınması ABD ve Yunanistan arasındaki ilişkileri güçlendirmiştir. Nüfusu 2-3 milyonu bulan Amerika'da yaşayan Yunanlar (Yunan- Amerikalılar) da ilişkilerin güçlenmesinde etkili olmuştur (Akalin, 107-108).

Güçlü etkiye sahip Yunan lobisinin tarihi 1900'lere dayanmaktadır. Yunanistan'dan ABD'ye ilk göç dalgası 1900-1921 yılları arasında olsa da, Soğuk Savaş döneminde Yunanistan ile ABD arasındaki ilişkinin bir başka boyutu da göçtür. Yunanistan'ın aldığı dış borçları ödeyebilmek için vergileri artırması, Yunan halkının geçim sıkıntısı yaşamasına neden olurken, göçe de zemin hazırlamıştır. 1900-1921 yılları arasında çoğunluğunu 15-45 yaş arasındaki erkeklerin oluşturduğu dört yüz bine yakın Yunan, ABD'ye göç etmiştir. Göç eden kişiler çoğunlukla çiftçilerdi. Yunan devletinin zorunlu tuttuğu halde maaş vermediği askerlikten kaçmak isteyen erkekler de göç edenler arasında idi. Göç edenler ailelerine para göndererek geride bıraktıkları yuvalarının sürdürülebilirliğini sağlıyorlardı (Franklin, 2014: 19-21).

Soğuk Savaş dönemine gelindiğinde ise, Yunanistan iç savaşının neden olduğu yıkımın sonuçları 1970'lere kadar devam etmiştir. Ekonomik çöküntü sonucu 1970'li yıllarda Yunanistan; ABD'ye, Avrupa ülkelerine, Kanada'ya, Avustralya'ya göç vermiştir. Lobicilik faaliyetinin, Yunanistan-ABD ilişkilerinde yeri önemlidir. Yakın dönem ABD Yunanistan ilişkilerinde önemli yer tutan Yunan lobisinin tarihçesi 1900'lü yıllardaki göçe kadar dayanır. Amerika'da lobi faaliyeti yürüten öncü örgütlerin içerisinde Amerikan Helen Enstitüsü Halkla İlişkiler Komitesi (AHIPAC) yer almaktadır. 1974 yılında Yunan lobisi ABD'nin Türkiye'ye silah ambargosu uygulamasında etkili olmuştur. Yunan lobisi ABD'nin Türkiye politikasında etkili olduğu gibi, ABD iç siyasetinde de etkilidir. 1988 yılında Demokrat Parti başkan adayı Michael Dukakis'in

seçim kampanyalarında kampanyaya katkısının yüzde 15'i Yunanlar tarafından verilmiştir. Yunanlar lobi faaliyetlerini ABD'de dernekler aracılığı ile gerçekleştirmektedir. ABD ve Yunanistan, ABD ile Kıbrıslı Rumlar ve Amerika'daki Yunanistan toplumunun kendi içindeki bağları güçlendirmeyi misyon edinen Yunan lobisini temsil eden en önemli örgütler; Amerikan Helen Enstitüsü, Amerikan Helen Enstitüsü Vakfı'dır (Arı, 2017:250).

Soğuk Savaş Dönemi boyunca Yunanistan-ABD ilişkilerini derinden etkileyen en önemli olay Kıbrıs Barış Harekâtı olmuştur. Yunanistan'ın NATO'nun askeri kanadından ayrılması Yunanistan'ın NATO ittifakına zarar verme niyetini göstermemektedir. Yunanistan sadece ABD'nin dikkatini çekmeyi istemiştir. Yunanistan, birlik içindeki varlığını ispatlamak istemiştir. ABD için ise, Yunanistan'ın NATO'nun ayrılması, NATO'nun güney kanadını zayıflatmıştır (Akbal,2023: 625).

2.4. 1991 ve 2000 YILLARI ARASINDA YUNANİSTAN-ABD İLİŞKİLERİ

1990 yılının ortalarına doğru Yunanistan, milliyetçi önyargılarından kurtulmak ve Soğuk Savaş sonrası ortama uyum sağlamak için girişimlerde bulundu. Yunanistan, sıfır toplamlı oyun politikasını bırakarak çıkarlarını geçmişte olduğundan daha farklı bir şekilde savunmaya başladı. Soğuk Savaş sonrası, Yunanistan dış politikası dönüşüm yaşamıştır. 1990'lı yılların ortalarında Yunanistan, milliyetçi önyargılarını kırmaya ve Soğuk Savaş sonrası ortama uyum sağlamaya çalışmıştır. Sıfır toplamlı oyun politikasından uzaklaşıp yakın çevresi ile daha farklı ilişkiler yürütme çabasına girmiştir. Balkan komşularıyla ilişkilerini normalleştirmiştir. Avrupa Birliği ile siyasi ve ekonomik ilişkilerini güçlendirmiştir. İki kutuplu dünya düzeni sonrasında ABD tek süper güç olarak kalmıştır. ABD'nin Kosova'daki hava saldırıları, Yunanistan'daki ABD karşıtlarını kışkırtmıştır (Tsakonas, 2005: 431).

1999 yılında ABD'nin Kosova'ya müdahalesinde, NATO müttefikleri Sırpların Boşnaklara yaptığı zulmü engellemek için NATO müdahalesini onaylarken Yunanistan'ın tavrı çok farklı yöneydi. Yunanistan, tarihsel ve dini bağları olduğu için Ortodoks Sırplarını desteklemekteydi. Yunanlar, Sırplarla ortak dini bağları Ortodoksluk'un yanı sıra, Sırp lar ile Osmanlı'ya karşı Balkan Savaşları'nda birlikte mücadele ettiği için de Sırp ları destekliyordu. Yunanistan başta, NATO'nun Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin yetkisi olmadan güç kullanmasına karşı çıkmıştır. Başbakan Kostas Simitis daha sonra NATO'nun BM'nin mazbatasına gerek olmadan müdahale edebiliyor olması

halinde NATO'nun Yugoslavya'daki askeri müdahalesine karşı çıkmayacağını ifade etmiştir. Yunan halkı karşı çıkmış olsa da, Simitis hükümeti, NATO'yu desteklemenin Yunanistan'ın çıkarına olduğuna vatandaşlarını ikna etmeye çalışmıştır.

Simitis, Kosova Krizi'nin uzaması durumunda Yunanistan'ın ekonomik kayıp yaşamasından, Avrupa Para Birliği'ne girememekten korkmuştur. Anketlere göre; halk, medya ve Ortodoks Kilisesi NATO'nun Sırbistan'ı bombalamasına yüzde doksan beş oranında karşı çıkmıştır. Anti-Amerikan, NATO karşıtı gösteriler yayılmıştır. Komünist göstericiler, Selanik Limanı'ndan Yugoslavya'ya giden müttefik askeri sevkiyatları geçici olarak engellemiştir. Teröristler, NATO üyelerine ait işyerlerini ve hükümet binalarını bombalamışlardır. Atina Ortodoks Başpiskoposu, hakları için cesurca mücadele eden Sırlara karşı sempati duyduğunu belirtmiştir. Parlamentodakiler hükümeti NATO ile birlikte hareket ettiği için suçlamıştır. Çelişkili olarak anketlere göre ise daha sonra halk, Simitis'i desteklemiştir. Parlamento, NATO'nun veto edilmesini istese de, Yunanistan veto etmemiştir. Askeri olarak katılım göstermeyen Yunanistan, NATO'nun limanlarını ve yakıt istasyonlarını kullanmasına izin vermiştir. Askeri olarak müdahaleye katılım gösteren Türkiye'nin insani yardım uçaklarının hava sahasını kullanmasına izin veren Yunanistan, Türk savaş uçaklarının hava sahasından geçişine izin vermemiştir (Migdalovitz, 1999: 2-4).

Kısaca Kosova Krizi'nde Yunanistan, NATO'yu veto etmese de, NATO müttefiki olmasına rağmen Sırlara duyduğu tarihsel ve dini duygular nedeni ile savaşa asker göndermemiştir sadece insani katkılarda bulunmuştur. NATO müttefiki olmasına rağmen, tarihsel ve dinsel yakınlık duyduğu Sırlara karşı fiilen savaşmamıştır.

Avrupa, Soğuk Savaş sonrası dönemde güçsüzlüğünü daha çok hissetmiştir ve Amerikan nüfuzu altında ezilmişlerdir. 1999 yılında ABD, Clinton yönetimi Kosova'ya müdahale ettiğinde Avrupalılar bu müdahaleyi izlemek zorunda kalmışlardır. Öyle ki Clinton, BM onayı almamıştır. ABD'nin ileriki müdahaleleri için de bu müdahale öncü niteliğinde olmuştur (Dinç vd. , 2011: 158). Yunan halkı, NATO müdahalesini Atina sokaklarında protesto etmişlerdir. Gösterilerde, 10.000'den fazla kişi ABD Büyükelçiliği önünde Amerikan karşıtı sloganlar atarak Amerikan bayrağı yakmışlardır. Yunanistan ve Sırlar arasındaki bağları vurgulayan pankartlar açmışlardır (BBC,1999).

ABD'nin Kosova'ya müdahalesine, Yunan medyası da ABD'ye tepki göstermiştir. Yunan gazeteleri ve televizyon yayınları, ideolojik görüşlerini bir kenara

bırakarak insani gerekçe ile ABD'yi kınadılar. Dönemin hükümeti, Yunanistan'ın veto etmemesinin doğru bir karar olduğu görüşündeydi. Dışişleri Bakanı Theodore Pangalos'a göre Yunanistan'ın kendi ulusal çıkarları için düşünmesi gereken daha önemli konular vardı. Hükümetin sloganı da, "Önce Yunanistan gelir" idi. Her ne kadar Yunan medyası, ABD müdahalesinin Sırp'ların güçsüz askeri donanımı karşısında orantısız güç olduğu düşüncesi ile ABD'ye karşı olmuş olsa hükümet politikası gereği NATO'nun veto edilmemesi kararına varılmıştır (Frangonikolopoulos, 2007: 169).

Yunanistan, uluslararası sistemde Sırp destekçi olarak anılmak da istememiştir, zira komşusu Arnavutluk ile ilişkilerinin bozulmasını da istememiştir bu nedenle de müdahale kararını veto etmemiştir (Migdalovitz, 1999: 6).

Yugoslavya'nın dağılmasından sonra kurulan Makedonya Cumhuriyeti'nin, isminde Makedonya kelimesinin geçmesi nedeni ile kurulan devlete düşmanlık duymuştur. Makedonya ismi topraklarında Makedonya ulusunun yaşadığını ifade etmekte olduğu için ve Yunanistan, Makedonya bölgesinin kendi ülkesinin kuzeyine verilen isim olduğunu gerekçesi ile Makedonya'yı resmi olarak tanımamıştır (Argyrou,2004:186).

Makedonya Cumhuriyeti'nin Avrupa Birliği (AB) ve NATO'ya üyeliği de Yunanistan'ın veto engeline takılmıştır. Yunanistan'ın yaptığı engellemeler neticesinde Makedonya Cumhuriyeti kendi resmi adıyla Birleşmiş Milletler' e üye olamamış, Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti (Former Yugoslav Republic of Macedonia-FYROM) adını kullanarak BM üyeliğini gerçekleştirmiştir. Yunanistan, yine de ülkenin ismi içerisinde Makedonya ifadesinin geçmesinden rahatsızlık duymuştur ve Makedonya Cumhuriyeti'nin Vardar/Üsküp gibi bölge isimleri ile anılması gerektiğini düşünmüştür. Zaman içerisinde Makedonya Cumhuriyeti ve Yunanistan arasında AB ve Birleşmiş Milletler (BM) gibi ulus üstü ve uluslararası aktörlerin devreye girmesi ile Eylül 1995'te "Geçici Uzlaş" sağlanmıştır(Güner, 2020: 29). Makedonya geçici anlaşma ile bayrağını değiştirmiş ve anayasasındaki bazı maddeleri kaldırmıştır.. Yunanistan da, uluslararası anlaşmalarda ve üyeliklerde "Makedonya EYC" ile hareket ettiğinde veto etmeyeceğini taahhüt etmiş ve ticari ambargoya son vermiştir. Bununla birlikte Yunanistan, AB'ye ve NATO'ya girişini engellemeyi sürdürmüştür (Ayhan, 2019:229).

90'lı yıllarda çözüme kavuşturulamayan bu sorun, 2000'lere kadar sürecek ve 2018'de imzalanan bir antlaşma ile çözüme kavuşacaktır. ABD, bölgede sorun istemediği için arabuluculuk görevi yürütmüştür.

Soğuk Savaş dönemi boyunca, Yunanistan hem kendi sorunları hem de dünya sorunları için NATO odaklı bir politika izlerken; Soğuk Savaş sonrası Yunanistan AB'ye yaklaşmıştır. Diğer Balkan ülkeleri için de NATO/ABD ve AB ile entegre olmaları konusunda adımlar atmıştır. Diğer Balkan ülkeleri de topluluk üyesi olursa, Yunanistan'ın komşuları ile iyileşecek ve Yunanistan bölgesel güç olabilecekti. Bölgesel güç olan Yunanistan ise, uluslararası arenada söz sahibi olacaktı, etkili olabilecekti (Akın Karacan, 2006:174-175).

Uluslararası sistemde, Yunanistan'ın en büyük arzusu ABD'nin en önemli stratejik partneri olmak olmuştur. Bu emelde de rakibi olarak Türkiye'yi görmüştür. Halk seviyesinde ise, 90'lı yıllarda da Yunan halkında Amerikan düşmanlığı devam etmiştir. Amerika'nın 1974'te Yunanistan'daki darbeye destek olması akabinde Kıbrıs Olayı, Amerikan düşmanlığının uzun yıllar sürmesine neden olmuştur. 1999 yılına gelindiğinde Bill Clinton, Yunanistan'ı ziyaret edeceğinde halk sokaklara dökülmüştür. Clinton da geldiği gün askeri cuntaya yardım ettiği için demokrasiyi zedeledikleri için Yunan halkından özür dilemiştir(Stamouli, 09.02.2022).

1990'larda, Yunanistan'daki karar vericiler Yunanistan'ın dış politika gündeminde siyasi gelişmeler Avrupa üzerine şekillenmiştir. İki kutuplu dünya düzeninin bitmesi ile ABD'nin Kosova için yaptığı hava saldırılarına ve bu saldırıların Yunanistan'da anti-Amerikan tepkilerini tetiklemiştir (Tsakonas, 2005: 431).

Yunanistan ve ABD arasındaki Kıbrıs kaynaklı uzaklaşma yaşanırken, Kıbrıs Rum Kesimi ABD'ye muadil olarak Varşova Paktı ülkeleri ile görüşmelere başlamıştır. Yunanistan da Rum Kesimi'nin Rusya ile bağlantıya geçmesinin yanına Ortodoks kimliğini de ekleyerek Moskova ile görüşmüştür. ABD için vurucu darbe ise, Rum kesimin Moskova ile S300 anlaşması yapması olmuştur. Rusya, Güney Kıbrıs'a S300 satınca, Yunanistan 1998 yılında Rum Kesimi ile Ortak Savunma Doktrini imzalamıştır. Bu doktrin kapsamında da Yunanistan, Güney Kıbrıs'a asker göndermiştir. S300 silahları, Yunanistan'ın NATO üyesi olmayan bir devletle temasa geçebileceğinin göstergesi olmuştur. Bu durum, Soğuk Savaş boyunca ABD ile ilişkilerini arttırma arayışında olan

Yunanistan'ın ABD'ye alternatif arayışında olabileceğini de göstermiştir (Akbal, 2023:626).

2.5. 2000 YILINDAN GÜNÜMÜZE YUNANİSTAN-ABD İLİŞKİLERİ

Soğuk Savaş boyunca süren kutuplaşmalar, iki dünya düzeni SSCB'nin yıkılması ile son bulmuştur. 2000'li yıllar, genel geçer bir görüşe göre ideolojilerin sona erdiğinin iddia edildiği bir çağı başlatmıştır. Yeni ideoloji olarak, Amerikan karşıtlığı yaygınlaşmıştır. Bunun nedeni ABD'de Bush yönetiminin aldığı kararlar olmuştur (Çakmak, 2012: 5).

Yunanistan, Birleşmiş Milletler (BM), NATO ve Bosna-Hersek'teki Althea Operasyonu ve NATO'nun Kosova'daki KFOR misyonu da dâhil olmak üzere bölgesel barışı koruma operasyonlarına uzun bir zamandır katkıda bulunmaktadır. Yunanistan, 2000 yılından bu yana NATO Barış için Ortaklık Programı kapsamında Çok Uluslu Barışı Destekleme Operasyonları Eğitim Merkezi'ni (MPOTC) idare etmektedir. Bu eğitim merkezinde, BM Barışı Koruma ve Silahlı Çatışma Hukuku, El Yapımı Bomba farkındalığı, devriye ve iletişim prosedürleri ve NATO raporlama sistemlerine kadar çeşitli konularda hem akademik hem de saha eğitimi sağlamaktadır (U.S. Department of State, 2022).

2001 yılında ABD'de yaşanan 11 Eylül saldırılarında; diğer tüm ülkeler gibi Yunanistan'ın da tepkisi ilk başta kayıtsız şartsız saldırıyı kınayan cinsten olmuştur. Yunanistan'daki Müslüman topluluklara ve Yunanistan'ın kuzeyindeki Gümölcine'deki (Komotini) müftüye göre; El Kaide'nin ikiz kulelere yaptığı saldırı, cihat değil savaştır. Yunanistan parlamentosundaki Müslüman üyeler El Kaide'nin toplu katliam yaptığını belirttiler (Stavridis, 2007: 4).

Yunanistan literatüründe, ABD'ye yapılan ikiz kule saldırılarının tamamen ABD'nin komplo teorisi olduğuna dair pek çok kaynak bulunmaktadır. Halkın çoğunluğu da 2001'deki saldırıların Amerika'nın oyunu olduğu görüşüne sahiptir. Manolis Vasilakis'in 2002 yılında yayınlamış olduğu kitapta, ABD'yi faşist, nazist, totaliter olarak gösteren çokça karikatür bulunmaktadır. Yunanistan'da yapılan gösterilerdeki pankartlardan görüntülerin de yer aldığı kitapta bir fotoğrafta, göstericilerin pankarta Terörizm=CIA+NATO yazdığı görülmektedir. Eleftherotopia gazetesinin 16 Eylül 2001 tarihli sayısında, Yunanların yüzde 25'inin 11 Eylül saldırıları ile adaletin sağlandığını düşündüğünü gösteren anket sonuçları yayınlanmıştır. Yunanistan'da ezici bir çoğunluk

11 Eylül saldırılarını haklı bulmuştur. 11 Eylül saldırılarını haklı bulan Yunanlar için Vasilakis Helleban diyerek onları Taliban yanlısı oldukları gerekçesi ile etiketlemiştir (Stavridis, 2007: 8).

Sol parti, Sol Hareketler ve Ekoloji Koalisyonu lideri Alavanos'a göre; ABD'deki yuppiler (beyaz yakalı) bu saldırılar ile kendilerini Filistinliler, Kosovalılar gibi hissetmiştir. Tüm bu göstergelerden de yola çıkarak, Yunanistan kamuoyu, 11 Eylül'ü haklı bulmuştur. Yunanistan'da Avrupa'nın diğer ülkelerindeki anti-Amerikanizm'den farklı bir düşmanlık vardır. Sol görüşlü kişilerde daha fazla olan Amerikan düşmanlığı, komünizmi desteklemelerinden ve iç savaş sırasında sağ güçleri Amerikan desteği ile hükümetin başına gelmesinden kaynaklı olmuştur. Sol görüşlülerin yanı sıra sağ görüşlülerde de Amerika'ya karşı şüphe duyulmuştur. Yunan gazeteci Takis Mihas, sağ görüşün yabancılara özellikle de Amerika'ya duyduğu şüpheciliği yeni anti-Amerikanizm olarak tanımlamıştır. 11 Eylül sonrası yapılan bir ankette, sağ görüşlülerin yüzde ellisi kendilerini Amerikan karşıtı olarak tanımlamışlardır. Yunanistan, diğer Avrupa ülkelerinden farklı bir Amerikan düşmanlığına sahipti, bunun bir diğer nedeni de, Arap yanlısı, İsrail düşmanı bir tutumda olmaları idi. 1950'li yıllara kadar Mısır'da pek çok Yunanistan vatandaşının yaşamış olması Yunanistan'ın Araplara olan yakınlığına sebep olmuştur. 11 Eylül 2001 tarihinden sonra ABD'nin cihata karşı açtığı savaşta, Yunanlar duydukları yakınlık nedeni ile Arap destekçisi bir tavır sergilemiştir. Yunanistan'daki anti-Amerikanizm 2001 yılı ile de kalmamıştır, ABD'nin Irak'ı işgalinde Yunanistan'da nüfusuna oranla büyük kalabalıkların katıldığı gösteriler düzenlenmiştir. Irak işgali ile ilgili 2003 yılında yapılan ankette katılımcıların yüzde 90.7'si Irak'taki savaşa karşı olduğunu belirtmiştir. Yunanistan, Bush'un terörizmi önlemek adına savaş stratejisini onaylamamıştır. ABD'nin Irak müdahalesinde, Yunanistan halkı ABD'nin tüm dünyaya hükmetmeye çalıştığını, hükmetmiyorsa da hükmetmek istediğini düşünmüştü. Anti-Amerikanizm, 1947 yılına kadar dayanıyor, Yunanistan halkı Truman Doktrini adı altında yardım yapılarak, Yunanistan'da sağ kanadın kazanmasını sağladığı için ABD'yi düşman olarak görmüştür (Stavridis,2007:13).

2001 saldırılarından sonraki ilk Olimpik Oyunlar 2004 yılında Yunanistan'da düzenlenmiştir. Yunanistan, 11 Eylül sonrası ilk olimpiyat olduğu için ekstra güvenlik önlemleri almıştır (Stavridis, 2007: 15-16).

2000 sonrası Balkan topraklarında kartlar yeniden dağıtılırken ABD'nin en çok güvendiği Balkan ülkesi Yunanistan olmuştur. Çünkü diğer tüm Balkan ülkelerinde siyasi istikrarsızlık hâkim idi. Irak Savaşı sonrasında, çok taraflılık politikası benimsemek ve BM sistemi ile çalışmak isteyen ABD için, Yunanistan hem AB hem de NATO aktif üyesi olduğu için ABD için bölgenin yumuşak gücü idi (Triantaphyllou, 2005: 340).

2007'den itibaren dünyada baş gösteren ekonomik kriz önce ABD'de başladı daha sonra tüm dünyayı sardı. Gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkeler krizden etkilendi. Bu süreçte küçülen vergi gelirleri, işlevsiz vergi toplamaları Yunanistan ekonomisini sarstı (Öztürk ve Sözdemir, 2015: 574). 2008'deki önde gelen görüş, krizin Yunanistan'ı pas geçeceği idi. Yunan bankaları ABD'den gelen toksik yatırımlara maruz kalmamıştı. 2008 yılında, bu nedenle Yunanistan'a yapılan yatırımlar artsa da, 2009 yılında kıyamet kopmuştur ve Yunanistan da krizden payını almıştır. Yunanistan'da yaşanan eşik altı kriz olmuştur (Kalyvas, 2015: 155).

2010 yılı verilerine göre; Yunanistan'da her yıl devlet sektöründeki operasyonlarda 18 milyar Euro, kaçakçılık ve gümrük kaçakçılığından 5 milyar Euro, vergi kaçakçılığından 30 milyar Euro, sosyal güvenlik hizmetindeki vergi kaçırmadan 16 milyar Euro kayıp yaşanmıştır (Saridi, 2016: 8). 2009 yılından sonra Yunanistan uzunca bir süre ekonomisini toparlamakla uğraşmıştır. 2012 yılı verilerine göre, Yunanistan'a yatırım yapan ülkeler; Fransa, Belçika, Portekiz, Birleşik Krallık ve ABD'dir. Fransa yatırımların yüzde 55'ini oluştururken ABD, yüzde 6'sını oluşturmaktadır. Eurozone Krizi'nde Yunanistan'a ekonomik destek, yatırım daha çok Avrupa ülkelerinden gelmiştir. Eurozone'a 2001 yılında dâhil olmasının sonucu olarak hem ekonomik hem de politik olarak Yunanistan Avrupa'dan destek görmüştür (Saridi, 2016: 17).

2014 yılında, Rusya'nın Kırım'ı ilhakında Yunanistan çitte oturma politikası uygulamamıştır. Tarafsız kalarak çitte oturmak yerine, AB ve NATO üyesi bir ülke olarak Rusya'yı kınayan, yaptırım uygulayan tarafta yer almıştır. Karadeniz'de uyguladığı temkinli politika sona ermiştir. Karadeniz'de önce Rusya bakış açısı bitmiştir. Statükonun gerektirdiği gibi davranmıştır (Manoli, 2024: 350).

2017 yılında Yunanistan, EDA (Excess Defense Articles) kapsamında 282 milyon Dolar askeri ekipman almıştır, bunların içerisinde ABD ordusu güvenlik zırhlı araçları, devriye botları yer almaktadır. 2018 yılında, Yunanistan ve ABD her yıl Bakanlık düzeyinde güvenlik ve savunma konularının konuşulduğu 'Stratejik Diyalog'

düzenlemeye başlayınca bu ortaklık daha da derinleşmiştir. ABD Dışışleri Bakanlığı'nın sitesinde ABD, Yunanistan'ın bulunduğu bölgede güvenliği, stabiliteyi sağlamak için gösterdiği kararlı bağlılığı takdir ettiğini belirtmiştir. Özellikle de, Kosova, Libya, Afganistan'da yer alan operasyonlarda ve denizlerde korsanlara karşı yürütülen eylemlerde Yunanistan'ın ortaklık bağıını vurgulamıştır. ABD'nin Girit Adası'nda, Suda Körfezi'ndeki Deniz Destek Faaliyeti, ABD'nin Akdeniz'de erişim sağladığı en derin denizdir. NATO Füze Ateşleme Kurulum istasyonu da Suda Körfezi'nde yer almaktadır. NATO ve üyelerinin çalışmalarını yürüttüğü Girit Adası'nda 2021 yılında Nato Entegre Hava ve Füze Savunma Merkezi'nin faaliyete geçmesi için Kuzey Atlantik Konseyi onay vermiştir (U.S. Department of State, 2022).

Makedonya isim sorununda, ABD Balkanlarda Rusya etkisini istemediği için, isim sorununun çözülmesi konusunda arabuluculuk yapmıştır. Amerikan diplomat, Matthew Nimetz'in BM Özel Temsilciliği görevi altında yürütmüş olduğu mekik diplomasisi sorunun çözümünde etkili olmuştur. Ayhan'ın (2019:216) makalesine göre; Nimetz, BM çatısı altında çalışıyor olsa da ABD ve NATO çıkarlarını gözetmiştir. İsim sorunu nihayet 17 Haziran 2018 tarihinde imzalanan antlaşma ile çözümlenmiştir. Makedonya adını Kuzey Makedonya olarak değiştirmiştir. İsim değişikliğinin de akabinde, Kuzey Makedonya uluslararası kurumlarda yerini sağlamlaştırmak amacı ile 2020 yılında NATO resmi üyesi olmuştur (Çuhadar, 2023).

Yunanistan için Kuzey Makedonya isminde hala Makedonya geçtiği için tam bir zafer sayılmasa da, ABD için Balkanlarda kalan birkaç ülkeden birinin daha NATO üyesi olması Rusya karşısında kazanılmış bir zafer olmuştur. ABD, yakın zamanda Kuzey Makedonya'nın AB üyeliğini de desteklediğini ifade etmiştir. ABD Dışışleri Bakanı Blinken, Kuzey Makedonya Başbakanı Dmıtar Kovaçevski ve Dışışleri Bakanı Bujar Osmani ile Washington'da yaptığı toplantı sonucunda; sosyal medya paylaşımında, "Müttefikimiz Kuzey Makedonya'nın AB üyeliğini ve enerji çeşitlendirme çalışmalarını desteklemek üzere bugün Kuzey Makedonya Başbakanı @DKovachevski'yi Washington'da ağırlamaktan mutluluk duydum." diye belirtmiştir (TRT Haber, 09.05.2023).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ABD İLİŞKİLERİ KAPSAMINDA YUNANİSTAN DIŞ POLİTİKASI DÖNÜŞÜMÜ

Bu bölümde, Yunanistan'ın Avrupa Birliği, Rusya ve son olarak Türkiye ile olan ilişkilerinde ABD'nin etkisinin olup olmadığını inceleyeceğim. Dünyada önemli bir güce sahip olan ABD'nin tüm dünya ülkelerinin siyasetini etkilediği aşikârdır fakat tezin teması da olan Yunanistan'ın politika dönüşümünde özellikle son yirmi yılda ABD'nin etkisinin nasıl olduğu bu bölümde irdelenecektir.

3.1. YUNANİSTAN DIŞ POLİTİKASI VE AVRUPA BİRLİĞİ

Yunanistan ile AB ilişkisini açıklarken Yunan kimliğinin etkisinden bahsetmek gerekir ki; Yunanların tam anlamıyla Avrupalı olarak tanımlanmasında Antik Yunan elitlerinin etkisi büyüktür. Batı dünyası ile Yunanlar arasındaki bağlantı antik Yunan ile modern Yunan arasındaki bağlantıdır. Yunanistan'da bugün antik ile modern Yunan arasındaki bağlantı hassas bir konudur. Batılı olmak, Yunanistan ulusal kimliğinin köşe taşıdır. Yunanlara göre; AB ve ABD istenmeyen şekilde karışmış bir dolu yabancıdan oluşmuştur. Yunanistan batının mücadelelerinden çıkarlarına göre faydalanmayı bilmişse de AB ve ABD için homojen olmayan, karma topluluklar olduğunu düşünmüştür. Yunanların kendilerini batının bizzati kendisi olarak gördüğü bu zihniyette Yunanistan bir gün dahi batıdan ayrılmayı düşünmemiştir. Batı da Yunanistan'ı kendinden ayrı görmemiştir (Kalyvas, 2015:33-35). Bu başlıkta Yunanistan'ın Avrupa Birliği ile ilişkilerinden ve ABD'nin etkisinin olup olmadığından bahsedilecektir.

3.1.1. Yunanistan'ın Avrupa Birliği Üyeliği Sürecinde ABD'nin Etkisi

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa kıtasında, kalıcı huzurun sağlanması için çabalar artmıştı. Fransa Dışişleri Bakanı Robert Schuman, Eski Milletler Cemiyeti Genel Sekreteri Jean Monet' in fikrine istinaden, Avrupa'da kömür ve çelik ham maddelerinin üretimi ortak olduğunda ülkeler arasında rekabetin sebep olduğu düşmanlık olmayacaktı. Bu düşünce ile 1951 yılında Belçika, Federal Almanya, Lüksemburg, Fransa, İtalya ve Hollanda'yı kapsayan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu kuruldu. Zamanında, savaşa sebep olan kömür ve çelik 1951 yılında barış için araç olmuştur. Sadece kömür ve çelik üzerine kurulmuş olan topluluk ekonomik anlamda yetersiz gelmeye başlayınca 1957 yılında işgücü, mal ve hizmetlerin serbest dolaşımına dayanan bir topluluk olması için

Avrupa Ekonomik Topluluğu kurulmuştur (Süleyman Demirel Üniversitesi Avrupa Birliği Merkezi, b.t.).

Belçika, Federal Almanya, Lüksemburg, Fransa, İtalya ve Hollanda'nın bulunduğu topluluk 1964 yılında gümrük birliği uygulamasına geçmiştir. 1992 yılında AB Antlaşması da denilen Maastricht Antlaşması imzalanmıştır. Maastricht ile ekonomik ve parasal birlik hedefi eylemsel olarak gerçekleşmiştir. Yunanistan 1981 yılında AB üyesi olmuştur. 1981 yılındaki genişlemeden sonra, 2001 yılında Nice Antlaşması ile AB üyeleri sayısı daha da artmıştır. 2007 yılında Bulgaristan ve Romanya'nın da eklenmesi ile sayıları 27'yi bulmuştur. 2001 yılında yapılan Laeken Zirvesi'nde Avrupa Konvansiyonu oluşturulmuştur ve bu Konvansiyon ile Avrupa Birliği'nde ortak bir anayasa uygulanması fikri ortaya atılmıştır. İçerde ve dışarda siyasi birliğin sağlanması, askeri olarak ortak politikalar uygulamak da Konvansiyon konuları arasında yer almıştır (Bilici,2006:41).

Batı-Yunanistan ilişkisinin tarihsel sürecinde siyasetçiler için Batı bazen Yunanistan'ın milli değerleri için felaket teşkil eden müdahaleci bir yapı olarak görülmüştür. Bazen de siyasetçiler Batı'yı, muhalefetin çekinmesini sağlamak, modernleşmeyi sağlamak ve dış politikadaki amaçlarını gerçekleştirebilmek için kullanmıştır. Zaman zaman Yunanistan'ın iç işlerine karışan zaman zaman da Yunanistan'ın emelleri için kullandığı Batı'dan kasıt; 1821 yılından 1914 yılına kadar İngiltere, Fransa, Avusturya ve Rusya iken; 1914-1939 yılları arasında İngiltere, Fransa, Almanya ve İtalya olmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nın bitişiyle Yunanistan Batı tanımlamasına Amerika Birleşik Devletleri de eklenmiştir. Hatta ABD, Batı- Yunanistan ilişkisini tek başına yapılandırabilecek bir konuma gelmiştir. Avrupa medeniyetlerinin Yunanistan'a duyduğu ilgi farklıdır. Avrupa'nın Yunanistan'a duyduğu yakınlıkta ve sempati, 1800'lü yıllara dayanan Antik Yunan Medeniyetinin Avrupa'nın kültürel kökenini oluşturduğu inancı etkili olmuştur. Yunanistan'a Batı tarafından duyulan ilgi fanatiklik düzeyinde idi. Batı'nın Yunanistan'a ilgisi kültürlerinden ve dinlerinden kaynaklı olmuştur. 1820-1821 yıllarında yaşanan Yunan İsyanında Avrupa'nın yanı sıra ABD de Yunanlara yoğun bir sempati beslemiştir. Dönemin ABD Başkanı Monroe açıkça Yunanları desteklemese de Batı ile aynı sebeplerden, kültürel ve dini bağlamda ABD Yunanların mücadelesine sempati duymuştur (Ovalı, 2007: 166-169).

Avrupa için Yunanistan'ın değerini Nicholas Gage kitabında şöyle açıklamıştır: Batılılığın doğduğu Atina ve Akropolis, bir yetişkinin gençliğinin en mutlu zamanlarını

geçirdiği yeri ziyaret ettiğinde hissettiği duygulara benzer duyguları Avrupa ülkelerine hissettirmektedir. Yunanistan'ın Batı uygarlığına katkıları Pericles altın çağı döneminden sonra da Sokrates, Plato, Aristotle gibi filozoflarla devam etmiştir. Batı medeniyetine katkılar, Roma İmparatorluğu ile de devam etmiştir. Hristiyanlık Akdeniz dünyasından yayılmıştır. Saint Paul, incili yaymıştır. Roma İmparatorluğu Bizans ile değiştiğinde Helenik etki Bizans'taki kiliselere, manastırlara mimari olarak aktarılmıştır. 1453 yılında Constantinople Osmanlı Devleti tarafından ele geçirildiğinde Bizanslı bilim insanları İtalya'ya kaçmıştır ve Rönesans döneminde İtalya'nın değişiminde rol almışlardır. Bizanslı Helenist bilim insanları, İtalya'da Helenik sanatın, edebiyatın ve felsefenin gelişmesini sağlamışlardır. Yunanların Batı medeniyetine bu büyük katkısı bugünkü Yunanistan için hem gurur hem yük olmuştur. Gage, Yunanistan'ın geçmişi ile Batı'ya yaptığı katkıların Yunanistan'a büyük bir sorumluluk yüklediğini vurgulamıştır(Gage, 1987:236-238). Bu sorumluluk 2010'lu yıllarda Yunanistan'da yaşanan krizde de Yunanistan için dezavantaj olmuştur.

Bu bölümde Yunanistan'ın Avrupa Birliği ile ilişkilerinde ABD'nin etkisi açıklanacaktır. ABD'nin Yunanistan'ın Avrupa ile ilgili aldığı kararlarda, uyguladığı politikalarda etkisinden ve tepkisinden örnekler verilecektir.

Avrupa Birliği üyeliği Yunanistan için politik olduğu kadar ekonomik anlamda da önemliydi. Avrupa Birliği için de birliği genişletmenin bir amacı vardı. Avrupa Birliği, Avrupa ülkeleri ile ekonomik bütünleşme sağlayarak ABD'den ekonomik anlamda daha güçlü olmayı hedeflemişti (Bilici,2006:41). AB, bu hedefini gerçekleştirebilmek için; Avrupa kıtasındaki ülkelerle öncelikle ekonomik entegrasyonu daha sonra kültürel entegrasyonu sağlamaya çalışmıştır.

Yunanistan, ülke olarak kendini Avrupalı olma kimliği ile tanımlamıştır. 1977 yılında, Başbakan Karamanlis'in mantrası bu durumu özetler cinsten olmuştur. Karamanlis, "We (Greece) belong to the West." ("Biz (Yunanistan) Batı'ya aitiz.") demiştir. Yunanistan'ın Avrupalı kimliğini seçmesinde, Soğuk Savaş döneminde, ABD'nin tavrı da etkili olmuştur. 1946 yılında 1949' a kadar süren iç savaşta ABD müdahalesi gerçekleşince, Yunanistan demir perdenin sağ tarafında ortaya çıkmıştır. Yunanistan'da komünizmi destekleyen oluşumların yönetimi ele geçirmesini engellemek isteyen ABD ise müdahalede bulunmuştur. Yunanistan, her zaman demokratik rejimle yönetilmemiş olsa da komünist olmayan Avrupa'ya ait olması nedeni ile batılı ve

Avrupalı kimliğini yüceltmıştır. Avrupa Ekonomik Topluluğu'na katılmak; Yunanistan'ın Batılı kimlik portföyünü arttıracak ve güvenlik garantisi sağlayacağı için Yunanistan'ın istediği bir durumdu (Economides,2005:473).

Yunanistan bu doğrultuda, 1981 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu'na (AET) üye olmuştur ve bu Yunanistan için 1967-1974 yılları arasındaki diktatör rejiminden sonra ilaç gibi gelmiştir, yakın tarihi için önemli bir dönüm noktası olmuştur. AET'nin ilk genişlemesiyle 1981 yılında Yunanistan ile birlikte, Birleşik Krallık, Danimarka ve İrlanda da topluluğa dâhil olmuştur. Başarısızlıklarla dolu tarihi olan Yunanistan için bu başarı olmuştur. 1974 yılında diktatörlüğün bittiği genç bir cumhuriyet olan Yunanistan halkı için AB üyesi olmak yeni fırsatlar demektir. Halk, bu entegrasyonu coşku ve iyimserlik ile karşılamıştır (Pappas, 2013:31).

AB, o dönemdeki adı ile AET genişlerken siyasi ve ekonomik kriterleri vardı. Fakat Yunanistan'ın adaylık başvurusu sürecinde ekonomik kriterler değil, dünyadaki iki kutuplu düzen konjonktürü (SSCB ve ABD) etkili olmuştur. Döneminin uluslararası dengeleri de Yunanistan'ın üyeliğini etkilemiştir (Erdal ve Çolakoğlu, 2007: 73). ABD; bu kapsamda Yunanistan'ın Avrupa'nın geleceğinde yer edinmesinde etkili olmuştur. ABD, SSCB'nin dünyaya yaymaya çalıştığı komünizme karşı durarak iki kutuplu dünya düzeninin bir kutbu olmuştur. Avrupa ülkeleri de birbirlerinden ekonomik ve siyasi güç alabilmek için Ekonomik Topluluğu oluşturmuşlardır. AET' nin kurulmasında, iki kutuplu dünya düzeninin dolaylı olarak da ABD'nin ve SSCB'nin etkisi olmuştur. Yunanistan'ın Balkanlarda, Akdeniz'de yer alan stratejik konumu ile birlikte tarihsel bağları Yunanistan'ın AB üyesi olmasını zorunlu kılmıştır.

Yunanistan halkında, güvenlik çıkarları söz konusu olduğu için anti-Amerikanizm biraz yatışmıştır. Avrupa Topluluğu olan Yunanistan halkı Batı anlamında Avrupa ile Amerika arasında ayrım yapmaması için uyarılmıştır. Sadece anti-komünist olması bile ABD'nin Batı'nın temsilcisi olması için yeterli idi (Economides,2005:475).

Yunanistan, Avrupa Birliği'ne girdiğinde birlik için ilk iş, Yunanistan halkının diğer Avrupa ülkelerinden daha düşük seviyedeki yaşam kalitesini arttırmak oldu. Yunanistan'ı kalkındırmak için ekonomik programlar oluşturuldu. Yunanistan AB'den önemli miktarlarda fonlar aldı. Community Support Frameworks (Topluluk Destek Çerçevesi) kapsamında Yunanistan'a 1989-1993 ve 1994-1999 yılları arasında ekonomik yardım yapıldı (Oltheten vd.,2003:801).

Yunanistan'ın Avrupa Birliği üyesi olmasında, ABD'nin 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'nda Türkiye'nin lehine davrandığı fikri de yer almaktadır. 1960'lı yıllarda ABD, Yunanistan politikalarında etkili olmuştur. ABD, Girit Adası'na üslerini yerleştirerek Yunanistan ile askeri ilişkilerini arttırmıştır. Daha sonra cunta döneminde de komünizm destekçilerinin bastırılmasında etkili olan ABD, Kıbrıs Barış Harekâtı'nda Yunanistan'a, Yunanistan'ın beklediği desteği vermeyince Karamanlis dengeleyici politika benimsemeye karar vermiştir. Avrupa ile ABD arasında dengeleme yapan Yunanistan için AB üyeliği zorunlu olmuştur. (Economides,2005:474) Avrupa'nın temelini oluşturan felsefenin doğduğu topraklarda, Yunanistan için Avrupa Birliği üyesi olmada ABD'nin izlediği politikaları da etki etmiştir.

1974 yılından itibaren artan anti-Amerikanizm sonucu; Yunanistan, Avrupa'ya yönelmiştir. Yunanistan, AB üyeliği sonucunda demokratikleşme sürecini hızlandırmıştır, AB Yunanistan'ın politik ve demokratik durağanlığını kuvvetlendirmiştir. Medeni hakların korunması ve yaşam kalitesinin artırılması için AB, Yunanistan'da çeşitli kurumların açılmasını sağlamıştır. Yunanistan halkının yüzde 81'i AB savunma ve güvenlik politikasını desteklemiştir. Profesör Thanos Veremis, AB'nin tek başına küresel bir politik ve askeri güç olamaması ABD'yi dengelemesine neden olmuştur zira ABD çoğu zaman dar görüşlü ve tek taraflı hareket etmekteydi. Yunanistan halkı da AB'nin varlığı adına ve üyesi olmak konusunda olumlu görüşlere sahipti. 90'lı yıllarda halkın yüzde 60-80'i AB üyesi olmanın avantajlı olduğunu düşünmüştür (Pagoulatos, 2002: 14-25).

Yunanistan, Avrupa Ekonomik Topluluğu'na girdiğinde demokrasini güçlendirmeyi amaçlamıştı. Aynı zamanda ABD'nin politik ve askeri boyunduruğundan bir nebze olsun kurtulmayı planlamıştı. 1974 yılında, ABD'den Kıbrıs konusunda beklediği desteği alamayan Yunanistan NATO'nun askeri oluşumundan çıktığını duyurdu (CVCE, 08.07.2016).

Yunanistan, 1981 yılında AB üyesi olsa da; Schengen'e dâhil olması 2000 yılında, Euro para birimine geçmesi 2001 yılında gerçekleşmiştir. Avrupa Para Birliği, 1999 yılında başlamıştır, Yunanistan Euro kulübüne katılmayı isteyen fakat 1999'da kabul edilmeyen tek ülkedir. Kriterlere uymadığı için başta kabul edilmeyen Yunanistan, 2000 yılında Avrupa'nın onayını almıştır. 1 Ocak 2001 tarihinde para birimi entegrasyonu amacını gerçekleştirmiştir (Herz ve Kotios, 2000: 170).

3.1.2. Ekonomik Kriz Döneminde Yunanistan Dış Politikasında ABD'nin Etkisi

ABD, Yunanistan'ın AB üyeliğini desteklemiştir. Yunanistan ile Türkiye arasındaki krizlerde ABD yangın söndürme rolünü üstlenmiştir. Berlin Duvarı yıkıldıktan sonra, Yunanistan artık ABD için eskisi kadar önemli olmamıştır. Yunanistan da bu süreçte AB üyeliğine ve Orta Doğu'da terörle mücadeleye enerji harcamıştır. Yunanistan halkında da anti-Amerikanizm yaygınlaşmıştır. Yunanistan halkı ABD'ye ve NATO'ya şüpheli yaklaşmışlardır. Yunanistan'ın yaşadığı ekonomik kriz 2010 yılında ABD'nin Yunanistan'a yaklaşmasına yol açmıştır. Yunanistan AB'nin desteğini aldığı için AB halkında Yunanistan karşıtı duygular beslenirken, AB'nin birliği zedelenmiştir. Avrupa için bu zorlu süreçte 2015 yılında Yunanistan'ın iç siyasette, kemer sıkma politikasına devam etmek istemediğini halka referandumla sorması birliğin yaşadığı krizi en üst seviyeye çıkarmıştır. ABD, tam da bu dönemde Yunanistan'la iletişimini arttırmıştır. Dönemin başkanı Tsipras, Yunanistan'ın AB'den çıkmasının engellemesi için ABD'ye güvenmiştir. ABD Başkanı Barack Obama, jeopolitik olarak Yunanistan'ın AB'den çıkmasının iyi olmayacağı konusunda görüşmeler yapmıştır. 2015 yılı ABD ve Yunanistan için dönüm noktası olmuştur. Bu yıldan itibaren, ikili ilişkileri derinleşmiştir. Yunanistan, Soğuk Savaş'ın bitişine kadar ABD'ye karşı bağımlı bir ilişki içerisinde iken, ilişkilerin yeniden canlandığı 2015 yılında karşılıklı bağımlılık süreci başlamıştır. İlişkileri hiyerarşiden ise ortaklığa dayanmaya başlamıştır. Yunanistan ve AB ilişkilerinde ABD'nin Yunanistan'ın Avrupa Birliği içerisinde kalması için doğrudan etkisi olmuştur. Tsipras, Yunanistan'ın AB içerisinde kalmasını sağlama yolunda ABD Başkanı Obama'dan aldığı destek söz konusudur. SSCB'nin yıkıldığı tarihten itibaren iki kutuplu dünya düzeninin tehdidi ortadan kalktığı için ABD'nin Yunanistan'a duyduğu gereksinim azalmıştı. 1974 tarihindeki Kıbrıs Savaşı'nda, Yunanistan halkının ABD'nin Türkiye'den yana olduğu, Türkiye'nin agresifliğine gereken tepkiyi göstermediği düşüncesi oluşmuştur. 2015 yılına gelindiğinde ise, Yunanistan'ın ekonomisinin kötüye gitmesi nedeni ile Avrupa ülkeleri ile yaşadığı krizde, ABD Yunanistan ile iletişimini arttırma kararı almıştır. ABD'nin düşüncesine göre; Yunanistan'ın Avrupa Birliği içerisinde olması Yunanistan'a transatlantik olarak ticaretin, yatırımın, teknolojinin güçlenmesinde büyük bir rol vermektedir. (Sokou: 2023, 4-8).

ABD, Yunanistan'ın AB'den ayrılmasını batı bloğundan uzaklaşmak olarak algılamış olacak ki, ABD her zaman Yunanistan'ı hem AB hem NATO üyesi olarak görerek Yunanistan'a bölgedeki güvenliği ve istikrarı sağlama ile ilgili görevler vermiştir.

Yunanistan için, Avrupa Birliği üyeliği süreci ekonomik anlamda kolay geçmemiştir. Üyeliğinin ilk döneminde Yunanistan'ın kalkınmasını sağlayan ekonomik yardımlar daha sonra adeta Yunanistan'ın Avrupa tarafından dışlanmasına neden olmuştur. Avrupa Birliği tarafından Yunanistan'a ekonomik kriz dönemlerinde baskı yapılmıştır.

Kendi içinde ekonomik sorunları olan Yunanistan,2007 yılında ABD'de başlayan mortgage ekonomik krizinde küresel krizden de etkilenmiştir. Yunanistan aldığı dış borçlardan, sosyal ve ekonomik olarak yozlaşmış para harcamalarından dolayı kötü durumda idi. Yunanistan'daki borçların gayri safi milli hasılaya oranı, daralan vergi tabanı, vergi borçlarının düzensiz toplanması Yunanistan ekonomisinin kırılganlığını arttırmıştır. 2009 yılında Yunanistan'ın Dubai World Şirketi'nden aldığı borçları 6 ay erteletmesi uluslararası piyasada Avrupa Birliği'nin Yunanistan'ı finansal risklere karşı korumadığı düşüncesini oluşturmuştur. Yunanistan'daki kriz daha sonra bankacılık sektörüne de sıçramıştır. Kriz Avrupa'da sadece Yunanistan ile sınırlı da kalmamıştır. Diğer Avrupa ülkeleri de küresel krizden etkilenmiştir. Yunanistan'ın ekonomik çöküşü Avrupa Birliği'nin başarısızlığı olarak yorumlanmıştır. Yunanistan hükümeti, halkın uluslararası örgütlere tepki göstermesine neden olmuştur. Uzun uğraşlar sonucunda Yunanistan hükümeti, toplumun da baskısı ile AB ve IMF ile anlaşma imzalamayı 2010 yılında başarmıştır. Anlaşmalar sonucunda AB'nin 80 milyon katkısının da olduğu Avrupa Komisyonu yardımı 110 milyon Euro finans sağlarken IMF Yunanistan'a 30 milyon Euro finanse etmiştir (Öztürk ve Sözdemir,2015: 574).

Douzinaz'ın 'Krizde Felsefe ve Direniş' kitabının girişinde kendi kişisel tecrübelerinden bahsetmiştir ve anlattığına göre lisansüstü eğitim için gittiği İngiltere'de 2000'li yıllarda İngiliz halkı ona sempati ile yaklaşmıştır. Yunan hayranlığından ve insanların yaz mevsimlerini, tatillerini hoşça geçirdikleri toprakları ve olumlu duyguları hatırlatması nedeni ile Douzinaz'a pozitif yaklaşmıştır. 2010'a kadar süren bu pozitif yaklaşım birden soğukluğa ve düşmanlığa dönüşmüştür. Gazeteler; hileci, yolsuz, tembel Yunanlar şeklinde haberler yaptığı için halkta da Yunanistan'a karşı bir tavır başlamıştır. Douzinaz, ekonomik krizle birlikte Yunan olarak ilk defa Batı'da dışlandığını, ırkçılığa

uğradığını belirtmiştir. O dönem The Guardian gazetesinde yazılar yazan Douzinas, entelektüellerin felsefenin ve demokrasinin kurulduğu topraklardaki insanların nasıl bu kadar küçülebildiğini anlamadıklarına dair yazılar yazmıştır (2015:15-16).

2009 yılının sonlarında Yunanistan'ın başına geçen Papandreou, dünyayı şok ederek Yunanistan'ın borcunun gayrisafi yurtiçi hasılasının % 120'sine çıktığını duyurmuştur. Çözüm olarak Yunanistan'ın kemer sıkma politikasına geçeceğini bildirmiştir. Gönüllülük esasına dayanan kemer sıkma politikası başarısız olunca hükümet; IMF, AB ve Avrupa Merkez Bankası'ndan borç istemiştir. 2010 yılında, 110 milyar Euro kredi 3 yıl vade ile alınmıştır. Borcu veren ülkelerin temsilcilerinden troyka adında bir topluluk oluşturulmuştur. Troyka, alınan önlemlerin uygulanıp uygulanmadığını denetlemiştir. Aradan 1 yıl geçtikten sonra Yunanistan tekrar borçlarını ödeyemez konuma geldiğinde yeni ekonomik önlemler alınmıştır. 2012 yılında, 130 milyar Euro değerinde ikinci kredi verilmiştir. Yeni tasarruflar ve özelleştirme önlemleri getiren ikinci bir anlaşmayı troyka ve hükümet imzalamıştır. Kemer sıkma politikası olarak, devlet harcamaları azaltılmıştır. Maaşlarda ve emeklilik ücretinde kesintiler yapılmıştır. Kdv % 23'e çıkarılmıştır, toplu taşıma ve otoban ücretleri iki katına yükseltilmiş, elektrik faturası adı altında dayatma emlak vergisi toplanmıştır. Kemer sıkma politikalarını sonucu olarak başta Atina'daki Syntagma Meydanı olmak üzere Yunanistan'da grevler başladı. Papandreou, Euro bölgesinden çıkmak veya devam etmekle ilgili referanduma gitme teklifini sundu. Bu eylem planının iki amacı vardı. Birincisi, kemer sıkma planını yürütmek istemeyen Yunanistan halkına isyanı bitirmezse Euro kullanmayı bırakacağı ve ekonomilerinin daha kötü olacağına dair gözdağı vermektir. Avrupalı liderler için Papandreou'nun yaptığı açık bir şekilde olmasa da tehditti. Alman lider Merkel ve Fransa lideri Sarkozy Papandreou'yu Cannes'da bir toplantıya çağırdılar ve referandumu iptal etmesini istediler. Papandreou bu isteği yerine getirince kabinedeki milletvekillerinin çoğu istifa etti. Papandreou da 9 Kasım 2011 tarihinde istifa etti. Yardım paketi adı altında Yunanistan'a verilen geri ödenmek üzere verilen kredi olsa da, Avrupa'nın Yunanistan'ın iç işlerine karışmak pahasına harcamalarını, kemer sıkma politikasının nasıl uygulandığını denetlemesi Yunanistan için demokrasisine yapılmış bir müdahale olmuştur. Referandumun düzenlenmesi milli bir irade iken Avrupa Birliği liderlerinin referandumu iptal ettirmesi de ikinci bir müdahale olmuştur. İstifa sonucunda koalisyon kurulmuştur, 2012 yılı Mayıs ayında ise Yunanistan

erken seçime gitmiştir. Yunanistan'ın yaşadığı ekonomik kriz sonrasında, 2011'in Yunanistan halkının zor geçen günleri Avrupa'da ilk defa radikal sol partinin hükümet kurmasına zemin hazırlamıştır. Syriza radikal sol parti, oylarını krizden sonra kademeli olarak arttırmıştır. 2015 yılında Syriza seçilince, hükümeti kurmuştur. Avrupa'nın Yunanistan üzerinde denediği kemer sıkma politikası, Yunanistan halkının direnişine ve sonrasında da Avrupa topraklarında ilk defa radikal sol bir partinin yönetime geçmesine sebep olmuştur(Douzinan,2015:30-40). Yunanistan'ın demokrasisine Avrupa'nın müdahalesi, Yunan halkında sol düşüncüyü daha da tetiklemiştir.

Avrupa ülkelerinde 2009 yılından sonra, Yunanistan algısı çok değişmiştir. Avrupa; Yunanistan'ı medeniyetin kurucularının doğduğu topraklar olması nedeniyle kutsal, değerli bulan Avrupa'dan, Yunanistan'a ve Yunanistan halkına adeta düşman bir Avrupa'ya dönüşmüştür. Douzinan'ın kendi anılarından örnekler verdiği "Krizde Felsefe ve Direniş" kitabında eğitim için bulunduğu Birleşik Krallık'ta 2010 yılına kadar diğer uluslararası öğrencilerin yanında Yunan olduğu için kendisine pozitif ayrımcılık yaptıklarını belirtirken, 2010'lu yıllardan sonra kendisine sadece Yunan olduğu için düşmanca yaklaştıklarını yazmıştır (Douzinan,2015: 15).

BBC'nin haberine göre, özellikle Almanya'da hem siyasi hem toplumsal olarak Yunanistan'a karşı öfke duyulmuştur. Merkel'in koalisyon ortağı olan Almanya Sosyal Demokrat Partisi lideri Sigmar Gabriel, Yunanistan'a gelecekte verilecek yardımların önceki borçlarını ödeme durumuna göre belirleyeceklerini ifade ederek adeta Yunanistan'a borçlarının silinmesini talep etmemelerini söylemiştir. Siyasilerin Yunanistan'a karşılıksız yardım yapmayacaklarını sürekli olarak ifade etmeleri Yunanistan ile Almanya arasında tartışmalara neden olmuştur. Yunan politikacılar, Almanya'nın 2. Dünya Savaşı'nda Yunanistan topraklarında gerçekleştirdikleri kıyımı öne sürmüşlerdir. Alman toplumu nezdinde ise, sosyal medyada Yunanistan'ı 'hırsızlar ülkesi' ve 'vergi kaçakçısı cenneti' olarak atfeden paylaşımlar yapılmıştır. Yapılan anketlere göre, Almanların yüzde 59'u Yunanistan'ın Euro birliğinden çıkarılmasını istemiştir. Argümanları ise, Alman hükümetinin kendi vatandaşı olan çocuklara yapacağı harcamayı Yunanistan'a harcadığı düşüncesi olmuştur (Sey, 2015). Avrupa Birliği ülkeleri topluluklarının yüzde yüzünün olmasa da büyük bir kısmının Yunanistan'ı kendi ekonomisini döndüremeyen AB'nin üzerinde bir yük olarak gördüğü açıktır. Yunanistan halkı, AB toplumunun kendilerine beslediği düşmanlığa karşılık kemer sıkma politikası

uygulanması için ve birebir uygulanması için denetim yapan baskı yapan Avrupa'ya karşı öfke duymuştur.

Avrupa'nın kuruluş gayesi de olan Amerikan 20. yüzyılının yerini alma amacı, Yunanistan'ın ekonomik krizi ile sınav yaşamıştır. Avrupa Birliği, yeni dünya düzeni ile örnek yönetim şekli olma yolunda ilerlerken toplumsal dayanışmaya, insan haklarına, adalete, saygıya dayalı ekonomik istikrar ve kalkınma gibi kurucu ilkelerini gerçekleştirememiş işlevsiz bir örgüt haline gelmiştir. Öyle ki, Avrupalı ekonomik ve siyasi elitler ekonomik kriz yaşayan Güney Avrupa ülkelerini (Portekiz, İtalya, Yunanistan ve İspanya) baş harfleriyle kodlayarak "Pigs" (Domuzlar) olarak adlandırmışlardır (Douzinas, 2015:269).

Pigs olarak adlandırılan bu dört ülkenin ortak özelliği; Avrupa bölgesindeki en az varlıklı ve en az gelişmiş ülkeler olmaları idi (Therborn, 2013: 471-474). Fakat Pigs söylemi; Avrupa'nın kendi içinde birlik olmaktan, saygıdan, hoşgörüden uzak bir örgüt olarak sadece ekonomik bir ortaklık olduğuna bir örnektir. Ekonomik bir istikrarsızlık olduğu takdirde Avrupa Birliği'nin kendi içinde ayrışmalar, ekonomik kriziyle mücadele edemeyen ülkeleri dışlama, yadırgama yaşanacağını göstermiştir. Avrupa Birliği'nin kuruluş amaçlarından biri olan ABD gibi hatta ABD'den daha güçlü bir ekonomiye sahip olma istekleri Yunanistan ve diğer Güney Avrupa ülkelerinde yaşanan ekonomik istikrarsızlık ile 2009 yılından başlayarak sekteye uğramıştır.

Yunanistan ekonomik krizi, Yunanistan'da xenophobiayı (yabancı düşmanlığı) arttırmıştır. 2009 yılından sonra Yunanistan ve Avrupa siyasi partilerinde sağ ideoloji aşırı uçlu hale gelmiştir. Sokakta şiddet provokasyonları ve göçmen düşmanlığı artmıştır. Yunanistan'daki Twitter kullanıcıları arasında yapılan araştırmaya göre; Müslümanlara, mültecilere ve Almanlara karşı düşmanca paylaşımlar yapılmıştır (Georgiadou, 2011: 4-29). Ekonomik çöküş Yunanistan'ın AB içerisindeki ülkelerle ikili ilişkilerini olumsuz etkilemiştir. Yunanistan'ın Almanlara 2. Dünya Savaşı'ndaki Nazi katliamlarından kalma düşmanlığı Avrupa Birliği kapsamında iyileşmişken ve Yunanlar iş gücü için Almanya'ya göç etmeye dahi başlamışken; 2009 krizi ile Almanya düşmanlığı adeta tekrar canlanmıştır. Alman halkının Yunanistan halkına ekonomik krize neden oldukları için duydukları öfke, Alman basınında yer bulurken; Yunanistan'da buna karşılık yabancı-Alman düşmanlığı artmıştır. Yunanistan basınında da Angela Merkel'i Nazi kostümleriyle karikatürize etmişlerdir (Grigoriadis,28.05.2012).

Yunanistan'daki ekonomik krizde AB'nin tavrı, Yunanistan'ı Grexit'i düşünmeye itmiştir. 2017 yılında AB'ye olan borcunu ödeyemeyen Yunanistan'ın tekrar borç alması söz konusu olmuştur. Alınan borçlar, yeni kamu harcamaları kesintilerine neden olmuştur. AB yetkilileri ve Yunanistan hükümeti AB'den ayrılmak istemezken, halk ve ekonomi uzmanları Grexit üzerinde durmuştur. (Kayaoğlu, 20.02.2017)

Halk arasında Grexit söylemleri dolaşırken, resmi makamlarca AB'den çıkma konusunda bir bildirim yapılmamıştır. Aksine, Yunanistan için Euro para biriminde ayrılmak Yunanistan'ın iyiliğine olmadığı gibi ekstra maliyete sebep olacaktı. Ortak para birimine sahip olan diğer Avrupa ülkeleri ile ticarete ve yeniden para basımı konularında da yaşanan ekonomik krize yeni krizler eklenecekti (Çenberci: 2015, 36). Yunanistan hükümeti de bunları öngörmüş olacak ki, Grexit söylemi halktan, resmi kurumlara taşınmadı.

2019 yılına gelindiğinde, 2009 yılından itibaren süregelen Yunanistan mali krizi sona ermiştir. Yunan Bankası Eurobank'ın Al Jazeera televizyonuna telefonla bağlanan Ekonomi Grup Başkanı Tasos Anastasasos, kanalda sunucunun "Yunanistan ekonomisini nasıl düzeltti?" sorusunu yanıtlamıştır. Anastasasos yanıtında; ihracatın arttığını, 2019 yılında turizm gelirlerinin rekor sayıya ulaştığını ve AB'nin yapısal fonlarından en çok faydalanan ülkenin Yunanistan olmasının sayesinde ekonomik krizin üstesinden geldiğini ifade etmiştir (Al Jazeera English Youtube Channel, 2023).

2019 yılında yıllardır süregelen ekonomik krizden sonra, Mitsotakis seçildiğinde ekonomiyi iyileştireceği vaadini vermişti. 2019 seçimlerinden galip çıkan Mitsotakis; Kılıç ve Çakmak'ın makalesine göre, Yunanistan'ın uluslararası konumunu değiştirmiştir. Mitsotakis başa geldikten sonra partisi Yeni Demokrasi'nin muhafazakâr tutumu dış politikaya yansımıştır. Mitsotakis'in liderliğindeki Yunanistan, ABD ile ilişkilerini iyileştirmiştir, bölgesel iş birliklerine dâhil olmuştur. Mitsotakis, Yunanistan'ın AB içindeki yerini yeniden yapılandırmıştır. Mitsotakis bir konuşmasında, Yunanistan'ın artık AB'nin kara koyunu olmadığını belirtmiştir (2011:228-229). Mitsotakis, Yunanistan dış politikasına yeni bir soluk getirerek ABD ile yakınlaşma politikası yürütmüştür. Avrupa Birliği'ni ulusal çıkarlarını gerçekleştirmek için kullanmıştır. ABD ile ise bölgesel ortaklıklara imza atmıştır.

Yunanistan'ın ekonomik krizi aşamasında zor günlerinde maddi olarak destek olan Avrupa Birliği olmuştur. Fakat birlik olarak Yunanistan'a yardım eden Avrupa

lkelerinin vatandaşları bu durumdan hoşnutsuz olunca, bu durum medyaya yansımıştır. Avrupalı siyasi elitlerin de Yunanistan ve diğery Güney Avrupa lkelerini ‘Piggs’ olarak kodlaması sonucu yapılan ekonomik yardımlar Yunanistan halkı tekileştirmiştir. 2019 yılında Mitsotakis, Yunanistan’ın AB’nin kara koyunu olmadığını vurguladığında çok yönlü dış politika benimseyeceğinin sinyallerini vermiştir.

3.1.3. AB Merkezli Dış Politikadan ok Yönlü Dış Politikaya Geçiş Dönemi

Tamamen Avrupa’ya odaklı politika izlemenin zararlarını ekonomik kriz sürecinde fark eden Yunanistan, 2018 yılı itibari ile çok yönlü dış politika benimseye başlamıştır. Yunanistan, çok yönlü dış politika kapsamında ABD ile askeri ve ekonomik ortaklıklar yoluna gitmiştir. ABD ile ilişkilerini artırmak, Yunanistan için tamamen AB’ye dayanan bir dış politika benimsemekten kaçınma şeklidir.

Yunanistan ile ABD arasındaki Stratejik Diyalog’ların ilki, 2018 yılında Washington’da gerçekleşmiştir. İki lke bölgesel iş birliği, savunma, güvenlik, terörizm karşıtlığı, enerji, evre, sivil toplum gibi konularda görüşmüşlerdir. 2019, 2021 ve 2023 yıllarında da olmak üzere üç görüşme daha yapmışlardır. Böylece stratejik diyalog ilerlemiştir. Transatlantik Diyalog kapsamında buluşmaya başladıklarında da, daha çok ekonomik ve politik konuları konuşmuşlardır. ABD, Girit Adası’na hem hava hem de deniz üslerini yerleştirmiştir. (Mfa Yunanistan Blog, b.t.)

ABD ile Yunanistan ile Doğu Akdeniz’de iş birliği yoluna gitmiştir. Yunanistan, ABD ve İsrail ls, 2019 yılında Mart ayında Kudüs’te bir araya gelmişlerdir. ABD için Yunanistan, NATO’nun güney kanadında Doğu Akdeniz’de stratejik bir öneme sahiptir. Avrupa’nın enerji güvenliği için Yunanistan bölgesel bir rol almıştır. ABD, Yunanistan’ın Avrupa’ya enerji naklindeki rolünü desteklemiştir. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, İsrail, ABD görüşmesinde, Yunanistan bu üç ülkeye artı bir olarak dâhil olmuştur. ABD’nin Doğu Akdeniz’deki ekonomik fırsatları elde etmesinde Yunanistan adeta bir partner olmuştur. 2018 yılında Yunanistan ve ABD arasında başlayan Stratejik Diyalogların, 2023 yılında dördüncüsü gerçekleşmiştir. Yunanistan için ABD ile stratejik partner olmak önemliydi. Yunanistan, bölge lideri, NATO yesi ve AB yesi olarak batıdaki Balkan devletlerinin AB hedeflerini gerçekleştirmeyi ve bölgede istikrarı sağlamayı hedefliyordu. ABD de, Yunanistan’ın bölgesel liderliğini desteklemiştir. 2021 yılında, ABD Yunanistan’la ortak savunma planları kapsamında Girit Adası’nda Suda Körfezi’nde deniz üssünde askeri faaliyetlerde bulunmaktadır. Yunanistan, ABD

askerlerinin Suda Körfezi'nde tatbikatlar ve operasyonlar yapmasına izin vermektedir. Yunanistan'ın Suda Körfezi'ni deniz üssü olarak kullanan ABD, hava üssü olarak Larissa üssünü kullanmaktadır. Yunanistan'ın Selanik şehri ise, ABD'li teknolojik devleri için adeta bir teknoloji üssü haline gelmiştir(U.S. Department of State, 2023).

Yunanistan'ın ABD ile askeri iş birliğinin artmasında Rusya'nın Ukrayna'ya açtığı savaş etkili olmuştur. Yunanistan ile ABD, bölgede istikrarı sağlamak için ortak askeri faaliyetlerini arttırmışlardır. Avrupa'nın enerjide Rusya'ya bağımlılığını azaltmak için de, Yunanistan, ABD, İsrail, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi bir araya gelmişlerdir. Yunanistan'ın rolü enerji güvenliği için önemli alternatif dağıtım kanalı olmasıdır. ABD, rekabet içerisinde olduğu Rusya ve Çin'e karşı Amerika, hem Karadeniz'de hem de Akdeniz'de güçlü olmanın yollarını aramıştır. Yunanistan'a bu rekabetinde misyon yükleyerek önemli bir rol vermiştir (Akkaş, 2023).

Yunanistan'ın AB ile arasının kısmen açıldığı ekonomik krizden sonra ABD ile yakınlaşma politikasını izlemesinde ABD'nin Yunanistan politikası mı etkili idi? Yunanistan 1974 yılında Türkiye Kıbrıs'a müdahale ettiğinde; Yunanistan, ABD'nin Türkiye'yi engellemediği düşüncesi ile NATO'nun askeri kanadından ayrılmıştı. NATO'dan uzaklaşan Yunanistan, SSCB ile yakınlaşmıştı. Yunanistan, NATO üyesi olarak aynı örgütte yer alan Türkiye'nin örgüt silahlarını Yunanistan üzerinde kullanacağı algısına sahip olduğu için, Türkiye'nin savunma gücüne karşı kendi askeri savunma sistemini güçlendirmeyi hedeflemiştir. Kırım'ın 2014 yılında Rusya tarafından ilhak edilmesi ile birlikte NATO, Doğu Akdeniz'de etkili olmayı hedeflemiştir. Hem ABD'nin hem de Yunanistan'ın çıkarlarının örtüştüğü 2014 yılından başlayıp günümüze kadar gelen süreçte, ABD, Yunanistan'daki NATO varlığını arttırmıştır (Lampas ve Constantinos, 2023: 1-3).

1974 yılında Kıbrıs Savaşı'ndan sonra, Yunan lider Karamanlis, Yunanistan'da artan anti-Amerikanizmle birlikte, ABD'nin muadili olarak Avrupa'nın desteğine ihtiyaç duymuştu. O dönem Avrupa Ekonomik Topluluğu olarak adlandırılan birlik, ABD'ye karşı bir güç olduğu için değil, Yunanistan'ın uluslararası sistemdeki varlığı için gerekli olmuştur (Featherstone, 2014: 63).

1981 yılında birliğe üye olan Yunanistan hızlıca Avrupalılaşma sürecine girmiştir. Karamanlis ile başlayan ABD muadili AB düşüncesi yakın dönemde geçerliliğini yitirmiştir.

Yunanistan'ın ABD ile stratejik diyalog geliştirmesinde, askeri olarak güçlenmesinin yolu NATO'dan geçmesi etkili olmuştur. Yunanistan'ın ABD ile yakınlaşmasının sebebi AB'nin ekonomik kısıtlamaları olmamıştır. ABD ile askeri ortaklıklarının artmasındaki, asıl sebep Türkiye'nin revizyonist politika izlediği ve Yunanistan'ı düşmanı olarak gördüğü düşüncesi üzerine oluşan askeri gücünü arttırma arzusudur. Yakın dönemde Rusya ile askeri ortaklık yürütmemesinin sebebi ise, Rusya'nın Ukrayna'ya açtığı savaş nedeni ile AB'nin ve ABD'nin Rusya'ya uyguladığı yaptırımlar olmuştur. Yunanistan'ın Rusya politikasında ABD etkisinin anlatılacağı; sıradaki bölümde, Yunanistan'ın Rusya'dan uzaklaşarak nasıl ABD ile yakınlaştığı incelenecektir.

3.2. YUNANİSTAN DIş POLİTİKASI VE RUSYA

Yunanistan ve Rusya arasındaki ilişkiler, siyasetten çok dini bir boyutta başlamıştır. Başlangıcında din olan ilişkilerinde, Sovyet Yönetimi sürecinde de Yunanistan-Rusya siyasi olarak ortak düşüncelere sahip olmuşlardır. 1974 yılında Yunanistan, yönetimde cunta rejiminden kurtulunca, sosyalist görüşlü parti Panhelenik Sosyalist Hareket başa gelmiştir.

3.2.1. Yunanistan-Rusya Arasındaki Ortak Bağlar

Rusya, ulusal kimliğini tanımlarken daha çok Ortodoks Hristiyanlığını kullanmıştır. Rusya ve Yunanistan ilişkileri söz konusu olduğuunda, da Yunanistan ve Rusya'nın ortak paydası Ortodoksluk ön plana çıkmaktadır. Yunanistan'ın Osmanlı Devleti'nden ayrılıp bağımsızlığını elde ettiği ilk günden itibaren Rusya, Yunanistan'ın kilisesine müdahalede bulunmuştur. Özellikle, 1816-1856 yılları arasında Rusya Dışışleri Bakanı olarak görev yapan Graf Karl Robert von Nesselrode, orantısızca politikalarını din üzerine oluşturmuştur. Rusya, bağımsızlığını ilan eden Yunanistan'ın kilise işlerine müdahale etmeye başlamıştır. Yunanistan halkı da Rusların kiliselerine müdahalesini desteklemiştir ve Yunan kimliğinin gelişiminde de Ortodoks olmak önemli bir hale gelmiştir. Rusların Yunanistan'daki faaliyetlerinin başında Atina'dak kiliselerde okullar açmak gelmiştir. Bavyera Krallığı'nın Yunanistan'a atadığı kral Otto dönemde Yunanistan Protestan okulları yayılmıştır. Rus devlet yetkilileri Ortodoks din okulları açmanın yanı sıra Yunanistan'da açılan Protestan okullarına karşı da mücadele vermiştir. Yunanların Ruslara yakın hissetmelerinin nedeni; tarihteki bu örnek gibi Rusları

inançlarının savunucusu olarak görmeleridir(Frary,2015:2-11). Rusya'nın bu çabalarının etkisi ile Yunan kimliğini açıklayan etmenlerden birisi de Ortodoksluk olmuştur.

Yunanistan, 2007 yılına kadar Avrupa Birliği içerisinde Ortodoks Hristiyan olan tek üye ülke olduğu için; Yunanistan Doğu Avrupa ülkeleri, Balkanlar ve Rusya ile AB arasında köprü ülke görevini üstlenmiştir. Romanya ve Bulgaristan 2007 yılında AB üyesi olana kadar Ortodoks savunuculuğunda bayrağı Yunanistan taşımıştır (Liederman-Molokotos,2003:307).Avrupa ülkelerinin içinde tek Ortodoks olarak Yunanistan, Avrupa ile Rusya arasında iletişimi sağlamıştır.

Yunanistan'ın Rusya'ya yakınlığının arka planında Ortodoksluk dışında siyasi anlamda SSCB'ye yakınlığı yer almaktadır. 1974 Albaylar Cuntası döneminden sonra Yunanistan'da Panhelenik Sosyalist hareket başlamıştır. Panhelenik Sosyalist Hareket (PASOK) adında siyasi parti kurulmuştur. Cunta sonrasında dönemin tüm aktivistleri, 60'lar kuşağı Andreas Papandreou önderliğinde toplanmışlardır. Marksist düşüncenin cuntaların sıkıyönetiminden sonra ön plana çıktığı ortamda PASOK, yani Papandreou seçimleri kazandı. Sosyalist hareket, ilk iş olarak bağımsız bir dış politika benimsemeyi amaçladı. Bağımsızlık için de NATO'dan ve AET' den ayrılmak istemiştir. Bu dış politika anlayışı daha sonra daha ılımlı bir hale getirilmiştir. ABD'den uzak, bağımsız bir dış politika yaratmayı planlayan Pasok yönetimi, SSCB ile ve diğer Doğu Avrupa ülkeleri ile iyi ilişkilerde bulunmuştur. AET'nin öncülük ettiği Soğuk Savaş Belgesi'ni Yunanistan imzalamamıştır. Üstelik özel tersanelerinden birinin SSCB'nin Akdeniz filosu için dönüştürülmesine izin vermiştir. SSCB'nin Afganistan müdahalesine sessiz kalmıştır (Spourdalakis: 1985, 249-258). Yunanistan, SSCB ile ilişkilerinde Avrupa'nın ona belirlediği çerçevede hareket etmemiştir. Avrupa'nın ve ABD'nin istediği gibi anti-SSCB duygular beslememesi, Yunanistan'ın Soğuk Savaş ortamında SSCB'ye yakın olduğuna bir göstergedir. Yunanistan ile SSCB'nin yakınlığını pekiştiren, her iki ülkede de yönetimin sosyalist görüşte olması olmuştur.

3.2.2. 1967- 1991 Yılları Arasında Yunanistan-Rusya İlişkileri

1967 yılında Yunanistan'da yaşanan askeri darbede ABD, Yunanistan hükümet organlarını desteklemiştir. Anti-komünist sistemin hayata geçmesini isteyen ABD, Marshall yardımı ile Yunanistan'da siyasi otoritenin istediği yönde oluşmasını desteklemiştir. Fakat Papandreou, Yunanistan'ın ekonomik açıdan yetersiz ve

gelişmemiş olduğunu düşünerek komünist devletlerle de iletişim kurup etkileşim sağlamıştır. Papandreou'nun bu politikası, ABD'nin çevreleme politikası için sorun teşkil etmiştir. Papandreou'dan önce Karamanlis de çok yönlü dış politikayı benimsemişti(Akbal,2023: 623).

1970-1980'ler boyunca Yunanistan istisnacılığı seçmiştir ve PASOK hükümeti istisnacılık politikasını uygulamıştır. Yunanistan dış politikasında, Amerikan dış politikasında olduğu gibi, Yunanların kendilerini diğer milletlerden, ırklardan farklı görmesi durumu Yunan istisnacılığı olarak adlandırılmıştır(Triantaphyllou, 2005: 115).

SSCB,1967-1974 yılları arasında Kıbrıs adasında Rumlardan yana devlet güvenliğini sağlamak için önemli bir rol oynamıştır. Bunu da AKEL'e (Emekçi Halkın İlerici Partisi) ekonomik yardımda bulunarak sağlamıştır. Makarios'a yapılması olası suikastları da önlemişlerdir. 1973 yılında SSCB'nin sol görüşlü partileri destekleyen kuruluşu, AKEL'e 140.000 Dolar vermiştir.1974 yazında Türkiye ile Kıbrıs arasında başlayan sıcak çatışmada SSCB, AKEL'in isteği üzerine partinin liderlerinin korunması için AKEL'e gizlice silah gönderimi yapmıştır. SSCB'nin Kıbrıs'ın siyasi karışıklık içinde olmamasını istemesinin nedeni bölgede güç boşluğu olması halinde NATO'nun etkisinden korkması idi. Ada halkından, adadaki huzurdan daha önemli olan SSCB için güç dengelerinin değişmesi ihtimali idi. Sovyet medyası, Türkiye Kıbrıs'a harekât düzenlediğinde, Türklerin Kıbrıs'taki soydaşlarını koruması gerektiği için bunu yaptığını yazmıştır. SSCB ne tam anlamıyla Rum tarafı olan Yunanistan'dan ne de Türkiye'den yana olmuştur. SSCB için, Kıbrıs batının alanına giriyordu zira adada iki İngiliz üssü bulunmaktaydı. Fakat SSCB, Türkiye'nin adadaki askeri müdahalesine de Rum kesime de herhangi bir destek vermedi. Kıbrıs, bağlantısızlar içinde yer aldığı için, SSCB de sadece sosyalist devletlere askeri destek veriyordu. Her ne kadar Kıbrıs'ta AKEL gibi güçlü bir sosyalist parti olmuş olsa da adadaki İngiliz üsleri ve Kıbrıs'ın yönetiminin Atina'nın elinde olması nedeni ile SSCB, Rum kesime herhangi bir askeri destek vermedi. (Sakkas ve Zhukova: 2013,123-135)

Sovyetler Birliği yıkılmadan önce Yunanistan, iki kutuplu dünya düzeninde tek bir kutuba yönelik politika değil çok yönlü bir dış politika benimsemiştir. SSCB yıkıldıktan sonra, Yunanistan'ın yine Varşova Paktı üyeleri ile iş birliği yapmak istemesi Soğuk Savaş sonrasında yeni kurulan dünya düzeninde de Yunanistan çok yönlü dış politika yürütmeyi seçtiği içindir. Çok yönlü dış politika ile Yunanistan tarihsel bağlardan

daha çok kendi kendine yardım kapasitesini arttırmak ve bu kapasitesini Ortodoksluğun ve sosyalist ideolojiye yakın olmanın katkısı ile sağladığını göstermeyi hedeflemiştir. ABD ise diğer taraftan, Yunanistan'ı desteklemenin SSCB'ye akabinde de Rusya'ya karşı NATO'nun güney cephesini kuvvetlendirmek için iyi olacağını düşünmüştür. Yunanistan'ın Soğuk Savaş boyunca rasyonel çıkarları nedeni ile ABD'ye bağlı hareket ederken yine rasyonel çıkarlarla ABD'ye alternatif aramıştır. Alternatif arayan Yunanistan, Slav ve sosyalist devletlerle ilişkiler kurmuştur. ABD ise, Yunanistan'ın NATO'nun güney kanadı olması için Yunanistan'ın inşa sürecinde Yunanistan'a katkılarda bulunmuştur (Akbal,2023:627-628).

3.2.3. 1991-2001 Yılları Arasında Yunanistan-Rusya İlişkileri

SSCB yıkıldıktan sonra, 1993 yılında Yunanistan ile Rusya arasında "Dostluk ve İşbirliği Antlaşması" imzalanmıştır. "Yasal Çerçeve Protokolü" ile Yunanistan'da ve Rusya'da konsoloslukların açılmasına karar verilmiştir. Yunanistan, Rusya Federasyonu ile arasındaki yakınlaşmayı pekiştirmek için Güney Rusya'da yaşayan Rum Ortodokslar üzerinden Rusya'nın politikasında etkide bulunmayı amaçlamıştır. Krasnodar bölgesindeki Rumlar, Yunanistan'a dönmek istediğinde Yunanistan Rusya'yla olan bağının bir parçası da bu bölgedeki Rumlar olduğundan dönmelerini istemediği için, bu bölgedeki yatırım teşviklerini arttırmıştır (Akın Karacan, 2006:181).

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Rusya, diğer ülkelerle etkileşime girmeye başlamıştır. Rusya için Yunanistan, Doğu Akdeniz politikası kapsamında belirli misyonları yüklediği bir ülke olmuştur. Rusya'nın SSCB'den kalma düşüncesi; Doğu Akdeniz'de ABD ve NATO'nun iş birliği içinde olduğu ülkeler aracılığı ile bu bölgede etkili olabileceği ve Doğu Akdeniz üzerinden sıcak sulara inebileceği olmuştur. Rusya'nın Doğu Akdeniz politikası, SSCB'ninki gibi ideolojik bir altyapıya sahip değildir. Rusya, tamamen çıkarlarına yönelik bir politika izlemiştir (Sarı, 2022: 284-285).

1992 yılında Rusya ve Yunanistan'ın da dâhil olduğu Türkiye liderliğinde Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü kurulmuştur. Üyeleri Arnavutluk, Azerbaycan, Bulgaristan, Ermenistan, Gürcistan, Moldova, Kuzey Makedonya, Romanya, Rusya Federasyonu, Sırbistan, Türkiye, Ukrayna ve Yunanistan'dır. Örgütün amacı; coğrafi yakınlıkları olan tüm bu ülkelerin birbirleri ile ikili ya da çoklu ekonomik, teknolojik ve sosyolojik iş birliği sağlamaktır. Yılda iki defa toplanmaktadırlar (Türkiye Cumhuriyeti

Dışışleri Bakanlığı, b.t.). Bu örgüt hem Rusya'yı hem Türkiye'yi hem de Yunanistan'ı bir araya getirebilen bir örgüt olarak önemlidir. ABD dışında komşu olma ortak özelliklerinden kaynaklı bir örgüt kurabilmiş olmaları ve günümüze kadar örgüt kapsamında zirvelerin yapılması bölge ekonomisi ve siyaseti için değerlidir.

Rusya'nın, Sovyet'in çöküşünden sonra uyguladığı politikalar dönemlere göre değişmiştir. İlk aşamada çöküşten sonra toparlanmayı sağlamak için Rus politik elitler ekonomiyi canlandırmayı amaçlamıştır ve Bağımsız Devletler Topluluğu'nu kurmuşlardır. İlk dışışleri bakanı Andrey Kozyrev,1993 yılında SSCB'den kalma komünist olmayan ülkelerdeki komünist toplulukları destekleme politikası yerine yüzünü batıya çevirmiştir. SSCB, sosyalist olmayan ülkelerde anti-Amerikanizmi yayma çabasında iken, Sovyet sonrası Rusya başlarda, batı ile ilişkilerini düzeltmeye odaklanmıştır. Kant'ın Demokratik Barış Teorisi'nden de etkilenen Kozyrev, Rusya'nın gelişmişler devletler kategorisinin içinde yer alması için SSCB sonrası entegrasyonunu hedeflemiştir. Kozyrev'in bu politikası parlamentoda kabul edilmiş olsa da içerde ve dışarda eleştirilmiştir. Sebeplerinden biri de NATO'nun doğuda yer alan Rusya'ya komşu ülkeleri örgütüne dâhil etmeye devam etmesi, genişlemesi olmuştur. Kozyrev'den sonraki dışışleri bakanı 1995 Yeltsin kabinesindeki Evgeny Primakov ise Kozyrev'i eleştirmiş olacak ki; Rusya'nın kendini batının küçük ortağı olarak görmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Rusya'nın kendi ulusal çıkarlarını üstün tutması gerektiğini vurgulamıştır. Primakov, Rusya'nın doğuda yeni müttefikler kazanmasını amaçlayan bir dış politika yürütmüştür. 1993 yılında Yunanistan ile Rusya arasında imzalanan dostluk antlaşmasında taraflar, ortak bölgesel çıkarlara ve ortak dine sahip olduklarını tekrar ederek ortaklıklarını pekiştirmiştir. Yunanistan'ın Rusya'ya ortaklık yapmasının alt metninde Türkiye'ye karşı caydırıcı olmak istemesi vardır. Türkiye'nin askeri üstünlüğü ile mücadelede Yunanistan'ın tek yolu dışarda yeni ortaklıklar geliştirmesi olacaktı. 1997 yılında Kıbrıs'ta siyasi çözüm için hazırlanan Annan Planı'nda Rusya, plan ABD ve İngiltere sponsorluğunda olduğu için BM'de planı veto etmiştir. Rusya'ya göre Kıbrıslılar kararlarını dışardan bir baskı ile değil kendileri almalıydı (Grigoriadis ve Iordanidis, 2014: 2-14).

SSCB sonrasında Rusya Federasyonu,1998 yılında Güney Kıbrıs Kesimi ile Ortak Savunma Doktrini imzalamıştır ve Rusya Yunanistan ile ortak bağları nedeni ile Kıbrıs Rum Kesimi'ne S-300 göndermiştir. Yunanistan bir yandan NATO üyesi olup bir yandan

Varşova Paktı ülkeleri ile ilişkilerini sürdürmüştür. Ortodoks Hristiyanlığını ve Helenizmi benimseyen Yunanistan, Güney Kıbrıs'ın SSCB ile ve sonrasında Rusya Federasyonu ile bağlarının kurulmasına aracılık etmiştir. Moskova'yı ziyaret eden Yunanistan savunma bakanı Akis Tsochatzopoulos Yunanistan'ın istediği ülke ile savunma anlaşması imzalayabileceğini belirtmiştir. Yunanistan'ın Rusya ile S-300 savunma anlaşması imzalamış olması Yunanistan ile ABD arasındaki en büyük problemlerden biri olmuştur (Akbal,2023:623).

Yeltsin'in dışişleri bakanı olarak göreve getirdiği Primakov bir doktrin yayınlamıştır. Primakov bu doktrinde Rusya'nın ulusal çıkarlarını öncelik olarak tutmasını belirtmiştir. Primakov'un doktrini 2000 yılında Vladimir Putin devlet başkanı olarak seçildiğinde ana düşüncesi aynı olmakla birlikte yeni bir dış politika olarak yeniden duyurulmuştur. Putin'in politikası Primakov'dan farklı olarak daha otoriterdi ve Putin'i kişisel olarak daha çok dış politikaya dahil ediyordu (Grigoriadis ve Iordanidis, 2014: 5). Putin'in kişisel olarak dış politikada daha dahil olması Yunanistan ile ilişkilerini de etkilemiştir.

3.2.4. 2001-2014 Yılları Arasında Yunanistan-Rusya İlişkileri

2000 yılından itibaren Yunanistan ve Rusya ilişkilerini incelemeye, 2001 yılında Kostas Simitis'in Uluslararası Olimpik Komite başkanı seçildiği Moskova ziyaretinden başlamak gerekir. Yapılan görüşmelerde hem Simitis hem Putin, Balkanlarda statükonun ve sınırların değişmesini istemediklerini belirtmişlerdir. Tarihsel bağlarına vurgu yapan Putin, Burgaz-Dedeoğlu'nda yapılacak boru hattı için hazır olduklarını ifade etmiştir. Putin lider olduğu ilk günden itibaren, SSCB'nin yıkılan itibarını eski konuma getirmeyi hedeflediği için Rusya'nın enerji sektöründeki gücünü kullanmıştır, Putin, Yunanistan ile ilişkilerinde de Yunanistan'da ekonomik canlanmayı sağlayacak enerji hattı için hazır olduğunu ifade ederek enerji kozunu kullanmıştır (Grigoriadis ve Iordanidis, 2014: 9).

Simitis, bu dönemde Yunanistan'ın tüm yönlerde köprü kurmaya hazır olduğunu belirtmiştir. Putin, Yunanistan'ın liberalleşmesi için Rusya'nın ikili ekonomik ilişkilere hazır olduğunu ifade etmiştir. Rusya'nın Yunanistan'a ekonomik olarak destek verebileceğini ifade etmesinin yanı sıra Yunanistan da Rusya'ya AB-Rusya ilişkileri kapsamında destekleyici davranmıştır. AB-Rusya ilişkileri için Rus-Yunan Etkileşim Komitesi kurulmuştur. Bu komite Rusya ile Avrupa arasındaki iş birliklerini geliştirmek

için oluşturulmuştur. Rusya, Yunanistan AB dönem başkanı olursa bunun Rusya'ya olumlu etkisi olacağını düşünmüştür. 2004 yılında Yeni Demokrasi Partisi'nin seçimleri kazanmasının ardından Yunanistan'ın Rusya ile ilişkileri önemli ölçüde gelişmiştir. 2001 sonrası, ABD'nin terörizme savaş açtığı bir dönem olduğu için ABD tek taraflı politikalar yaparak kendi kararlarını verirken Yunanistan, Rusya'nın ABD'ye iyi alternatif olacağını düşünmüştür (Grigoriadis ve Iordanidis, 2014: 11-12).

2004 yılında Yunanistan'da seçimleri kazanan Yeni Demokrasi Partisi lideri Karamanlis, Yunanistan için Moskova'yı ve Washington'u eşit konumda görmüştür ve bunun için daha önce yapılmamış Rusya açılımını yapmıştır. Yeni hükümetin bu politikasında, eski Moskova büyükelçisi Petros Molyviatis etkili olmuştur zira Molyviatis uzun süre Rusya yanlısı duygular beslemiş bir kişidir. Ve Putin'in dört gözle beklediği Yunanistan'ın AB dönem başkanlığı da bu döneme denk gelmiştir. Karamanlis'in Kremlin ziyaretinde; Putin, Yunanistan için 'Avrupa'daki en yakın stratejik ortağımız' ifadesini kullanmıştır. Rusya ile Yunanistan arasında üç önemli anlaşma imzalanmıştır. Bunlardan biri, ortaklık ve iş birliği anlaşması diğeri teröre karşı savaşta ortaklık olmuştur. Sonuncu ise, 2005-2006 yılları arasındaki Aksiyon Planı olmuştur. Aksiyon Planı, iki ülkenin düzenli olarak etkileşimde bulunması, enerji ve ticaret alanlarında iş birliği içinde olmalarını kapsıyordu. 2006 yılında ise, Rusya-Yunanistan ilişkileri bir boyut daha atladı. Atina'da Rusya, Yunanistan ve Bulgaristan üçlü bir zirveye katıldılar. Yunanistan ile Rusya stratejik partnerlik yolunda bir adım daha attılar. Karamanlis, Yunanistan'ın Rusya ile ilişkilerine önem vermiştir. Ayrıca Rusya ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkileri güçlendirme rolünü üstlenmiştir. Avrupa'ya Rusya ile iş birliğin enerji sektörü için gerekli olduğunu belirtmiştir. Rusya ile Yunanistan arasındaki Burgaz-Dedeğaç Boru Hattı projesi Avrupa'nın enerji güvenliği için önemli bir proje olmuştur. Yunanistan, güzergâhında Türkiye'nin olmadığı bir hat amacı ile bu projeyi kabul etmiştir. Ortaklığının %51'i Rusya'ya %49'u Yunanistan'a ait olan bu proje başladığında Yunanistan, AB ülkelerine enerji güvenliği için bu projenin önemli olduğunu anlatmaya çalışıyordu ki; 2008 yılında Rusya ve Gürcistan Güney Osetya'da savaşılmaya başladı (Grigoriadis ve Iordanidis, 2014: 2-14). Savaşın nedeni; Rusya'nın Gürcistan'ın NATO üyesi olma ihtimaline karşı önlem almak istemesidir. Rusya, Kosova'nın bağımsızlığını ilan etmesinden ve Kosova'nın AB tarafından tanınmasından güç alarak Güney Osetya'da çatışma başlatmıştır. Rusya'nın post-Sovyet ülkelerin NATO kapsamına

girmesi konusunda var olan NATO anksiyetesi 2008 yılında ABD'nin Gürcistan'ı NATO'ya dâhil etme söylemlerinin ardından alevlenmiştir (Karagiannis, 2014: 74).

Çatışmaların sonunda, Rusya'nın Abhazya'yı ve Güney Osetya'yı bağımsız devletler olarak tanınması AB ülkeleri tarafından kınanırken, Rusya Kosova'nın bağımsızlığının tanınmasını örnek göstermiştir. Doğu Avrupa'da sınırların değişmesini kendisi için tehdit olarak gören Yunanistan da Kosova'nın bağımsızlığını tanımamıştır. Kosova'nın bağımsızlığını tanımayan Yunanistan, Güney Osetya'nın bağımsızlığını da tanımamıştır. 2008 Rusya-Gürcistan Savaşı'nda, Yunanistan, Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı'nın görev alanının Güney Osetya'yı kapsamaması fikrini öne atmıştır. Rusya ise, Yunanistan'ı bu fikrinden dolayı veto etmiştir (Grigoriadis ve Iordanidis, 2014:2-14).

Yunanistan, Soğuk Savaş döneminde bir süre istisnacılık politikası uygulamış olsa da, 2008 yılında entegrasyon çabasına girmiştir. 2008 yılı, NATO ve AB arasında gelgit yaşayan Yunanistan dış politika tahterevallisinin iki örgüt arasında dengeleyici bir politika izlemeye çalıştığı dönemin başlangıcı olmuştur (Pagoulatos, 2004: 45-70).

Yunanistan dış politikasındaki tahterevalliye sebep olan olay; Rusya'nın Gürcistan'a askeri müdahalesi olmuştur. 2008 yılında Rusya ve Gürcistan arasındaki savaşın sebebi; ABD yönetimi Rusya'nın Güney Kafkasya'da Rusya'nın etkisini azaltmaya yönelik Ukrayna, Azerbaycan, Gürcistan ve Moldova'yı desteklemesi olmuştur. Türkiye'nin Rusya ile iyi giden ilişkisini dengelemek için Gürcistan'da NATO açılımı gerçekleştirmek istemesi de Rusya'nın Güney Osetya müdahalesi ile sonuçlanmıştır. Putin seçildiği günden itibaren Putin Doktrini'ni politikası olarak benimsemiştir. Putin Doktrini 'ne göre; dünyadaki tüm Rusların ve Rusça konuşan toplumların korunması gerekiyordu. NATO'nun Rusya'nın komşusu olan aynı zamanda post-Sovyet olarak kurulmuş devletlerin içine alma çabasında; Rusya'nın ABD tarafından kuşatılma fobisi gerçekleşmiştir (Karagiannis, 2014: 415). Güney Osetya'da Gürcistan ile savaşan Rusya, savunmacı realist politika uygulamıştır. Her ne kadar Yunanistan'ın AGİT'in görev alanına Güney Osetya'yı katma fikri Rusya tarafından veto edilmiş olsa da Yunanistan 2008 yılında dengeleyici bir politika benimsemiştir. Güney Osetya'nın bağımsızlığını, diğer Avrupa ülkeleri ve ABD gibi Yunanistan da tanımamıştır. Rusya-Gürcistan savaşında, Yunanistan her iki tarafı da desteklememiştir, denge politikası yürütmüştür. ABD ve Batı'nın etkisinden kurtulamayarak ve kendisi de Kosova'nın

bağımsızlığını kabul etmediği için Yunanistan, Güney Osetya'yı tanımamıştır. Rusya ile olan tarihsel bağları ve din kardeşliklerine rağmen tamamen Rusya'yı desteklemediği gibi; NATO ve AB üyesi olmasına rağmen Gürcistan'ı da desteklemedi. Ne Rusya'nın ne de ABD'nin istediği bir politikayı benimsememiştir. 2004-2008 yıllarında Yunanistan, hem Rusya hem Batı tarafını dengelemiştir.

2010-2019 yılları arasında Yunanistan için ekonomi büyük bir sorun olduğu için enerjisini kendi sorunlarına yöneltmiştir. 2010 yılında Pasok Partisi lideri Papandreou'nun döneminde, ekonomik krizle birlikte Yunanistan toplumunda Avrupa şüpheciliği başlamıştır. Papandreou, Yunanistan'daki milliyetçi politikayı popülist bir politika benimseyerek; Yunan kimliğinden ziyade herkesi içine alan bir politikayı benimsemiştir. Sosyalist bir hükümet ve popülist politika ile Yunanistan'ın ABD'den ve AB'den uzak duracağına dair şüpheleri beraberinde getirmiştir. Fakat 2014 yılında Rusya, Kırım'ı ilhak ettiğinde Yunanistan AB'nin Rusya'ya uyguladığı yaptırımları kabul etmiştir.

3.2.5. 2014 Yılı Rusya'nın Kırım'ı İlhakında Yunanistan-Rusya İlişkileri

Rusya ile ortak kiliseye sahip Yunanistan, Rusya'nın Ukrayna işgalinde Rusya karşıtı bir politika izlemiştir. Avrupa'nın Rusya'ya uyguladığı yaptırımları Yunanistan da uygulamıştır. Soğuk Savaş sonrasında, Rusya Yunanistan'ı Kıbrıs, Türkiye ile ilişkileri, enerji güvenliği gibi konularda desteklerken; Yunanistan da aynı şekilde desteği Rusya'ya Avrupa ile ilişkileri konusunda vermiştir. 2015 yılında Avrupa Konseyi Rusya'ya yaptırımları genişletmek için toplantı düzenlerken; Yunanistan'da SYRIZA-ANEL koalisyon hükümeti göreve gelmiştir, Rusya ile ilgili tutumda farklılıklar olmuştur. Uluslararası medyanın baskısı dahi Yunanistan'ı 3. dalga yaptırımların uygulanması konusunda ikna etmemiştir. Dışişleri Bakanı Nikos Kotzias verdiği röportajlarda da kişisel olarak 3. dalgayı desteklemediğini belirtmiştir. Tsipras'ın düşüncesi de, Rusya Avrupa'nın birliğine zarar vermediği için yeni ek yaptırımların uygulanmasını istememek yönünde olmuştur. Yunanistan, Rusya ile iletişimi kesmeme taraftarı olmuştur. Bağları daha da koparacak 3. bir dalga yaptırımları da bu nedenle desteklememiştir. Kotzias'a göre Rusya'nın Kırım'ı ilhakının altında yatan sebeplerden biri, Rusya'nın ABD tarafından kuşatılması olmuştur. Rusya'nın işgalini meşrulaştırma gibi de algılanabilecek bu fikir, Yunanistan'a dışişleri bakanı olmuş biri olduğu göz önüne alındığında önemli bir kriterdir. Öyle ki, Kotzias Ukrayna'nın AB'ye katılımı

konusundaki tartışmalardan kaçma eğiliminde olmuştur. Daha çok Rusya'ya karşı pozitif yaklaşarak, Ukrayna'da istikrarın tekrar sağlanması yönünde fikirler sunmuştur(Koval, 2017: 131-167).

3.2.6. 2015-2022 Yılları Arasında Yunanistan-Rusya İlişkileri

Dünyanın doğal gaz rezervlerinin bulunduğu topraklara sahip Rusya'nın Kırım'ı 2014 yılında ilhak etmesinden sonra Rusya Avrupa'ya enerji satışı için yeni yollar aramaya başlamıştı. Çünkü Kırım'ın ilhakı ile birlikte ABD'nin ve AB'nin Rusya'ya ekonomik ve siyasi yaptırımları başlayana kadar Karadeniz'in altından Avrupa'ya geçmesi planlanan Güney Akım doğalgaz projesi iptal edilmiştir.1 Aralık 2014 tarihinde Türkiye'yi ziyaret eden Rus lider Putin, Türk Akımı projesinin tohumlarını atmıştır. 8 Nisan 2015 tarihinde de Putin, Yunan lider Tsipras Türk Akımı projesi ile ilgili görüşmüştür. Bu görüşme, Rusya'ya ambargo uygulayan AB'nin Yunanistan'ı AB karşıtı olduğuna ilişkin suçlamasına neden olmuştur. Tsipras ise, AB karşıtı olmadıklarını söyleyerek soğukluğu gidermeye çalışmıştır. Türk Akımı projesi Yunanistan için kıymetli idi, ekonomik krizle mücadele eden Yunanistan için bu proje ile birlikte yeni yatırımlar ülkeye gelecek ve iş olanakları artacaktı. Yunanistan, bir yandan Amerika'nın ve Avrupa'nın Rusya'ya yaptırımlarını uygularken, bu duruma itiraz edemezken; bir yandan da Rusya'nın tarihsel müttefikliğini kaybetmek istememiştir.

Yunanistan ve Rusya'nın ortaklığı enerji sektörüne de dayanmaktadır. 2015 yılında, Vladimir Putin Yunanistan'ı ziyaret ettiğinde gündem enerji üzerine idi. Türk Akımı Doğalgaz Boru Hattı projesi imzalandı. Rusya'dan Türkiye'ye uzanacak bu doğal gaz boru hattında Yunanistan'ın da misyonu vardı. 2017 yılında da Gazprom ile Yunan Kurumu DEPA arasında iş birliği anlaşması imzalandı. Ekonomik krizle mücadele eden Yunanistan için enerji iş birliği önemli idi (Karagöl ve Kızılyaka, 2015: 5-6). Enerji güvenliği ile birlikte ekonomik kalkınmayı da sağlayacağı için Yunanistan, Rusya ile iş birliğini seçmiştir. Türk Akımı Projesi'nde yer almayı seçen Yunanistan, 2014 yılındaki Kırım ilhakında Rusya'ya karşı ihtiyatlı bir dış politika benimsemiştir. Rusya, Kırım'ı ilhak ettiğinde AB dönem başkanlığı Yunanistan'da idi. Fakat Yunanistan; Rusya ile Ukrayna arasında arabuluculuk yapabilecek güçte değildi. Ekonomik olarak güçsüz olan Yunanistan, Rusya'nın uluslararası hukuk ilkelerini ihlal ettiğine dair açıklamalarda bulundu. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın da prensiplerine aykırı olduğunu belirtti. Yunanistan, Ukrayna'nın egemenliğine desteklemiştir. Aynı zamanda da Avrupa,

NATO ve Rusya arasında kullanışlı, çözüme yönelik bir ilişkinin olması gerektiğini savunmuştur (Manoli, 2024:350).

2017 yılında Pekin’de düzenlenen Kuşak ve Yol Forumu’nda, Rusya lideri Putin ve Yunanistan lideri Tsipras aralarında karşılıklı ekonomik ilişkilerin iyi gittiğini, daha da arttırmak için bakanlıkların çalışmaları ile ekonomik iş birliğini daha da arttıracaklarını konuşmuşlardır (Kremlin, 14.05.2017). Yunanistan 2018 yılında proje oturumuna katılarak Kuşak Yol Girişimi’ne dâhil olan ilk Avrupa ülkesi olmuştur. Girişim ile birlikte Yunanistan ile Çin arasındaki ticari faaliyetler artmıştır. 2018 yılından sonra, Çin’in Yunanistan’dan ithal ettiği ürünler artmıştır, Çin halkının da Yunanistan’ın zeytinyağı, şarabı gibi yerel ürünlerine ilgisi günden güne artmıştır. Global finansal kriz dönemine de denk gelen bu süreçte, Çinli firmalar yaptıkları ithalatlarla Yunanistan ekonomisini canlandırmaya büyük katkıda bulunmuşlardır (Karpathiotaki, 2022).

2018 yılında Yunanistan ile Makedonya arasında Prespa Anlaşması imzalanmıştır, bu anlaşma ile Yunanistan, Makedonya’nın NATO ve AB üyeliklerini veto etme kararından vazgeçmiştir. 2008 yılında, ABD Makedonya’nın NATO’ya dâhil olmasını isterken, bu kararı veto eden Yunanistan 2008 yılından 2018 yılına gelindiğinde veto kararından vazgeçmiştir. Rusya, Makedonya’nın NATO birliğine girmesini istemediği için Prespa’yı protesto edenlere destek vermiştir (Garding, 2019: 10).

Rusya, Makedonya’nın ismini değiştirmesi konusunda sonucunda NATO’nun nüfuz alanını genişletmesi söz konusu olduğu için Yunanistan’ı desteklememiştir. Prespa’dan rahatsız olan Rusya, Yunanistan’daki Prespa karşıtı grupları destekleyince Yunanistan ile aralarında diplomatik kriz yaşanmıştır. Yunanistan, Rus diplomatlarını sınır dışı etmiştir. Sebebi ise; Rus diplomatların Yunanistan’ın iç işlerine müdahale ettiği gerekçesi olmuştur. 2018 yılındaki bu hareketlerde Yunanistan, stratejik ortaklığa dönüş yapmıştır. . Prespa’ya kadar dostluk çerçevesinde seyreden Rusya-Yunanistan ilişkileri Prespa ile bozulunca Yunanistan yüzünü ABD’ye ve AB’ye çevirmiştir. NATO ve AB ortaklıklarına dayanan bir dengeleyici politika izlemesi de Yunanistan’ın Rusya’dan uzaklaşmasına zemin hazırlamıştır. Yunanistan’ın ABD ile ilgili politikası da bu diplomatik krize sebep olmuştur. Yunanistan, ABD ile askeri ortaklık için yaptıkları iş birliği anlaşmasını yenilemek istemiştir. Yenilenmesi ile de Amerika’nın, Girit’teki hava üssünün, Suda’daki deniz üssünün kullanımına devam etmesi söz konusu olmuştur. Makedonya’nın NATO üyeliğine onay vermesi ile Rusya ile arası açılan Yunanistan,

ABD'ye yakınlaşarak askeri ortaklık anlaşmasını yenilemiştir. Kısacası, Yunanistan ulusal çıkarları için en iyi seçenekleri aramıştır (Triantaphyllou: 2018, 115-117).

Yunanistan 2021 yılında ABD ile olan savunma ortaklığında uzun zamandır atmadığı bir adım atmıştır. 2021 yılında, ABD ile ilk kez 1990 yılında imzalanan savunma antlaşmasının süresiz olmasına karar verdikleri bir toplantı gerçekleştirmişlerdir. Antlaşma ile Yunanistan, ABD'nin Yunanistan topraklarına hâlihazırda var olan üslerine yenilerinin eklenmesine izin vermiştir (Öçalan, 2022: 361). Yunanistan'ın ABD ile yaptığı bu ortaklık Rusya'nın politik tavrını etkilemiştir.

2021 yılı Rusya ve NATO için Karadeniz havzasında güç gösterisi yılı olmuştur. Yunanistan'ın 14 Ekim 2021 tarihinde ABD ile anlaşma yapması ve silahlanması Moskova için tehdit oluşturmuştur. Dedeağ'a ABD askeri üslerinin yerleştirilmesi Rusya için 'Rusya karşıtı NATO' ile iş birliği anlamına gelmiştir. Yunanistan, ABD ile yakınlaşmasına sebep olarak, Rusya'nın Türkiye'ye S-400 uçaksavar satmasını öne sürmüştür. Kremlin, bu argümana karşılık S-400 sisteminin savunma amaçlı olduğunu Dedeağ'a yerleştirilen füzelerin ise saldırı amaçlı olduğunu belirtmiştir. Dedeağ'a ABD; helikopter, tank, zırhlı araç ve silah gibi saldırıya yönelik askeri teçhizatlar yerleştirmiştir. 2021 yılı boyunca Rusya enerjisini Ukrayna üzerinde kullanırken, Yunanistan'ın da Rusya'nın Ukrayna eylemlerine karşı olması ve ABD ile askeri iş birliğinde bulunması Rusya için vurucu olmuştur (Askeroğlu, 2022).

2021 yılında Yunanistan'ın, Ulusal Özgürlük Devrimi'nin 200. yılı kutlamalarında Rusya Başbakanı Mikhail Mishustin, Atina'yı ziyaret etmiştir. Bu ziyaret esnasında; iki ölke Bizans'a dayanan tarihsel bağlarını vurgulamışlardır. Mitsotakis konuşmasında; Yunanistan'ın AB ve NATO üyesi olduğunu aynı zamanda Rusya'yı da dostluk ve iş birliğinin timsali olan AB'nin bir parçası olarak gördüğünü belirtmiştir. Rusya'nın Kıbrıs konusunda Yunanistan'a verdiği desteği unutmadığını belirtmiştir. Mishustin ise konuşmasında, iki ölkenin insanların birbirlerine duyduğu sempatiden bahsederek iş birliğini arttırmaya yönelik amaçları olduğuna ilişkin bir konuşma yapmıştır (Yunanistan Başkanlığı, 2021).

Görüldüğü üzere; Yunanistan'ın ABD ile silah anlaşmaları yapmasından rahatsız olan Rusya, aynı zamanda tarihsel bağlarına ilişkin Yunanistan ile ortak çalışmalara devam etmiştir. 2022 yılı ise, Rusya-Yunanistan tarihsel bağlarının bir kenara bırakıldığı değişimin yaşandığı bir yıl olmuştur.

3.2.7. 2022 Yılı Rusya-Ukrayna Savaşı'nda Yunanistan-Rusya İlişkileri

2022 yılı Şubat ayında Rusya, Ukrayna'ya saldırdığında ilk tepki gösteren ülkelerden biri Yunanistan olmuştur. Geleneksel olarak Rusya'ya dost olan, Rusya ile ne olursa olsun iletişimin koparılmamasını savunan Yunanistan dış politikası, bu tarihten sonra dönüm noktası yaşamıştır. Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik askeri saldırısı, geleneksel olarak Rusya'ya dost olan Yunanistan'ın sağlayabileceği Rus görüş ve pozisyonlarına verilen her türlü desteği sınırlamıştır. Resmi dilinde de Yunanistan Rusya'yı doğrudan suçlayan bir dil kullanmaya başlamıştır. 2022 yılı Haziran ayında Yunanistan Cumhurbaşkanı E. Sakelaropoulou, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nde Rusya'nın Avrupa değerlerine ve liberal demokrasiye zarar verdiğini ifade etmiştir (Manoli, 2024: 353).

Savaşın ilk üç gününde, Rusya'nın Mariupol'a yaptığı saldırılarda 10 Yunanistan vatandaşı vefat etmiştir. Rusya ve Yunanistan ilişkileri yeni bir düşüş yaşamıştır. Savaşın etkisi ile artan doğal gaz fiyatları Avrupa'yı aksiyon almaya zorlamıştır. AB üyeleri, doğal gaz fiyatına, tavan fiyat sınırı koyma konusunda anlaşmışlardır. Şubat ayında Rusya'nın işgali başlatmasının ardından; Mitsotakis, ABD Kongresi'nin oturumunda konuşmacı olan ilk Yunanistan lideri olmuştur. Mitsotakis kongrede, ABD ile Yunanistan'ın yakın ilişkisinden bahsederken, Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinden ve Kıbrıs'ın Türk işgalinde olduğundan da söz etmiştir (Mylonas, 2023: 203).

Yunanistan ile Almanya, 2022 Eylül ayında, Ukrayna'ya askeri destek vermek konusunda masaya oturmuşlardır. Ukrayna'nın Rusya ile askeri mücadelesinde, Rus ekipmanlara karşı zafer kazanacak Rus tasarımlı teçhizatlara ihtiyaç olduğu gündeme getirilince, Yunanistan elinde bulunan Sovyet BMP-1 tanklarını Ukrayna'ya vermiştir. Yunanistan bu yardımı karşılıksız yapmamıştır. Karşılığında Almanya'dan yeni askeri ekipmanlar istemiştir. Yunanistan, Ukrayna'nın durumunu kendi lehine çevirmiştir. Rusya ise; Yunanistan'ın silahları Ukrayna'ya vermesinin Rusya'ya karşı düşmanca bir karar olduğunu, vermesi halinde sonuçlarının kötü olacağını belirtmiştir (Özkan, 2023). 2022 yılının sonlarında tartışılmaya başlanan S300'lerin Ukrayna'ya verilmesi durumu 2023 yılı nisan ayında çözüme kavuşmuştur. Yunanistan, Ukrayna'ya S300'leri vermekten vazgeçmiştir. Yunanistan Savunma Bakanı Nikolaos Panagiotopoulos ulusal güvenliklerini tehlikeye atacak silahlar dışında, her türlü desteği vereceklerini ifade etmiştir. Panagiotopoulos, ABD'nin Yunanistan'ın Rus silahlarını Ukrayna'ya vermesi

konusundaki ısrarlarını da sürekli reddettiğini ifade etmiştir (Sputnik Türkiye, 05.04.2023). Rusya'nın sert çıkışı olmasa Yunanistan'ın, Almanya'dan yeni silahlar alma karşılığında sahip olduğu Rus silahlarını Ukrayna'ya verecek olması, Yunanistan'ın hem Batı- ABD ikilisinin sözünü dinlediğini, söz dinlerken kendi çıkarlarını düşündüğü için talepleri olduğunu özetler niteliktedir. Fakat Rusya kendisinden aldığı silahları başka bir ülkeye vermesi durumunda şartları ihlal etmiş olacağını belirtince, Yunanistan kendi ulusal güvenliğini tehlikeye atmamak için Rus silahlarını Ukrayna'ya vermekten vazgeçmiştir.

2022 yılını 2014 yılı ile kıyasladığımızda, Yunanistan'ın Rusya'ya tepkisinde değişim söz konusudur. Yunanistan, 2014 yılında Rusya'nın Kırım'ı ilhakını kınarken, Rusya ile iletişimin durdurulmamasını savunmuştur. 2021 yılında, Yunanistan lideri Mitsotakis ile Rusya lideri Putin, Soçi' de bir araya gelmişlerdir. Mitsotakis toplantıda, güvenlik mimarisinde Rusya'nın önemini vurgulamıştır ve Rusya ile iletişimin sürdürülmesini savunmuştur. 2022 yılı Şubat ayında, Rusya'nın Ukrayna'ya saldırmasından birkaç gün önce, Yunanistan dışişleri bakanı Dendias ile Rusya dışişleri bakanı Lavrov, Ukrayna ile ilgili görüşme gerçekleştirmiştir. Bu görüşmede, Ukrayna'daki gerilimin azaltılması gündem maddelerinden biri olmuştur. Birkaç gün önce bu konuşmalar yapılmışken, 22 Şubat 2024 günü, Rusya Ukrayna'ya saldırınca, Yunanistan Dışişleri Bakanlığı Rusya'nın saldırganlığını kınayan pek çok resmi açıklama yapmıştır. Kırım'ın ilhakında yaşananlardan daha farklı bir süreç başlamıştır. Yunanistan, Ukrayna'ya sınır kapısını açarak yardım etmiştir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne göre, 2023 yılı Şubat ayına kadar Yunanistan 22.000 Ukraynalı mülteciyi kabul etmiştir. 2014 yılında Rusya'nın Kırım'ı ilhakında Yunanistan'ın verdiği tepki ile 2022 yılında verdiği tepki kıyaslandığında, Yunanistan'ın tutumunun sertleştiği gözlemlenmektedir. 2014 yılında Avrupa'nın uygulamaya başladığı yaptırımlar konusunda endişe eden ve üçüncü dalga yaptırımlardan yana olmayan Yunanistan, 2022 yılında Rusya'ya karşı diplomatik, ekonomik tüm yaptırımları uygulamaya başlamıştır. Rusya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü, Maria Zakharova yaptırımların üzerine Yunanistan'ı 'Rusofobik³ Histeri' ile suçlamıştır (Manoli, 2024: 352).

³Rusofobi; Rus halkına ve Rusya'ya kısaca bir bütün olarak Rus kültürüne karşı nefret ve olumsuz duygu beslemektir (Wahlang,2021:115).

Zakharova'nın Ruslara karşı oluşan fobiden söz ederken 'histeri' terimini kullanması Yunanistan'ın tepkisinin aşırı duygusal olduğunu düşünmesi olabilir. Zira histeri, psikolojideki tanımından farklı olarak günümüzde; dramatik, abartılı, aşırı duygusal tepki anlamında kullanılmaktadır (Psikoloji Sözlüğü, b.t.). Rusya'nın abartı olarak gördüğü tepkilerden biri de, 6 Nisan 2022 tarihinde Atina'nın 12 Rus diplomatı "persona non grata" (istenmeyen kişi) ilan ederek sınır dışı etmesi olmuştur (Askeroğlu,2022).

2014 yılı ile 2022 yılını kıyasladığımızda dikkat çeken diğer bir konu enerji sektörü ile ilgili olmuştur. 2014 yılından sonra, Yunanistan'ın AB ve NATO kapsamında uyguladığı ambargolar sürse de Yunanistan fiilen Rusya ile ticaretine ara vermemiştir. Yunan şirketler, Rusya'ya gemi, tanker satarak kar elde etmeye devam etmişlerdir. 2022 yılı politik düzlemde ise; Rusya'nın Yunanistan açısından hayal kırıklığına uğradığı bir yıl olmuştur. Yunanistan, doğal gaz konusunda Rusya'ya alternatif oluşturmak istemiştir. Atina dolaylarında bir limandan ABD firmalarında sıvı şekilde doğal gaz almaya başlamıştır. Amerika'nın önde gelen şirketleri, Yunanistan'da bölgesel merkezler açmışlardır (Stamouli, 09.02.2022).

Rusya ile Yunanistan'ın bir arada yer aldığı, geleceğe dönük projelerden Kuşak ve Yol Projesi 2018 yılında başlamıştır. Yunanistan'ın Rusya'ya karşı dış politikası sertleşse de Yunanistan, 2023 yılında da Kuşak ve Yol Projesi'ni sürdürmeye devam edeceğini belirtmiştir. Mitsotakis, 2023 Kasım ayında Çin'i ziyaret etmiştir. Çin'in yeni İpek Yolu olarak adlandırdığı proje ile Yunanistan'ın Pireaus limanına yaptığı yatırımlar ekonomik olarak Yunanistan'ı kalkındırdığı için, Yunanistan projeden ayrılmayı düşünmemektedir. Aksine Yunanistan, Çin Uluslararası İthalat Fuarı'na katılarak Çin ile ekonomik bağlarını daha da güçlendirmeyi hedeflemektedir. Rusya'nın da üyesi bulunduğu bu girişimde Yunanistan, Çin sayesinde küresel kriz sonucunda darbe alan ekonomisini canlandırmıştır. ABD'nin dünya ekonomisinde rekabet ettiği Çin ile iş birliği yapması Yunanistan'ın tamamen ABD odaklı ya da Avrupa odaklı bir ekonomik politika yürütmediğinin bir göstergesidir. Çin'in Yunanistan'a ihracatı, Yunanistan'ın Çin'e ihracatına kıyasla daha fazladır. Yunanistan, bu dış ticaret açığını kapatmak için Çin'in ürettiği tarım ürünlerinin satışını arttırmayı amaçlamaktadır. Turizm geliri ile de dış ticaret açığını kapatmak isteyen Yunanistan, Çinli turistleri Yunanistan'a daha fazla çekmeyi planlamaktadır. Yunanistan, Çin ile ilişkilerinde hem ekonomik kalkınma

görevini hem de Çin ile Avrupa ülkeleri arasında köprü olma görevini üstlenmektedir (Gençtürk, 2023).

Aytek'in'e göre; Kuşak ve Yol Girişimi, ABD'nin küresel dengeyi Hint-Pasifik bölgesine kaydıracağı bir zamanda Çin'in bunu önlemek için yarattığı bir girişim olmuştur. Yunanistan da bu projeden ekonomik faydayı sağlayabilmek ve deniz ipek yolu güzergâhında, Piraeus limanının kullanılmasını ekonomik kalkınma için istemektedir (AA, 16.10.2023).

Çin devlet başkanı, Rusya devlet başkanı Putin'i "sevgili dostum" olarak nitelendirmiştir. Batılı ülkeler Rusya'ya yaptırım uygularken, Çin Rusya ile ticaret hacmini arttırmıştır (Euronews, 17.10.2023). Yunanistan, Rusya'nın dostu Çin'in öncülüğündeki projeden ayrılmayarak, realist perspektifte bir politika izlemektedir. Rusya'ya karşı politikasını değiştirerek, eksenini ABD'ye kaydıran Yunanistan, Kuşak ve Yol Girişimi'nden vazgeçmemiştir. Yunanistan, düşmanımın dostu düşmanımdır bakış açısında olmamıştır.

Özetle, Her ne kadar Yunanistan, Rusya'ya AB yaptırımları kapsamında ambargo uyguluyor olsa da, tarihsel bağlarından kopmamıştır. Ortak değerlere sahip bu iki ülke, AB ve NATO'dan bağımsız olarak ilişkilerini devam ettirme hatta geliştirme yoluna gitmişlerdir. 2014 yılından sonra da iki ülkenin liderleri bir araya gelerek birbirlerini desteklemiş olsalar da 2022 yılında ilişkiler değişmiştir. 2022 yılı Şubat ayında Rusya'nın Ukrayna'ya saldırması sonrasında, Yunanistan liderleri 2014-2021 yılları arasında Rusya için yaptıkları sempati dolu konuşmaları bırakmışlardır. Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinden sonra, Rusya ve Yunanistan ilişkilerinin eskisi gibi olması mümkün değildir. Özellikle de Yunanistan, Rusya konusunda batı ile iş birliği içerisinde iken Rusya ile ilişkileri yakın gelecekte normalleşmeyecektir. Yunanistan, Rusya'ya karşı ABD'nin yanında durarak, askeri ve ekonomik açıdan ulusal çıkarlarını gerçekleştirebiliyorken, Rusya'nın yanında yer almayı seçmeyecektir.

Ukrayna Savaşı'nın ardından gelen Yunanistan'daki Rusya karşıtlığının sonucu olarak, Rusya, Yunanistan ile ilgili düşüncelerini değiştirmiştir. Ukrayna saldırıları bittiğinde Rusya, Yunanistan politikasını değiştirmek için mesai harcayacaktır (Askeroğlu,2022).

Ortak dini, kültürel bağlarla uzun yıllardır yakın olan Rusya ve Yunanistan, 2000'li yılların başında dahi bu yakınlıklarını sürdürürken; Rusya'nın Kırım'ı ilhakı ile

ve Yunanistan'ın bölgedeki çıkarları için ABD ile yakınlığını arttırması üzerine eski yakınlığını kaybetmiştir.

Yunanistan'ın ABD ile ortaklıkları sürerken SSCB ve sonrasında Rusya ile ilişkilerinin iyileşmesinde; dış politikasının dönüşümünde Türkiye'nin etkisi son başlık olan Yunanistan dış politikası ve Türkiye başlığı altında detaylı olarak anlatılacaktır.

3.3. YUNANİSTAN DIŞ POLİTİKASI VE TÜRKİYE

Tarihsel olarak Yunanistan ve Türkiye ilişkileri demek, Osmanlı İmparatorluğu'na karşı bağımsızlık elde eden Yunanistan ile Osmanlı İmparatorluğu'nun devamı Türkiye ilişkileri demektir. İki ülkenin ilişkileri bu tarihsel sürecin hala etkisindedir. İlişkilerinde sıfır toplamli oyun hâkimdir ve bir tarafın kar elde etmesi, diğer taraf için tam bir kayıptır.

İki ülke arasında bitmeyen rekabetin sebeplerinden biri, iki ülke arasındaki sorunların iç siyasette propaganda aracı olarak kullanılmasıdır. İki ülke arasındaki sorunların diğer nedeni ise, güven eksikliğidir. Bu güven eksikliğinde üçüncü bir ülke eklendiğinde güvensizlik daha çok artmaktadır. Güvensizlik ortamında ise, Türkiye tarafında devlet yetkililerinin söylemleri Yunanistan için tehlike olarak algılanmaktadır. Yunanistan, Türk politikacılarının söylemlerinden tedirgin olarak söylemleri kendilerine yapılan tehdit şeklinde yorumlayarak güvensizliklerini pekiştirmektedirler. Yunanistan için travma olan Kıbrıs da bu güvensizliğe sebeplerden biridir. Türkiye'nin askeri gücünün Yunanistan'dan büyük olması Yunanistan'ın tedirginliğini arttırmaktadır (Özkan, 2017: 317-321).

Yunanistan'ın Türkiye'ye karşı duyduğu tedirginlik, tehdit algısı üçüncü bir ülke olan ABD'nin etkisi ile politikalarını etkilemiştir. Türkiye üzerinden şekillenen dış politikasında ABD ile yakın ilişkilerle sonuçlanan dış politikası yakın dönemden örneklerle açıklanacaktır. Yunanistan ve Türkiye'nin ABD ilişkilerinde kesişim kümesi NATO üyesi olmaları olduğu için, Yunanistan-Türkiye ilişkilerinde ABD etkisinden daha çok NATO etkisi incelenecektir. Yunanistan ile Türkiye ilişkileri, Yunanistan'ın ABD ile ilişkilerinde Türkiye yansıması, Yunanistan'ın Türkiye ile ilişkilerinde ABD yansıması Avrupa Birliği'nden ve Rusya'dan daha fazla olduğu için bu bölüme diğer bölümlerden daha fazla yer verilecektir.

Soğuk Savaş döneminde; 1952 yılında aynı anda NATO üyesi olan Yunanistan ve Türkiye, ABD'den Marshall Planı kapsamında ekonomik yardımlar almışlardır. Yunanistan ve Türkiye, her ikisi de NATO üyesi olarak ortak bir savunma antlaşmasına bağlı olsa da, siyasi anlaşmazlıklar yaşamışlardır. Yunanistan, tehdit olarak algıladığı Türkiye'ye karşı NATO desteğini alarak yeni savunma anlaşmalarına imza atmıştır. Bu kapsamda bu başlık altında Yunanistan dış politikasında ABD ile ilişkileri kapsamında gerçekleşen değişim Türkiye özelinde değerlendirilecektir.

Yunanistan NATO üyesi olmadan önce; ABD lideri Truman bir konuşmasında Soğuk Savaş döneminde komünizm tehdidinin Ortadoğu'da önlenmesi için Yunanistan'a ve Türkiye'ye 400 milyar dolar yardım istemiştir. Truman'ın bu doktrini kabul edilmiştir ve Yunanistan'a 300 milyar dolar verilmiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ABD'nin yardım ettiği ilk ülke Yunanistan olmuştur. Batı bloğunda ABD'nin yardımları dönemi böylece başlamıştır. Dünya savaşı sonrasında Yunanistan'ın toparlanması ABD sayesinde olmuştur. ABD, Yunanistan'a verdiği paraların harcamalarını da tedbir adı altında kontrol etmiştir. Yunanistan askeri sisteminde Amerikan ekolü benimsenmeye, Amerikan malı teçhizatlar kullanılmaya bu dönemde başlanmıştır (Akın Karacan, 2006: 96).

3.3.1. Soğuk Savaş Döneminde Yunanistan- Türkiye İlişkilerinde ABD Etkisi

Yunanistan halkı; 1950'li yıllardan itibaren ABD'nin Yunanistan ve Türkiye arasında tampon ülke olma rolünü yerine mi getirdiği yoksa bu göreve ihanet mi ettiği sorusunun cevabına göre ABD algısı oluşturmuştur. 'Anti-Americanism in Greece 1947-1989' kitabının yazarı Zenovia Lialiouthe'ye göre; Yunanistan halkındaki anti-Amerikanizm, Yunanistan'ın ABD'ye karşı dış politikasını doğrudan etkilemiştir. 1947-1989 yılları arasındaki anti-Amerikanizm, Yunanistan'da Amerikan yanlısı ve sağ görüşlü politikacıların hareket alanlarını sınırlandırmıştır (Karakatsanis, 2009: 2). Yunanistan'ın ABD'ye ile ilişkileri, iç siyasetini ve yönetimini doğrudan etkilemiştir.

Yunanistan ve Türkiye arasındaki askeri rekabet tarihsel olarak derindir. İki ülke arasında birden fazla vaka ve neredeyse savaşa dönüşecek krizler yaşanmıştır. Kıbrıs Savaşı, kıta sahanlığı krizi ve Kardak krizi bunlara örnektir. 1985 yılından itibaren Yunanistan, Türkiye'nin ezici askeri gücüne karşı kendisini koruma çabasına girmiştir (Kollaros, 2021: 177).

Yunanistan, ABD ve Türkiye üçgenini düşündüğümüzde; Yunanistan'ın ABD ile ilişkileri kapsamında dönüşen Türkiye politikası ve Yunanistan'ın Türkiye ile ilişkileri kapsamında dönüşen ABD politikası olarak çift değişkenli bir durum ortaya çıkmıştır. Yunanistan'ın Türkiye ile ilişkileri ABD'den etkilendiği gibi, Yunanistan'ın ABD ile diyalogu da Türkiye ile ilişkilerini etkilemiştir. Yunanistan ve Amerika ilişkilerinde masanın bir ayağı daima Türkiye olmuştur. Bu başlık altında Yunanistan'ın ABD ile ilişkilerine bağlı olarak Türkiye politikasındaki değişim incelenecektir. Üç ülke arasındaki ilişkinin diğer bir boyutu olan Yunanistan ve Türkiye arasındaki ilişkinin Yunanistan'ın ABD politikasına yansımaları da değerlendirilecektir.

Yunanistan ile Türkiye arasında yaşanan krizlerde en önemli olay Kıbrıs Barış Harekâtı olmuştur. Kıbrıs Harekâtı, Yunanistan'ın ABD politikasını etkilemiştir. ABD, Yunanistan ile Türkiye arasında yaşanan can kayıplarının olduğu bu mücadelede, dengeli ve uzlaştırmacı davranmadığı için Yunanistan tarafından 1974 yılından itibaren suçlanmaya başlanmıştır. Türkiye'nin Kıbrıs'a 1974 yılında düzenlediği askeri harekât Yunanistan'daki anti-Amerikanizmin alevlenmesine sebep olmuştur. Bu olay Türkiye'nin Yunanistan'ın ABD'ye karşı olan düşman tutumuna sebebiyet verdiği bir milat olmuştur. Yunanistan, bu tarihten sonra uzunca bir süre ABD'nin Türkiye'yi engellemediği düşüncesi ile anti-Amerikanizmi benimsemiştir.

ABD, Kıbrıs Harekâtı'nda bir aksiyon almamıştır. Hem Yunanistan hem Türkiye NATO üyesi olduğu için ABD harekât esnasında taraf tutmamıştır. ABD'nin NATO üyesi, ittifakı olan Yunanistan ve Türkiye için yaşadığı ikilem; muhafızlık ikilemidir. ABD, müttefiklerini diğer tehditlerden korumak için askeri destek sunarken diğer taraftan da verdiği askeri destekle müttefikleri için olası tehditleri daha da arttırmıştır. Muhafızlık ikilemi denilen bu konuda ABD dışişleri bakanı Henry Kissinger kaygılıydı. Doğu Akdeniz'deki çıkarları için yürüttüğü politikalarla stratejik bir ikileme de sebep oluyordu. 1974 Kıbrıs Krizi, ABD'nin de içeride Watergate skandalı uğraştığı bir döneme denk gelmişti. ABD, iç sorunları dışında Türkiye ve Yunanistan ile de ayrı ayrı sorunlar yaşamaktaydı. ABD'nin Türkiye'de haşhaş üretimini engellemesine rağmen Bülent Ecevit'in bu yasağı kaldırması, Türkiye ile ABD arasında İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden sonra yaşanan en büyük sorun olmuştur. Washington'ın Atina ile de problemleri olmuştur. Fakat ABD'nin Ege Denizi'ndeki müttefiklerinin arasının bozuk olmasını asla istememiştir. Öyle ki; Kissinger 1973 yılında Ege Denizi ile ilgili sorunları

duyduğunda Türk Dışışleri Bakanı Turan Güneş'e batı dünyasında bir bölünmeyi istemediğini bildirmiştir. ABD'nin Kıbrıs konusunda uzman olan dış politika danışmanı Thomas Adams'ın belirttiği üzere ABD'ye göre; müttefikleri olan Yunanistan ve Türkiye arasında Kıbrıs çatışma nedeni olmamalıydı. Bu nedenle, ABD her iki tarafın da katı tutumlarını desteklemedi. Kıbrıs konusunda müzakerelerden yana oldu (Katsoulas, 2021: 124-126).

ABD, Türkiye ile Yunanistan arasındaki bu çatışmada tarafsız olmayı seçerken, Yunanistan'da anti-Amerikanizm yayıldı. Amerikan Merkezi İstihbarat Teşkilatı'nın raporuna göre; Amerikan düşmanlığı sadece sol görüşlü kesimler tarafından değil, sağ görüşlü ve askeri sınıf tarafından da benimsenmiştir. 1974 yılında Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahale etmesi ile Yunanların ABD'nin kendilerini Türkler karşısında yalnız bırakması sonucu bu düşmanlık artmıştır. Anti-Amerikanizmin resmi olarak yansıması, Yunanistan'ın NATO'nun askeri birliğinden ayrılması ile gerçekleşmiştir (CIA Memorandum, 1974:1-2). Yunanistan dış politikası, Kıbrıs konusunda ABD'nin tarafsız olmasından etkilenmiştir. Yunanistan'ın komşusu ve müttefiki olan Türkiye ile yaşadığı Kıbrıs sorunu, Yunanistan'ın NATO'nun askeri birliğinden çıkması ile sonuçlanmıştır. ABD'nin istese Türkiye'yi engelleyebileceğine olan inancı ve hayal kırıklığı, Yunanistan'ın ABD ile ilişkilerini uzun süre etkileyecektir. Yunanistan'da sol görüşlü partilerin yönetime gelmesi de Kıbrıs Harekâtı sonucunda artan Amerikan düşmanlığı ile kolaylaşmıştır.

Tarihsel olarak Kıbrıs olayları 1963 yılında Kanlı Noel ile başlamıştır. Öncesinde Makarios, Türkiye'de İsmet İnönü'nün başbakanlıktan istifasını fırsat bilerek, Kıbrıs'ta üst yasama organları dâhil, devlet kuruluşlarında çalışan Kıbrıslı Türklerin görevlerine son vermiştir. Makarios'un anayasada değişiklik tasarısını bahane ederek yaptıklarına Türklere Ölüm kampanyası da eklenmiştir. Böylece Kanlı Noel Olayları gerçekleşmiştir ve yüzlerce Türk öldürülmüştür. Bu olay üzerine ABD Dışışleri Bakanı George Ball, Makarios'a “Adayı kişisel mezbahanıza çevirmeyin.” şeklinde telgraf göndermiştir. Kıbrıs Sorunu, Kanlı Noel sonrası BM'ye sorun olarak taşınmıştır. BM adaya barış gücü göndermiştir. Türklere karşı yapılan katliamın sonucunda Türkiye 1964 yılında Rumlara karşı tepki göstermek için adaya çıkarma yapmak istedi. ABD ise Türkiye'nin önünü Johnson'ın mektubu ile kesti. Mektupta sert bir dille Türkiye uyarıldı. Kıbrıs'a yapılacak askeri müdahalede SSCB herhangi bir şekilde işe dâhil olursa, ABD yardımı

gelmeyeceğini belirtti. Türklerin Rumlara karşı Amerikan silahlarını kullanamayacağı da mektupta yazıyordu. Türkiye, çıkarma yapmaktan vazgeçti. Kıbrıs'ta Türklere yapılan saldırılar devam etti, çıkartma yapmaktan vazgeçen Türkiye'ye ada Türkleri kırınglık duydu. Türkiye ise, Johnson mektubu ile yeni bir politika benimsemeye başladı. Askeri teçhizatlarda ABD'ye bağımlılığını azaltmanın ve uluslararası ilişkilerde çıkarların her şeyden üstün olduğunun önemini anladı. Böylece 1974 yılında Kıbrıs'a iki harekât düzenledi. 1963 yılında mektup ile devreye giren ABD, 1974 yılında Türkiye'nin düzenlediği askeri harekâtı engellememiştir (Kumcuoğlu, 2022: 182-190).

Harekât esnasında bir uyarı yapmayan ABD daha sonra, Yunanistan'da Amerikan düşmanlığı zirvede iken; Türkiye'ye ambargo uygulayarak, Amerikan silahlarının kullanılmasını engellemiştir. ABD diğer taraftan da, Yunanistan'ın SSCB ile yaklaşmasından korkmuştur. NATO'nun askeri kanadından ayrılan Yunanistan, bu durumun Kıbrıs'ta Yunanistan lehine sonuçlar doğurmayacağını fark etmiştir. Askeri olarak Fransa ile yaklaşan Yunanistan, daha sonraki süreçte tekrar NATO'ya dahil olmak için adapte sürecine girmeye çalışmıştır. Ege Denizi'nde NATO gücünü sadece Türkiye'ye bırakmaktan da rahatsız olmuştur (Katsoulas, 2021: 145-147). NATO'dan uzak kalmanın Türkiye olan sorunların çözülmesinde etki etmeyeceği gibi, NATO sahnesinde Türkiye'yi daha da güçlendirmek olacağını düşünen Yunanistan tekrar adaptasyon çalışmalarına başlamıştır.

Kıbrıs Barış Harekâtı sonrası hükümetin başına geçen sol parti lideri Andreas Papandreou Yunanistan' a asıl tehdidin Sovyet komünizminden değil NATO üyesi Türkiye'den geldiğini ifade etmiştir. Türkiye, Kıbrıs'tan askerlerini çekmediği sürece masaya oturmayaacağını ifade etmiştir. Yunanistan, Türkiye'yi tehdit olarak gördüğü için Lozan Anlaşması ile Ege adalarının silahlardan arındırılması ilkesinin tam aksine, Ege Adaları'nı silahlandırmaya başlamıştır (Özkan:2017,331).

1984 yılında Yunanistan Limni Adası'na NATO savunma hattı projesi kapsamına almak istediğinde Türkiye Lozan Antlaşması'nı da ileri sürerek adanın silahlandırılmasına itiraz etmiştir. NATO iki müttefiki arasında yaşanan bu sorunu çözmek istese de Yunanistan NATO toplantısına katılmamıştır. Bir yıl sonra ABD'nin uzlaştırıcı toplantısına katılmayı reddeden Papandreou hükümeti seçimi kazansa da bir önceki seçimden daha az oy aldığını fark ederek, ABD'ye olan soğuk tavrını yumuşatma kararı almıştır (Özkan, 2016: 40-42).

1980 yılında Yunanistan NATO'nun askeri kanadına tekrar girmiştir. Yunanistan'ın tekrar NATO'ya kabul sürecinde başta Türkiye veto etmiştir. Daha sonra Türkiye'de yaşanan 1980 askeri darbe ile yönetimi ele geçiren cunta rejimi NATO başkomutanı Genaral Rogers'ın planını kabul etmiştir. Rogers Planı Anlaşması'na göre Yunanistan NATO askeri birliğine tekrar dâhil olacak, Larissa'da yapılması planlanan kara ve hava karargâhları kurulmayacaktır. Türkiye'de yönetimdeki cunta Amerikan askeri Rogers'ın sözüne güvenerek vetodan vazgeçmiştir. Daha sonra Larissa'da karargâh kurulunca Türkiye hayal kırıklığına uğramıştır. Rogers Planı'ndan sonra 1981 yılında Yunanistan'da seçilen Papandreou, bu planı onaylamadığını ilan etmiştir. Rogers, Yunanistan'a kefil olarak Türkiye'yi ikna ettiği için plana uyulmadığında Yunanistan'da bir yetkili ile görüşmek istese de muhatap bulamamıştır. Türkiye tarafında ise NATO Büyükelçisi Osman Olcay Türkiye'nin vetosunun kalktığından haberi olmadığını ifade etmiştir. Darbenin de getirdiği kaosta yönetimdeki iletişimsizlik, Rogers'a duyulan güvenin de boşa çıkmasıyla Türkiye tarafında ABD'ye duyulan güvenin sarsılmasına sebep olmuştur. Plan da Ege'deki mevcut sorunları çözmek yerine yenilerinin eklenmesine yol açmıştır (Bayer,2013:120-126).

Yunanistan'ın Kıbrıs Harekâtı ile ABD'ye ve NATO'ya duyduğu güven sarsılması gibi, Türkiye de Rogers Planı'nın sekteye uğraması ile hayal kırıklığı yaşamıştır.

Türkiye, döneminin koşulları etkisi ile de Rogers Planı konusunda hayal kırıklığına uğramıştır. Rogers Planı Yunanistan ve Türkiye ve NATO (ABD) için ayrı ayrı önemli idi. Yunanistan Kıbrıs sonrası NATO'dan ayrılınca Rogers Planı ile tekrar NATO askeri birliğine girmiştir. SSCB'yi çevrelemek isteyen ABD için Yunanistan'ın askeri birliğe dönüşü komünizm tehlikesini önlüyordu. Türkiye için önemi ise, SEİA kapsamında ABD'den aldığı yardımlardır. ABD yardımlarla askeri ve ekonomik olarak Türkiye'yi kendisine bağımlı hale getirmiştir. Yunanistan için Rogers Planı ile NATO'ya dönmek, Türkiye tehdidini engellemek demektir. Türkiye'yi daima tehdit olarak algılayan Yunanistan, NATO üyelerinin birbirlerine karşı saldırıda bulunamayacağını garantisi ile tehdidi ortadan kaldırmış olacaktı. General Rogers'a güvenilerek Yunanistan dönüşünü veto etmeyen Türkiye, Yunanistan kara sularını 6 milden 10 mile çıkarmak isteyince koşulsuz bir şekilde vetodan vazgeçmesine pişman olmuştur (Bostancı ve Uysal,2023: 1406-1423).

Türkiye ile Yunanistan'ın Kıbrıs dışında uzlaşmadığı diğer bir konu Ege Denizi olmuştur. Yunanistan'ın da Türkiye'nin de mevcut kara suları sınırı 6 mildir. Yunanistan kara sularını 12 mile çıkarmak istemektedir. On iki adalara sahip olan Yunanistan 6 mille Ege Denizi'nin yüzde kırkını sınırlarına almaktadır. 12 mile çıkarılması bu oranı yetmişe çıkaracaktır. Türkiye'nin kara suları ise, Ege Denizi'nin yüzde onundan dahi az olacaktır. Bu durum Yunanistan ile Türkiye arasında uzlaşmazlık konusudur. Ege Denizi'ndeki diğer bir uzlaşmazlık ise; Doğu Ege Adaları'nın silahlandırılmasıdır. 1923 yılında Lozan ile 1947 yılında Paris Anlaşması ile adaların silahsızlandırılması karara bağlanmıştır. Yunanistan 1960'lardan itibaren adalar silahlandırmaktadır. Ege Denizi'ndeki üçüncü sorun ise, denizde bulunan her iki ülkeye de ait olmayan coğrafi oluşumlardır. Kardak kayalıkları krizi (1996) de bu sebepten ortaya çıkmıştır. Dördüncü sorun ise, hava sahasıdır. Ege Denizi'nde Yunanistan hava sahasının 10 mil olduğunu iddia etmektedir. Karasuları 6 mil iken hava sahasının 10 mil olduğunu savunan Yunanistan, Türkiye ile bu konuda da çatışmaktadır. Yunanistan ile Türkiye'nin Ege Denizi'nde yaşadığı diğer bir sorun da arama kurtarma faaliyetleri ile ilgilidir. Uluslararası sistemde, denizde arama kurtarma faaliyetleri 1979 yılında Hamburg Sözleşmesi ile düzenlemiştir fakat Yunanistan ve Türkiye arasında Ege Denizi'ndeki arama kurtarma faaliyetleri ile ilgili bir anlaşma bulunmamaktadır. Bu nedenle de bazı aramalarda iki ülke arasındaki sorunlar yaşanmaktadır (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, b.t.).

Yunanistan ve Türkiye arasında kara suları sorunu ilk defa 1981 yılında Yunanistan lideri Papandreou'nun 12 mile çıkardığını açıklaması ile başladı. Türkiye'nin bu açıklamayı 1995 yılında 'casus belli' (savaş nedeni) olarak açıklaması üzerine NATO devreye girmiştir. Yunanistan geri adım atmak zorunda kalmıştır. İç yönetiminde mil değişikliğini onaylayan Yunanistan BM ve NATO'ya değişiklik yapmadığına dair güvenceler vermiştir. Hava sahası sorununda savunma görevi, NATO kararı ile başta her iki ülkeye birden verilmişti. Yunanistan 1964 yılında, Kıbrıs'ı öne sürerek NATO'yu ikna etmiştir ve İstanbul-Atina FIR hattına kadar savunma alanını genişletmiştir. NATO, Soğuk Savaş dönemi boyunca Yunanistan-Türkiye arasında çatışma yaşanmasını hiç istememiştir. Zira komünizm tehdidine karşı birliği bir arada tutmak istemiştir, olası çatışmaları engellemiştir. Yunanistan, Türkiye ile çatışma yoluna gitmiştir, Türkiye'yi tehdit olarak gösterip AB'den ve ABD'den daha fazla destek almak istemiştir (Arı, 1995: 52-66).

Yunanistan ve Türkiye arasındaki uzlaşmazlıklardan biri de azınlık sorunudur. Yunanistan'da geçici veya kalıcı olarak yaşayan Müslümanların sayısı yaklaşık 750.000'dir. Yunanistan Anayasası'nın 3. maddesinde, 'Yunanistan'ın dini, Doğu Ortodoks Kilisesi'nin mesih dinidir' ifadesi yer almaktadır. Kendini Ortodoks olarak tanımlayan Yunanistan'da, bu madde ile diğer tüm dinler azınlık kategorisine alınmıştır (Hüseyinoğlu, 2021: 4). Yunanistan'da yaşayan Müslümanlara karşı duyulan nefret ve bağnazlık, Yunanistan ve Türkiye arasındaki uzlaşmazlıkların arasında azınlık sorunlarının da yer almasına neden olmuştur.

ABD Soğuk Savaş'ın başından itibaren hem Yunanistan'ı hem de Türkiye'yi askeri ve ekonomik olarak desteklemiştir. ABD, her iki müttefikini desteklese de, Yunanistan'ın Türkiye'yi tehdit olarak algılamasını kabul eden bir tavır da olmuştur. ABD'nin her iki müttefikine yaptığı yardımlar oranlandığında Yunanistan'a 7 oranında yardım edilirken Türkiye'ye 10 oranında yardım edilmiştir. Nüfus, yüzölçümü büyüklüğü de kıyaslandığında Türkiye'ye yapılan yardım azdır. 7'ye 10 oranında Yunanistan'ın etkisi büyüktür. ABD'nin Türkiye'ye çok yardım etmemesi için ABD'de Yunan lobisi faaliyetlerini yürütmüştür. ABD Kongresi'nde Türkiye ile ilgili Kıbrıs, Ermeni katliamları gibi argümanlar ortaya atılmıştır, Kongre'de büyük etkiye sahip Yunan lobisi de ancak 7/10 oranının uygulanması koşulu ile iki ülke arasında denge sağlanabileceğini savunmuşlardır. Bu oranın devam ettirilmesinde Yunan lobisinin etkisinin yanı sıra ABD'nin, Türkiye'nin Yunanistan'a baskın gelen askeri gücünü dengelemek istemesi de etkili olmuştur. ABD'nin bu oranı uygulaması, Doğu Akdeniz'de istikrar ve dengenin bozulmasını engelleme politikası yürütmesinin sonucudur. ABD'nin iki müttefiki arasında böyle bir ayrımcılık yapması 'Yunanistan'ın Türkiye'yi tehdit olarak algılamasını' kabul ettiği anlamına gelmiştir (Pınar, 2022: 106-107).

2020'li yıllara kadar sürecek silahlanma sorununun sinyalleri Soğuk Savaş dönemine dayanmaktadır. 1984 yılında Yunanistan ve Türkiye, Ege Denizi'nde tatbikat yaparken Türk Deniz Kuvvetleri'nin Yunan gemilerine ateş açtığına dair iddialar üzerine Yunanistan tepki olarak Türkiye'den büyükelçisini çekmiştir. Dönemin lideri Andreas Papandreou politikalarını Türkiye tehdidi üzerinden belirlemiştir. NATO kapsamında silahlandırılacak olan Limni Adası Türkiye'nin NATO üzerinden itirazı ile gerçekleşmemiştir. Yunanistan da tepki olarak NATO'nun aynı yıl Brüksel'de düzenlediği Savunma Planlama Komitesi'ne katılmamıştır.

Sonradan Türkiye'nin Yunanistan makamlarının bilgisi dâhilinde atış yaptıkları bilgisi gelse de Papandreou bu olay iç siyasette uzun süre kullanmıştır. 1985 yılında ikinci kez seçilen Pasok iktidarı, ülkede ekonomik sıkıntılar başlayınca ABD'ye olan tutumunu değiştirmiştir. Türkiye'ye olan tavrı da eskisi gibi sert olmamıştır. 1985 seçiminde bir önceki seçimden daha az oy almasının da ekonomik sıkıntıların da etki ettiği bu tavır değişikliğinde Yunanistan, Türkiye'ye karşı, ABD'yi yanına alma politikasına başlamıştır. Yunanistan, Türkiye'ye olan sert tutumunda NATO faaliyetlerinden uzak durmasının uzun vadede kendi geleceği için iyi olmayacağına kanaat getirmiş olacak ki tutumunu bu yönde değiştirmiştir.

Soğuk Savaş dönemi boyunca Yunanistan ve Türkiye, Ege suları üzerinde çeşitli faaliyetleri nedeni ile çatışmışlardır. Çıkarları çatışan bu iki ülke yaşanan çatışmaları iç siyasetlerinde kullanmışlardır. 1987 yılında iki ülke lideri Turgut Özal ve Andreas Papandreou yakınlaşmaya başlamışlardır. Çatışmanın iki ülkenin ekonomisine zararını fark etmiş olacaklar ki; 1988 yılında ekonomik işbirliklerini arttırmak için yatırımların karşılıklı artması konusunda toplantılar yapmışlardır (Özkan, 2017: 331-337).

3.3.2. Soğuk Savaş Sonrası Yunanistan-Türkiye İlişkilerinde ABD Etkisi

ABD, önceleri SSCB tehlikesine karşı Türkiye'yi ekonomik ve askeri olarak desteklerken; iki kutuplu dünya düzeni sonra ermesine rağmen, 1990 yılında Körfez Savaşı nedeni ile Türkiye ekonomisinin zarar gördüğünü belirterek Türkiye'ye yardıma devam etmiştir. Zira ABD savaşta Türkiye'ye cephe ülke misyonu vermiştir. ABD başkanı George Bush, görevin mükâfatı olacağını da belirtmiştir. Yunanistan orijinli seçmenlere sahip ABD Kongresi, daha önceki yardımlarda belirttiği 7/10 oranını 1992 yılında Türkiye'ye yapılan yardımlarda da uygulamıştır. Türkiye'ye daha fazla yapılması planlanan yardım bu Yunan lobisinin etkisi ile azaltılarak bu oran korunmuştur. Ronald Reagan yönetimi ile başlayan bu oran uygulaması George Bush ve ardından Bill Clinton tarafından da devam ettirilmiştir. Bu oranı uygulamada Türkiye'ye karşı öne sürülen konu her zaman 'Kıbrıs Sorunu ve İnsan Hakları' olmuştur. Clinton döneminde 1995 mali yılında verilmesi planlanan dış yardımlarda Clinton'ın ve Senato'nun imzaları ile Türkiye'ye yapılacak yardım kredilerine koşul ilk kez getirilmiştir. Daha önce sözde kalan bu koşul 1995 yılında Senato kararı ile kesinleşmiştir. Koşul olarak Kıbrıs ve insan hakları konusunda rapor hazırlanması durumunda yardımların beklemeye alınan yüzde onunun da yapılacağı kararı alınmıştır. ABD'den Türkiye'ye yapılan ekonomik yardımda

Yunanistan etkisi böylece resmileşmiştir. Soğuk Savaş sonrası, Bush'un ortaya attığı "yeni dünya düzeni" sisteminde Türkiye'ye yeni görevler düşmekteydi. İki kutuplu dünya düzeninin bittiği, eski düzenden farklı yeni bir sistem başlamıştır. Yeni dünya düzeninde başlarda Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması uzatılmıştır. Fakat 1991 yılında geliştirilmiş ortaklık olarak adlandırılan ABD iş birliği 1999'da stratejik ortaklık olarak adlandırılmıştır. ABD, askeri yardım yapacak hem Yunanistan hem Türkiye bu yardımların karşılığında askeri üslerini ABD'nin kullanmasına izin vermişlerdir. ABD'nin verdiği kredilerde yıllar geçtikçe düşüşler yaşanmıştır. ABD Temsilciler Meclisi her yıl düşüş yaşayan destek kredileri için 1998 yılında yardımların tamamını vermek için Türkiye'ye koşul sunma kararı almıştır, Yunanistan'a verilen krediyi ise koşula bağlamaksızın azaltmıştır. 1999 yılında ise ABD tasarruf bütçesi kapsamında Yunanistan'a ve Türkiye'ye verdiği askeri yardım kredilerine son vermiştir. İki ülkenin de askeri krediye ihtiyacının kalmadığını belirtmiştir (Kavuncu, 2013: 130-141).

Soğuk Savaş dönemi boyunca, Yunanistan ile Türkiye arasında Ege Denizi konusunda anlaşmazlık hâkim olmuştur, Yunanistan lideri Papandreou, Yunanistan'ın Türkiye bakış açısını özetler nitelikte Yunanistan'a tehdidin Varşova Paktı ülkelerinden değil NATO üyesi Türkiye'den geldiğini belirtmiştir. Yunanistan'da Türkiye tehdidi teması Papandreou tarafından inşa edilmiştir. Papandreou ile birlikte hem iç hem de dış siyasette Yunanistan için Türkiye düşman olarak görülmeye başlanmıştır. Soğuk Savaş sonra erince Yunanistan, ABD için Türkiye'nin jeostratejik önemini azalacağını düşünmüştür. Fakat Irak Kuveyt'i işgal edince, ABD ve diğer ülkeler Birleşmiş Milletler olarak Irak'a müdahale edince Türkiye'nin önemi daha da artmıştır. Yunanistan da ABD'nin Türkiye'ye yapılacak yardımları arttırması ihtimali ile kaygılanmıştır. Yunanistan, ABD ile imzaladığı ortak savunma ve iş birliği anlaşmasında Yunanistan'a tehdidin Türkiye'den geldiğine dair maddeyi koydurmak istese de ABD böyle bir şeyi kabul etmemiştir. ABD'nin Türkiye'yle müttefiki olarak yaptığı anlaşmalar, Yunanistan'ı olumsuz etkilemiştir. Yunanistan, ABD'nin Akdeniz'deki ve Orta Doğu'daki müttefiklik koltuğunda tek başına oturmak istemiştir. Bu koltuğu Türkiye ile paylaşmak istememiştir. Yunanistan için en kötü senaryo ise, ABD'nin müttefik olarak sadece Türkiye'yi seçme ihtimali olmuştur.

1990 yılında yeni bir sekiz yılı kapsayacak Amerika-Yunanistan Ortak Savunma ve İşbirliği anlaşması imzalanmıştır. İki ülke, birbirlerini ziyaret ederek, terörizme ve

uyuşturucuya karşı savaş konularında da iş birliğinde olmuşlardır. Körfez Savaşı'nda ABD Yunanistan ile de iş birliği içerisinde olmuştur. Yunanistan'ın kaygılandığı gibi ABD sadece Türkiye'ye y neltmemiştir. 1991 yılında Yunanistan'ın 1. Körfez Savaşı'nı desteklemesinin altında Türkiye'nin de ABD'nin yanında yer alarak savaşı desteklemesi vardı. Birleşmiş Milletler gücü ile de Irak'a müdahale edildiği ve salt ABD kendisi müdahale etmediği için desteklemiştir. ABD, tek başına Irak'a askeri g c gönderse, Kıbrıs Harek t 'nda Yunanistan'ın kendisinin onaylamadığı iç işlerine müdahale gibi olacağı için durum daha farklı olacaktı. BM adı altındaki askeri müdahale olduğu için Yunanistan kendisi ile  elişmemiştir ve ABD'yi desteklemiştir. Türkiye'nin ABD ile iş birliği içinde olduğu bu durumda Yunanistan arka planda da kalmak istememiştir (Stavridis,2007:17-18).

1990'lı yıllar Yunanistan ile Türkiye için Ege Denizi konusunda anlaşmazlıklarla yoğun bir şekilde geçmiştir. Yunanistan ve Türkiye'nin Ege Denizi'nde yaşadığı sorunlardan biri küçük coğrafi oluşumlardır. Bu coğrafi oluşumların kime ait olduğunun belli olmaması sorun yaratmıştır. 1996 yılında Kardak kayalıkları konusunda Yunanistan ve Türkiye arasında neredeyse sıcak çatışmaya d n yecek çatışmada ABD her iki ülkeyi de uyarımıştır. İki müttefiki arasında taraf tutmamıştır (Molla, 2009: 32).

90'lı yıllar ABD'nin genel olarak Yunanistan ve Türkiye arasında taraf tutmadığı yıllar olsa da, ABD'de de yer alan çıkar grupları ve lobiler aracılığı ile ABD ve Türkiye'nin ikili ilişkilerine Yunanistan tarafından nifak tohumlarının atıldığı yıllar da olmuştur. Yunan lobisi, gündeme Türkiye'deki Kürt sorunu, insan hakları ihlali gibi konuları  ne sürmüştür. Türkiye ile ABD'nin arasının açılmasına sebep olmuştur. Lobi aynı zamanda, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yenilenmesinde ABD'nin Türkiye'ye silah satışında Yunan lobisi zorluk çıkarmıştır.

3.3.3. 2001 Yılından Günümüze Yunanistan-Türkiye İlişkilerinde ABD Etkisi

2000'li yıllara gelindiğinde, 2001 yılında ABD'de yaşanan İ iz Kule Saldırıları sonrasında ABD teröre savaş açmıştır. İlk olarak Afganistan'a asker gönderen ABD, 2003 yılında Irak'a müdahale etmiştir. ABD'nin Irak'a müdahalesi Yunanistan'da anti-Amerikanizmi yeniden canlandırmıştır. Kıbrıs ile başlayan anti-Amerikanizm Papandreou döneminde Yunanistan'ın NATO'nun askeri kanadından ayrılması ile devam etmişti.1999 yılında da ABD'nin Ortodoks Sırpların ölmesine müsaade etmesi

Yunanistan'da anti-Amerikanizm olarak tekrar zuhur bulmuştur. 2003 yılında ABD'nin Irak'a savaş açması ile de düşmanlık yeniden dirilmiştir. Yunanistan'da halk sokağa çıkarak anti-Amerikan eylemler düzenlemiştir. ABD hükümetini ve halkını katil, barbar olarak tanımlamışlardır. Anketlerle, ABD karşıtlığının yüzde doksan dörtlerde olduğu tespit edilmiştir. Halk seviyesinde düşmanlık hâkim iken, Yunanistan hükümeti Amerikan savaş gemilerinin Yunanistan karasularını kullanmasına izin vermese de Amerikan uçaklarının Girit'teki üssü kullanmasına müsaade etmiştir. Atina Üniversitesi'nden Theodore Couloumbis'in yorumuna göre, Yunanistan akıllı bir politika yürütmek zorunda idi. Seçimlere az zaman kalmışken ve halk ABD karşıtı iken Yunanistan, ABD'nin yanında olduğu reklamını yapamazdı (Carassava, 2003). Yunanistan 1. Körfez Savaşı'nı desteklediği halde, 2. Körfez Savaşı'nı desteklememiştir. Sebebi Türkiye ile bağlantılıdır. Türkiye ABD'nin Irak'a müdahalesini desteklememiştir (Stavridis, 2007:17-18).

Yunanistan da savaşı desteklemeyerek Türkiye ile aynı konumda kalmıştır. Türkiye savaşı desteklese idi; Yunanistan Türkiye ile ABD ilişkilerinin, Yunanistan ve ABD ilişkilerinden daha fazla gelişeceğinden endişe edebilirdi. Türkiye'nin savaşı desteklememiş olması Yunanistan'ı tercih yapmak zorunda bırakmamıştır.

Yunanistan'ın Türkiye'den etkilendiği 2000'li yıllarda üzerinde sıkça durduğu başlık silahlanma olmuştur. Yunanistan, dış politikada düşman yaratma üzerine aldığı aksiyonlarda Türkiye'nin silahlanmasından etkilenmiştir. Türkiye'nin silahlanmasını, ABD ile askeri ilişkilerini geliştirmesini tehdit olarak algılamıştır.

Türkiye'nin silahlanması Yunanistan için tehdit anlamına gelirken, Türkiye açısından anlamı farklı idi. Türkiye için güvenlik tehdidi olarak Yunanistan tek sorun değildi. Yunanistan'la yaşanan kıta sahanlığı ve Kıbrıs sorunu dışında, Türkiye için komşu Suriye, Irak ve Ermenistan'daki siyasi, askeri sorunlar da tehdit oluşturmaktaydı. Türkiye'nin hem Orta Doğu hem Kafkaslar hem de Akdeniz tarafından çevrelendiği coğrafi koşullarda, bölgesel tehditlere karşı Türkiye savunma harcamalarını arttırmak zorunda idi. 2000- 2019 yılları arasında kişi başına düşen milli gelir düşerken Türkiye savunmaya yaptığı harcamaları arttırmıştır. Savunma harcamalarının artması diğer ülkeler için tehdit oluşturarak karmaşık güvenlik çevresi yaratmıştır. Türkiye'nin silah sanayisine yaptığı yatırımlar artmıştır. Milliyetçi-militarist yaklaşım ile Türkiye savunma teknolojisinde millileşme çabasında olmuştur (Yılmaz ve Yorulmaz, 2023: 6-8).

Türkiye'nin kendisini koruması gereken pek çok ülke varken, Yunanistan'ın İtalya, Arnavutluk, Kuzey Makedonya, Bulgaristan ve Türkiye olan komşularından en çok tehdit algıladığı Türkiye olmuştur. Geçmişe de dayanan düşmanlık duygusu ile Türkiye'nin silahlanmasını arttırması Yunanistan'ı daha çok tedirgin etmiştir. Tedirginliği artan Yunanistan savunmasını güçlendirmek için ABD'ye yönelmiştir. Yunanistan'ın artan Türkiye tehdidi algısı, ABD ile ilişkilerini etkilemiştir. ABD ile yakınlaşmasına zemin hazırlamıştır.

1999 yılında ABD ile Yunanistan arasında imzalanan ortak savunma anlaşmasından sonra 2019 yılında savunma anlaşmasının yenilenmesi gündeme gelmiştir. 2015-2019 yılları arasında hükümetin başında sol görüşlü Tsipras olmasına rağmen ABD ile savunma anlaşması uzatılmıştır. ABD'nin Yunanistan'a yönelmesinde, artan Rusya tehdidi etkili olmuştur. Rusya'nın Suriye'deki Tartus ve Lazkiye limanlarındaki varlığı ABD için Kuzey ve Güney Ege'nin önemini arttırmıştır. ABD, Bulgaristan ve Romanya'daki üslerin geliştirilmesi amacıyla Yunanistan'da faaliyetlerini arttırmıştır. 5 Ekim 2019 tarihinde ABD ile Yunanistan arasında 1990 yılında imzalanan ortak savunma anlaşmasına ek bir protokol imzalanmıştır. Bu protokolle birlikte; Souda askeri üssünün modernize edilmesi, Larissa Havalimanı'nın yenilenmesi, Stefanovikeio Hava Üssü'nün güçlendirilmesi kararlaştırılmıştır. Yunanistan'ın ABD'ye yönelmesinde Yunanistan'ın AB'den istediğini alamaması etkili olmuştur. AB aracılığı ile Türkiye'ye karşı üstünlük elde etmek isteyen Yunanistan bunu gerçekleştiremeyince, yüzünü ABD'ye çevirmiştir. ABD tarafında ise Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de ABD'nin istemediği faaliyetlerde bulunması etkili olmuştur (Acer, 2020). Dedeagaç Limanı da ek protokolle önem kazanmıştır. Dedeagaç Limanı'nın Türkiye'ye 20 km mesafede olması Türkiye tarafında ses getirmiştir. Dedeagaç'ın (Alexandroupolis) önemi, enerji güvenliğinde kullanılmasından da kaynaklanmıştır. Doğal gazın aktarılmasında Dedeagaç'ı enerji üssü kullanmak amaçlanmıştır. Avrupa'nın Rus gazına bağımlılığını azaltmak ve enerji yollarını değiştirmek Dedeagaç Limanı'ndan geçen rota ile planlanmıştır. Birleşik Arap Emirlikleri liderinin düşüncesi de Yunanistan'ın coğrafi konumu ile Orta Doğu için enerji kaynağı olacağıdır. Doğu'yu Batı'ya bağlayan köprü olacağıdır (Yusufoğlu, 2022).

Yunanistan ve ABD ilişkilerinde üçüncü taraf her zaman sadece Türkiye olmamıştır. Doğu Akdeniz bölgesi söz konusu olduğu için, İsrail de ilişkiler ağına dâhil

olmuştur. 2013 yılında Yunanistan, ABD ve Polonya, Doğu Akdeniz’de ‘Blue Flag’ isimli tatbikatı gerçekleştirmiştir. 2013 yılında başlayan tatbikatlar daha sonra da devam etmiştir. 2019 yılındaki tatbikata, İsrail de katılım göstermiştir. Atina’nın hava sahasında yapılan tatbikata; ABD, İsrail, İtalya, BAE katılmıştır. NATO tatbikatı olarak görünse de 2019 yılındaki tatbikatta BAE de olduğu için Türkiye’nin bölgesel olarak tehdit edildiği algısını güçlendirmiştir. Türkiye, Yunanistan’ın NATO kapsamında yaptığı tatbikatlarda tehdit algılamazken; tatbikata İsrail ve BAE’nin katılması amacın NATO olmadığı algısını doğurmuştur. İsrail için ise durum iletişiminin olmadığı Türkiye yerine hem NATO hem AB üyesi Yunanistan ile askeri ortaklık çıkarlarına hitap etmiştir. Türkiye-İsrail ilişkilerinin iyiye gitmediği bu dönemde Yunanistan ile iş birliği yapmak İsrail’in çıkarlarına uymuştur. Bunda Türkiye ile İsrail arasında yaşanan Davos Krizi’nin ve daha önce Türkiye-ABD- İsrail üçlüsünün düzenlediği deniz tatbikatından Türkiye’nin ayrılması etkili olmuştur. 2014 yılında Türkiye’nin başlatmış olduğu Akdeniz’deki sismik araştırmalar, Yunanistan ve GKRY için tehdit anlamına gelmiştir. Böylelikle bu iki ülke İsrail ile ortak askeri tatbikatlar yapmaya başlamıştır. İsrail ile Yunanistan’ın ilişkilerini bu noktaya getirmelerinde İsrail’in yapılan askeri tatbikatları NATO çerçevesinde yapıyor gibi göstermek istemesi için Yunanistan’ın NATO üyesi olması nedeni etkili olmuştur. ABD’nin Yunanistan’ın Akdeniz politikasında etkisi bu şekilde olmuştur (Çiçekçi:2021,139-140).

Rusya, Soğuk Savaş’tan itibaren eski müttefiki olan Doğu Avrupa ülkelerinin NATO’ya dahil olması sorun olduğu için Yunanistan ile ilişkilerini artırmanın yollarını aramıştır. Rusya bu çaba içerisinde iken, Yunanistan ekonomik krizden çıkmıştır. ABD, Yunanistan’a askeri yardım sürecini hızlandırmıştır. Yunanistan, Türkiye’deki politikaların NATO çıkarlarına ters olduğu iddiası ile ABD’den bölgede daha büyük bir rol almak için çabalamıştır (Akbal: 2023,628).

2009-2018 yılları arasında ekonomik kriz yaşayan Yunanistan askeri harcamalarını azaltmıştır. 2014 yılında Kırım’ın ilhakı ile dünyada patlak veren Rusya tehlikesi ABD’yi önlemler almaya yöneltmiştir. Yunanistan 2019 yılında, ismini Yunanistan’ın talebi doğrultusunda değiştirmiş Kuzey Makedonya’nın, NATO’ya dâhil edilmesine dair verdiği vetoyu kaldırmıştır. Bunun üzerine ABD, Yunanistan ile iş birliğini artırma yoluna gitmiştir. Bu kapsamda ortak savunma anlaşmalarını yenilemişlerdir. Rusya’nın revizyonist politikası ile tehdit oluşan bölgede, ABD’nin

askeri iş birliğini arttırdığı ülke niçin Yunanistan olmuştur? Bu sorunun yanıtı, Türkiye'nin Rusya ile ilişkileri ile açıklanabilir. ABD'nin Yunanistan'a yönelmesinde Türkiye'nin Rusya ile ilişkileri etkili olmuştur. Türkiye, 2016 yılında yaşadığı darbe girişiminde ve PKK, PYD ve Gülen Cemaati ile mücadelesinde ABD'den beklediği desteği göremediği için Rusya'ya yönelmiştir. Türkiye ABD'ye karşı güvenini kaybederek Rusya ile ilişkilerini arttırmıştır. Gülen destekçilerinin Amerikan yanlısı olması da, Türkiye'yi Rusya'nın yanında yer almaya iten sebeplerden olmuştur (Aktürk, 2024:97-100).

Türkiye'deki darbe girişimi Türkiye'yi Rusya'ya yönlendirmiştir. Türkiye'nin Rusya'ya yönelmesi ile ABD, savunma müttefiki olarak Yunanistan'a ağırlık vermiştir.

Yunanistan'da Kıbrıs Harekâtı ile başlayan ABD karşıtlığı, ABD ile iş birliğine dönüşmüştür. ABD ile iş birliğine giden yolda Yunanistan'ın da kendi sebepleri olmuştur. Yunanistan'ın askeri harcamaları ekonomik kriz ile azalmışken, Türkiye askeri faaliyetlerine devam etmiştir. Yunanistan, düşman yaratma politikası ile Türkiye'nin askeri harcamalarını daima tehdit olarak algılamıştır. ABD, Akdeniz'de ve Orta Doğu'da istikrarı sağlamak, güvenliği sürdürmek için Yunanistan'ı odağına almıştır. ABD askeri harcamalarını kıyasladığında daha üstün gelen Türkiye'yi dengelemek için mi Yunanistan'ı askeri olarak güçlendirmiştir? Türkiye'nin Rusya ile ilişkileri 2018 yılından Rusya'nın Ukrayna'ya savaş açtığı 2022 yılı Şubat ayına kadar ve 2022 yılından günümüze kadar ne şekilde ilerledi? Türkiye-Rusya ilişkilerinin ABD'ye, Yunanistan'a etkisi aracılığı ile Yunanistan'ın ABD politikasını ne şekilde etkilediği incelenecektir.

Türkiye ile Rusya ilişkilerine bakıldığında iki altın döneme ayrılır. İlki, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu zaman SSCB'nin tanınması ile başlayan 1945 yılına kadar olan süreci kapsar. İkinci altın çağ ise; 2000'li yıllardır. Özellikle 2010 yılında Türkiye ile Rusya arasında imzalanan Akkuyu Enerji Santrali Anlaşması ve karşılıklı vize serbestisi ikinci altın çağın zirvesi olmuştur. Rus lider Vladimir Putin'in batı düşmanlığı Türkiye'yi ideal partner olarak görmesini sağlamıştır. Türkiye ile Rusya, enerji ve ekonomi alanlarında ilişkilerini geliştirmişlerdir. 2014 yılında Rusya, Kırım'ı ilhak ettiğinde Türkiye desteklememiştir. 2015 yılında Suriye'ye giden Rus jeti sınırı ihlal ettiği için Türkiye tarafından düşürülmüştür. İlişkilerde yaşanan bu sorunlara rağmen, Türkiye-Rusya ilişkileri genel çerçevede bozulmamıştır. Kırım ilhakından sonra, Avrupa ve Rusya arasında planlanan Güney Akım Projesi yaptırımlar nedeni ile durmuştur.

Türkiye ile imzalanan Türk Akımı Projesi devam etmiştir. Türkiye'nin 2016 yılından itibaren Rusya ile Suriye konusunda iş birliği içerisinde olması, 2017 yılında Rusya ile S-400 anlaşması yapması, ABD'yi hayal kırıklığına uğratmıştır. Türkiye, 2017 yılında Rusya'dan S400 adında iki savunma füzesi alacağını duyurmuştur. Türkiye'nin Rusya'dan 2019 yılında S-400 savunma sistemi alması, ABD ile ilişkilerini olumsuz etkilemiştir. ABD tepki olarak, F-35 programından Türkiye'yi çıkararak ambargo uygulamıştır. Türkiye için bu yeni ve ilk defa olan bir yaptırım olmamıştır. Türkiye, Kıbrıs Barış Harekâtı'ndan sonra da ABD'nin yaptırımlarına maruz kalığı için, savunma sanayisi yatırımlarını arttırmıştır. Türkiye'nin iç siyasetinde batıdan kurtuluş olarak yorumlanan Rusya ile bu alışveriş, ABD için NATO çıkarlarına aykırıdır (Isachenko, 2021: 25).

Türkiye, kendisine ambargo uygulayan ABD'ye 1999 yılında Yunanistan'ın Rusya'dan satın alıp Girit Limanı'na yerleştirdiği S-300 savunma sistemini örnek göstermiştir. 2022 yılında Rusya, Ukrayna'nın NATO'ya katılması ile ilgili görüşmelerin başlaması üzerine, Ukrayna'ya savaş açmıştır. Yunanistan, bu savaşın başlamasından sonra ABD'nin de ısrarı ile S-300 Rus savunma sistemini Ukrayna'ya göndermeyi planlamıştır. Fakat bir yandan da Yunanistan, S-300 sistemini verdiği takdirde Türkiye'nin savunma sistemine karşı güçsüzleşeceğinden endişe etmiştir. Rus Dışişleri Bakanı sözcüsü Maria Zakharova, Yunanistan'ın S-300 sistemini Ukrayna'ya vermesinin açıkça Rus düşmanlığı göstergesi olacağını ve bu sistemin verilmesi halinde Rus kuvvetleri tarafından yok edileceğini belirtmiştir (Michalopoulos, 2022).

Yunanistan medyasına göre; Yunanistan, Ukrayna'ya Sovyet tabanlı S-300 sistemini verme düşüncesinden önce ABD, Yunanistan'a F35A satacağını bildirmiştir. Yunanistan'ın ABD'nin F35 planına dâhil edilmesinden etkilenmesi söz konusu olabilir. Fakat nihayetinde, Yunanistan Ukrayna'ya S-300'ü göndermekten vazgeçmiştir. Çünkü Zakharova, S-300'lerin gönderilmesinin Rusya-Yunanistan arasında imzalanan anlaşmanın ağır ihlali anlamına geleceğini belirtmiştir. Yunanistan S-300 sevkiyatı yapmasa da Ukrayna'ya askeri sevkiyat için büyük destek vermiştir, ABD Dışişleri Bakanı Blinken, ABD'nin Ukrayna'ya sevkiyatında Dedeoğaç'ın önemini vurgulamıştır (Tiwari, 2024).

Yunanistan, karada ve denizde bölgelerini ABD üssü olarak kullanırken, Türkiye yerli sanayisini geliştirmek üzerinde araştırma geliştirme çalışmaları

yürütmüştür. Türkiye'nin askeri olarak iddialı hale gelmesi, özellikle Yunanistan için Türkiye tehdit olmuştur. 2016 yılından 2019 yılına kadar askeri darbe girişiminin de etkisi ile Türkiye'nin savunma harcamaları artmıştır. Savunma harcamalarının artması, havacılık sektörüne yatırımlarının artması, yerli silah teknolojilerine verilen önemin artması bölgesel güç olmak istediği şeklinde yorumlanmıştır. Türkiye ise, savunma sisteminde dışa bağımlılığı azaltmayı ve güçlü, yerli askeri teçhizatlara sahip olmayı hedefleyerek son 10 yılda dışa bağımlılığını azaltmıştır. Yunanistan, Türkiye'nin savunmaya yaptığı yatırımlardan olumsuz etkilenerek Türkiye'yi tehdit olarak algılamıştır (Yılmaz ve Yorulmaz, 2023: 16-18).

2020 yılında yayınlanan bir çalışmada hem Mitsotakis'in hem de Erdoğan'ın söylemleri analiz edilmiştir. Mitsotakis; 'Yunanistan'ın komşusu Danimarka değildir, Türkiye'dir bu nedenle silahlanma harcamamız yüksek orandadır. Türkiye olmasaydı yüzde biri geçmezdi', şeklinde konuşmuştur. Bu konuşmadan Yunanistan'ın Türkiye'nin silahlanmasını tehdit olarak algıladığı açıktır (Türkeş Çakmak ve Alioğlu Kılıç, 2022: 241).

Türkiye'nin gambot (gunboat) diplomasisini⁴ benimsemesi, Yunanistan için tehlike oluşturmuştur (Bardakçı, 2022: 522). Hasım iki ülke Yunanistan ve Türkiye birbirlerine karşı caydırıcı olmak istemektedir. Türkiye'nin tek tehdidi Yunanistan olmasa da Yunanistan için karşı tarafa saldırının mal olacağı bedel ve tehlikenin çıkardan daha büyük olacağı mesajının verilmesi önemlidir. George Kennan'a göre bu engelleme çabasıdır. Yunanistan Türkiye'den gelecek olası bir tehlikeye karşı engellemek için caydırıcılık politikasını benimsemiştir (Heraclides, 2001: 173). Caydırıcılık politikasıyla, ABD ile askeri iş birliğini uzatmıştır.

Bu bağlamda 2020'li yıllar ABD ve Yunanistan ilişkilerinde Stratejik Diyalog'un geliştiği yıllar olmuştur. 15 Ekim 2021 tarihinde, ABD- Yunanistan Savunma İşbirliği Anlaşması yenilenmiştir. ABD lideri Anton Blinken Yunanistan'ın güçlü ve güvenilir bir müttefik olduğunu belirterek, Doğu Akdeniz'i stabilize etmek için bu anlaşmayı yenilediklerini ifade etmiştir. Anlaşmaya göre; ABD, Dedeagaç Üssü, Girit Adası'ndaki Suda Üssü'nde hâlihazırdaki üslerine daha fazla asker konuşlandıracaktır. ABD, bu anlaşma ile yeni üsler açmayacaktır, var olan Amerikan üslerine yatırımlar yapacaktır.

⁴ Gunboat, İngilizce'de küçük savaş gemisi demektir. Gunboat kelimesinden türeyen gambot diplomasisi ise dış politikada silah kullanımı ile yapılan tehdidi ifade etmektedir (Yavuz ve Yorulmaz, 2022: 293).

Yunanistan askeri üslerine de erişim imkânı bulacaktır. Türkiye'nin Rusya'dan S400 alması nedeni ile çıkarıldığı F35 programına Yunanistan katılmak istediğini belirtmiştir. İki ülke arasında silahlanma yarışı, Ortak Savunma Anlaşması ve akabinde F35 programına katılım ihtimali ile başlamıştır (Samar, 2021).

Yunanistan lideri Mitsotakis, Fransa ile de Ortak Savunma Anlaşması'nın yapılmasından sonra; Türkiye ile silahlanma yarışına girme niyetinde olmadığını ifade etmiştir. Dışişleri Bakanı, Nikos Dendias da bir savaş tehdidinin olmadığını, Yunanistan'ın Doğu Akdeniz'de sorunlarını diplomasi ve uluslararası hukuk yoluyla çözdüğünü söylemiştir (Euronews,14.10.2021).

2021 yılında Yunanistan'ın hem Fransa hem ABD ile askeri ortaklıklar düzenlemesi Yunanistan ile Türkiye ilişkileri arasında ABD faktörünün incelenmesini doğurmuştur. Yunanistan, silahlanmasında Türkiye'ye karşı bir tedbir alıyormuşçasına bir tutum içerisinde olsa da, NATO'nun tavrı Yunanistan-Türkiye arasında bir rekabet yaratmak olmamıştır. ABD Rusya'ya karşı dengeleme politikası uygulamak istemiştir. Rusya'nın Doğu Avrupa'da, Ukrayna'ya karşı revizyonist yaklaşımlarına karşı Avrupa'da dengeleme yapmıştır. ABD, Türkiye ile Yunanistan arasında tarafsız bir tutumdadır. ABD tarafsız bir vizyona sahip iken; Yunanistan'ın askeri ortaklıklarda bulunmasının sebebi ise, Türkiye'nin uyguladığı gambot diplomasi de olabilir. Türkiye'nin askeri üstünlüğüne karşı güç kazanmak isteyen Yunanistan, teknik olarak ABD'den destek almıştır. 1990 yılında ABD ile imzaladığı anlaşmayı, 2021 yılında süresiz olarak uzatarak; Yunanistan, Türkiye'nin olası bir hamlesine karşı caydırıcılığı hedeflemiştir. ABD'nin amacı, Rusya'ya karşı NATO'nun güney kanadını güçlendirmek olmuştur. Her ne kadar Türkiye de Yunanistan da NATO üyesi olsa da, ABD'nin Yunanistan ile savunma anlaşması yapmasına sebep, Türkiye'nin Rusya ile S400 anlaşması imzalamasıdır. S400 sistemi, ABD'nin terazisinin Yunanistan'dan tarafa ağır basmasına bir sebeptir (Öçalan, 2022: 358-360).

Yunanistan lideri Mitsotakis söylemlerinde Türkiye ile silahlanma yarışında olmadığını ifade etse de, Yunan savunma analisti Andreas Mountzouroulis, Yunanistan'ın hem ABD hem Fransa ile imzaladığı askeri ortaklıkların sebebi için Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de yıllardır süren faaliyetlerinin ve yaşanan anlaşmazlıkların Yunanistan'ı tetiklemesini öne sürmektedir. Türk güvenlik uzmanı İsmail Hakkı Pekin ise, Yunanistan'ın ortaklıklarını Türkiye'nin bölgedeki caydırıcılığını yok etme amacı

içerdiği şeklinde yorumlamıştır. Pekin'in yorumuna göre, Yunanistan (Dodacanese) On İki Ada bölgesinde adaları Amerikan üslerine çevirerek, caydırıcılığı azaltmak için askeri harcamalarını arttırmıştır. Yunanistan, 2020 yılında askeri harcamalarını yüzde 40 arttırmıştır (Samar, 2021).

Yunanistan'ın izlediği politika, askeri sert dengeleme olarak incelenebilir. Sert dengeleme; devletin rakibine kıyasla kendi gücünü arttırması demek iken, askeri sert dengeleme iç ve dış olarak ikiye ayrılmaktadır. İç askeri sert dengelemede, silahlanma yarışı vardır. Dış askeri sert dengelemede ise, ittifak kurulması söz konusudur (Özlük,2017:239).Yunanistan, Türkiye'yi askeri olarak dengelemek için ABD ve Fransa ile ortaklıklara girişmiştir. Çünkü anarşinin hâkim olduğu uluslararası sistemde, devletlerin niyetlerinin değişebileceği her an olası bir tehdide karşı hazırlıklı olunması gerektiği inancı ile Yunanistan, Türkiye'nin askeri üstünlüğünü dengelemek istemiştir (Özlük,2017:250).

Yunanistan'ı ve ABD'yi aynı kümede kesiştiren diğer bir konu ise, Doğu Akdeniz Doğalgaz Projesi olmuştur. Projenin adı Eastmed' tir. Eastmed, Türkiye için dâhil edilmediği bir proje iken; ABD, İsrail, Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Kesimi için iş birliğini ifade etmiştir. Projeye göre, ABD'nin desteği ile İsrail'in doğal gazı GKRY'e ve oradan da Yunanistan'a boru hattı ile aktarılacaktır. Akdeniz'de keşfedilen doğal gazın Avrupa'ya ihracatı mümkündü fakat aynı zamanda karmaşıktı. Karmaşıklık, Türkiye'nin hem Yunanistan ile hem İsrail ile yaşadığı anlaşmazlıklardan dolayı çemberin dışında olması idi. Kıbrıs sorunu çözülürse Türkiye'nin projeye dâhil olma ihtimali olabilirdi. ABD projeyi, Avrupa'nın enerjide Rusya'ya bağımlılığını azaltmak için desteklemişti (Tzogopoulos, 2017: 3).

ABD'nin kendi topraklarından çok uzak olan Doğu Akdeniz'deki bir doğal gaz hattı projesini desteklemesinin altında, Rusya'nın enerji sektöründeki tahtını sarsmak olduğu açıktır. 2019 yılında ön imza töreni İsrail'de yapılan Doğu Akdeniz Projesi, ABD başkanı Donald Trump tarafından da desteklenmişti. ABD sözcüsü olarak Dışişleri Bakanı, Mike Pompeo da İsrail'de imza töreni sırasında hazırda bulunmuştur. 2020 yılında Atina'da Ocak ayında proje kesin olarak imzalanmıştır. Projeye göre boru hattının 1300 kilometresi, deniz altından geçerken Türkiye'nin kıta sahanlığına girmesi söz konusu olduğu için Türkiye projeye olumsuz bakmıştır. Projeden ABD, 2022 yılında Biden hükümeti sırasında çekilmiştir. Projenin hem imza hem ön imza aşamasında destek

veren ABD, 2022 yılında projeden çekilmiştir. ABD'nin çekilme nedeni olarak, yenilenebilir enerji kaynaklarının önemi ve tükenecek bir enerji için nakil hattı yapılmasının doğaya vereceği zarar gösterilmiştir. Projeden vazgeçme sebebi olarak, projenin fizibilitesinin uygun olmadığını ve ABD çıkarlarına uygun olmadığını ileri sürmüşlerdir. Yunanistan'a göre, ABD'nin projeden çekilmesinde Türkiye'ye karşı duyarlılığı etkili olmuştur. Yunan medyası ABD'nin çekilmesinden memnun olmasa da eleştirilerini yüksek sesle yapmıyor. ABD'nin tepkisini almak istemiyor çünkü Yunanistan'ın Doğu Akdeniz'deki planları devam ediyor. Yunanistan, Amerika'nın ilgisini üslerini kullanmalarına izin vererek, çekmeyi sürdürüyor. Eastmed projesi ile Yunanistan kendi önemini arttırmayı hedeflemişti, bölgesel güç olarak ABD'nin gözdesi olmaktı. ABD'nin tüm ilgisini Yunanistan kendi üstünde toplamak isterken, ABD'nin çevre için yenilenebilir enerji kaynaklarının önemini vurgulayarak projeden ayrılması Yunanistan'ı olumsuz etkilemiştir. Ve Türkiye'nin projede olmamasının ABD çıkarlarına aykırı olduğu için projeden çıktığını düşünmüştür (Pirinççi, 2022).

ABD Büyükelçisi sözcüsünden gelen açıklama 'odak noktasını yenilenebilir enerji kaynaklarına kaydırıldığı, Doğu Akdeniz'den elini çekmediği diğer yatırımları desteklediği' yönünde olmuştur (US Embassy & Consulate in Greece,2022).

ABD, Doğu Akdeniz Projesi'nden ayrılmış olsa da 2024 yılının Şubat ayında yayınladığı medya notunda Yunanistan, İsrail ve Kıbrıs üçlüsünü artı bir olarak bölgedeki iş birliğini destekleyeceğini ifade etmiştir. 2024 Şubat ayı ABD-Yunanistan Stratejik Diyalog 'unun da beşinci yıl dönümünde, ABD Yunanistan ile Türkiye'nin 7 Aralık 2023 tarihinde imzaladığı 'Dostça İlişkiler ve İyi Komşuluk Bildirgesi'nden memnun olduğunu ifade etmiştir (U.S. Department of State,2024). ABD açıklamalarında, halka açık medya notlarında tarafsız olduğunu belirtse de, Türkiye tarafında Yunanistan ile ABD arasındaki gelişmeler fark edilmektedir. Ortaklıklarının askeri ve siyasi olarak arttığı görülmektedir.

Akbal, çalışmasında ABD'nin Yunanistan ile ilişkileri nedeniyle teraziye şaşırttığı argümanını savunmuştur. Akbal'a göre; Yunanistan Soğuk Savaş döneminde ABD'nin çevreleme politikası için önemli bir ülke olmuştur. Soğuk Savaş bittiğinde ise, Yunanistan, ABD'nin müttefikliğini kaybetmemek için politik bir yol izlemiştir. ABD'nin Yunanistan ile arttırdığı iş birliği kısa vadede Yunanistan'ı yapı içinde tutmayı sağlasa da, diğer devletlerin başka alternatiflere yönelmesini sağlamaktadır. ABD'nin tek taraflı politikası Yunanistan dış politikasını etkilemiştir (2023:619-621).

ABD, Türkiye'nin 2019 yılında Rusya ile yaptığı S400 anlaşması sonucunda, aynı yıl Yunanistan ile Stratejik Diyalog Anlaşmasını imzalamıştır. Türkiye'nin eksenini Rusya'ya kaydırması, Yunanistan-ABD ilişkilerinin yakınlaşmasına yol açmıştır. Türkiye F35 planından çıkarılmıştır. Yunanistan'ın F35 programına dahil edilmesi gündeme gelmiştir. Türkiye'nin yaşadığı darbe girişimi sonrasında savunma sanayisine yaptığı yatırımlar artınca, Yunanistan Türkiye'yi tehdit olarak algılamıştır. Yunanistan dış politikasında ABD'ye yaklaşarak Türkiye'ye karşı caydırıcılığını arttıracak adaların silahlanması çözümünü bulmuştur. ABD de müttefikleri arasında barışı gözetse de Türkiye'yi dengelemesi adına Yunanistan'a yatırımlarını artırmıştır. Türkiye'nin sadece batıya dönük olmayan dış politikasında Rusya ile ilişkileri, ABD'nin Rusya'nın olası tehdidine karşı Yunanistan'ı tercih etmesine neden olmuştur. Türkiye'nin askeri harcamalarının artması da Yunanistan'ı ABD ile iş birliğine sevk etmiştir. Kıbrıs Krizi'nden sonra Yunanistan'da hüküm süren ABD düşmanlığı, NATO'ya olan güvenin sarsılması yerini ABD ile sıkı ilişkilere, ortak savunma anlaşmalarına bırakmıştır.

ABD'nin askeri ortağı olarak Yunanistan ile ilişkilerini arttırmasında, Türkiye'nin Finlandiya ve İsveç'in NATO üyelikleri aşamasında üyeliklerini kabul etmeyen tek ülke olması etkili olmuştur. NATO ile Türkiye arasındaki ilişkiler; Türkiye, Finlandiya'nın ve İsveç'in NATO üyeliğini veto ettiği için sekteye uğramıştır. ABD, Yunanistan ile askeri anlamda ortaklığını pekiştirme çabasında olduğu için; Rusya da Türkiye kozunu kullanmıştır. Türkiye lideri Erdoğan, BMGK'nin 77. oturumunda tüm üyeleri Kuzey Kıbrıs'ı resmi olarak tanımaya davet etmiştir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Türk Devletleri Teşkilatı'na gözlemci üye statüsünde kabul edilmesi KKTC'nin ilk defa bir organizasyona üye olması açısından önemli olmuştur. Rusya, Türkiye ile ilişkilerine ağırlık vermeye başlayınca, KKTC ile arasında aktarmasız uçuşlara başlama kararı vermiştir. Daha önceleri, Türkiye aktarmalı olan uçuşların doğrudan Rusya ile KKTC arasında olabilmesi için Türkiye ve Rusya ortak karara varmışlardır. KKTC ile Rusya arasındaki doğrudan uçuşlar sayesinde KKTC'nin turizm gelirleri artacaktır ve KKTC'de yaşayan Ruslar aktarmasız uçabileceklerdir. Uçuş tamamen semboliktir. Bu politika, Rusya'nın yakın ortağı olarak Türkiye'yi ABD ile yakınlaşan Yunanistan'a tercih etmesinin bir sonucudur. Rusya- Türkiye yakınlaşmasının ABD- Yunanistan yakınlaşmasına tepkilerden biri olduğu açıktır (The Conversation, 2022).

Rusya'nın eski dostu Yunanistan, askeri ve siyasi ortaklıklarında sırtını ABD'ye yaslamıştır. Rusya'nın revizyonist davranışları nedeni ile yüzünü tamamen batıya dönen Yunanistan, Rusya ile ilişkilerini kendi iradesi ile durdurmuştur. Yakın gelecekte de Yunanistan'ın Rusya ile ilişkilerinde yakınlaşma olası görünmemektedir (Başaran, 2023).

Güncel olarak, 2023 yılı Kasım ayında Yunanistan ile Türkiye dostluklarını arttırmak için Dostça İlişkiler ve İyi İlişkiler Bildirgesi imzalamışlardır. ABD ise, iki müttefikinin dostane ilişkilerinden memnun olmuştur. ABD açısından iki NATO müttefikinin aralarındaki anlaşmazlık, birliğe olan güveninin sarsılması anlamına geldiği için, iki müttefikin barış ve dostluk içinde ilişki yürütmesi de birliğin güçlenmesi anlamına gelmiştir. Bildirge, Rusya'nın düşman olarak gördüğü NATO'nun içerisindeki ittifak ruhunu beslemiştir.

Yunanistan- Türkiye ilişkilerinin son dönem yumuşamasında Türkiye- ABD ilişkilerinin de etkisi olmuştur. 26 Ocak 2024 tarihli resmi gazetede yayınlandığı üzere Türkiye'nin İsveç'in NATO üyeliğini veto kararından vazgeçerek onaylamıştır (Resmi Gazete, 26.01.2024). Türkiye'nin İsveç'in NATO üyeliğini onaylaması, Türkiye- NATO ilişkilerinde yeni bir dönem başlatarak birlik içinde tutarlılık, uzlaşma hali sağlamıştır. ABD, Yunanistan ve Türkiye üçlüsünün tarihsel süreçte birbirlerinin dış politikalarını etkilediği olayların üzerine, yakın gelecekte olumlu gelişmeler olacağı, ABD'nin hem Yunanistan hem Türkiye ile ilişkilerinin iyi yönde olacağı öngörülebilir. Olumlu havanın, iki müttefik olarak Yunanistan ve Türkiye ilişkilerine de yansıtacağı dostluk bildirgesi ile kendini belli etmiştir.

SONUÇ

Yunanistan dış politikasının oluşumu ve gelişimi 1990'lara dayanmaktadır. Yunanistan'ın dış politika oluşturmada geç kalmasının nedeni, 1974 yılında cuntadan demokrasiye geçiş yapmış genç bir demokrasi olmasıdır. Dış politika geliştiremeyen Yunanistan, uzun bir süre kendi kimliğini düşmanları üzerinden var etmiştir. Yunanistan'ın düşman üzerinden kimliğini belirlediği süreçte, Türkiye ile husumet dolu tarihi de etkili olmuştur. Türkiye ile tarihsel sorunlar yaşayan Yunanistan, Türkiye'nin 1974 yılında Kıbrıs'a yaptığı müdahalede; ABD'nin sessiz kaldığını, Türkiye'yi engellemediğini düşünmüştür. 1967 yılında Yunanistan yaşadığı darbede, ABD'nin eli olabileceği düşünmüştür. 1967 yılında yaşanan darbenin üzerine, 1974 yılında Türklerin ABD tarafından engellenmediği düşüncesi eklenince Yunanistan'da anti-Amerikanizm en üst seviyeye gelmiştir. Bu nedenle Yunanistan, 1974 yılından itibaren kültürel ortaklıklara sahip olduğu Rusya ile yakınlaşmıştır. 1974 yılındaki Anti-Amerikanizmden, 2020'li yıllarda ABD ile gittikçe artan iş birliği, Yunanistan'ın ABD dış politikasının tersine bir dönüşüm yaşadığının göstergesidir. Yunanistan'ın ABD ile ilişkileri bağlamında şekillenen dış politikasında Avrupa Birliği, Rusya ve Türkiye ilişkilerinin Yunanistan'a ve Yunanistan-ABD ilişkilerinin bu üç oluşuma etkisi bu tezin konusu olmuştur. İlk olarak kendini Avrupalı olarak tanımlayan Yunanistan'ın Avrupa Birliği ile ilişkilerinde ABD etkisi, AB ile ilişkilerinin de ABD ile ilişkilerine etkisi değerlendirilmiştir.

Yunanistan'ın AB ile ilişkilerinde ABD etkisi, AB'ye üye olma aşamasında belirleyici olmaya başlamıştır. İki kutuplu dünya düzeninin hâkim olduğu Soğuk Savaş döneminde kutuplardan biri ABD iken, iki kutup arasında kalan Avrupa kendini güçlendirmek istemiştir. Ve kendi içlerinde güçlü kalabilmek için Avrupa Birliği'nin temellerini atmışlardır. Yunanistan'da anti-Amerikanizmi en üst düzeye çıkaran Kıbrıs sorunu ile birlikte dönemin lideri Karamanlis, dengeleme politikası yürütmeye karar vermiştir. Böylece; Yunanistan, ABD'nin ve SSCB'nin neden olduğu ikili düzende, güçlü kalabilmek için Avrupa Birliği'ne katılmıştır. Soğuk Savaş dönemi boyunca komünizmin dünyaya yayılmasını engelleme çabasında olan ABD, Yunanistan'a maddi destek vermiştir. Soğuk Savaş'ın bitişi ile Yunanistan, ABD için eski önemini yitirmiştir. ABD'nin Irak'a askeri müdahalesi ile Yunanistan halkında, anti-Amerikanizm daha da pekişmiştir. 2010 yılına kadar Yunanistan'ın dış politikasının odağında Avrupa Birliği

olmuştur. 2010 yılında ekonomik krizin başlamasıyla, Yunanistan'ın AB ülkeleri ile ilişkileri sarsılmıştır. AB ülkeleri ile ilişkisi zedelenen Yunanistan, çok yönlü dış politika izlemeye karar vermiştir. Yunanistan'ın ekonomik kriz nedeni ile AB ile yaşadığı sorunlarda, ABD ilişkileri onarıcı, yapıcı etkilerde bulunmuştur. Yunanistan'ın AB'den çıkarılma tehlikesine karşı, ABD Başkanı Obama Yunanistan'ın AB içinde kalmasına dair görüşmeler yaparak Yunanistan'a destek olmuştur. Bölünmüş bir Batı ABD'nin çıkarlarına ters düşeceği için ABD Başkanı Obama, Yunanistan'ın birliğin içinde kalmasını desteklemiştir. ABD'nin Yunanistan'a destek olması, Yunanistan'ın gözünde ABD'nin değerini artırmıştır. Böylece anti-Amerikanizm yerini ABD ile yakın ilişkilere bırakmaya başlamıştır. Yunanistan, çatısı altında bulunduğu Avrupa'nın yanında ABD ile dirsek temasını arttırmıştır. 2015 yılına denk gelen bu süreç Yunanistan-ABD ilişkilerinde açılan yeni bir dönemin ilk adımı olmuştur.

Ekonomik kriz döneminde, Avrupa devletlerinin suçlamalarıyla ve baskılarıyla karşılaşan Yunanistan, 2019 yılında krizden kurtulmayı başarmıştır. 2019 yılında ekonomik krizi atlatan Yunanistan hem Rusya'nın Ukrayna'daki revizyonist politikasını hem de Türkiye'nin savunma sanayisine yatırımlarını kendine tehdit olarak görmüştür. Tehditlere karşı Yunanistan, askeri olarak güçlenme hedefi belirlemiştir. ABD'nin Yunanistan ile Stratejik Ortaklık Anlaşması yapması, Yunanistan'ın savunma sektöründeki hedefleri için faydalı olmuştur. Böylelikle; 2015 yılında başlayan yeni döneme ikinci adım olarak 2018 yılında ABD ile Stratejik Diyalog süreci eklenmiştir. Stratejik Diyalog anlaşmaları ile Yunanistan ve ABD arasındaki ilişkiler derinleşmiştir.

Yunanistan'ın ABD ile ilişkileri kapsamında dönüşümü incelenirken, Yunanistan'ın Rusya ile ilişkileri de irdelenmiştir. Yunanistan, ortak dine sahip olduğu Rusya ile Rusya'nın revizyonist tutumları başlayana kadar sıkı bir ilişki içerisinde olmuştur. Rusya'nın batının yaptırımlarına maruz kaldığı 2014 yılından itibaren, Yunanistan-Rusya ilişkileri sistematik olarak azalmıştır. Real politik söz konusu olduğunda Yunanistan, Ortodoks kardeşi Rusya ile kültürel bağlarını bir kenara bırakmıştır. Dönemin gerektirdiği ruha uygun davranışlar sergilemiştir.

ABD; Ortadoğu'daki, Akdeniz'deki ve Avrupa'daki hedefleri için Yunanistan'a büyük önem vermiştir. Özellikle Rusya tehdidinin arttığı 2014 yılından itibaren, ABD'nin dengeleme politikasında Yunanistan'a büyük rol verilmiştir. Yunanistan ve Türkiye 1952 yılında aynı anda NATO üyesi olarak Amerika'nın yardımlarından aynı dönemde

faydalanmış olsa da, Türkiye'nin Rusya'yla da ilişki içerisinde olduğu son yıllarda, ABD askeri yatırımlarını Türkiye'ye değil, Yunanistan'a yapmıştır. Bu durum askeri olarak kendini Türkiye'den güçsüz hisseden Yunanistan'ın işine gelmiştir. Yunanistan, kimliğini Avrupalı olarak tanımlarken uluslararası sistemdeki anarşide, önceliğini askeri güvenlik olarak belirleyerek eksenini son yıllarda Avrupa'dan ziyade Amerika'ya kaydırmıştır.

Yunanistan'ın dış politikasında ABD ilişkileri kapsamında yaşanan dönüşümde, Türkiye de etkili olmuştur. 1967 yılında Yunanistan'ın iç siyasetinde, cunta rejimi yönetimi ele geçirmiştir. Amerika'nın cuntaya müdahale etmemesi, Yunanistan için cuntayı desteklediği anlamına gelmiştir. Bu da, Yunanistan toplumunda anti-Amerikanizmi arttırmıştır. 1974 yılında Kıbrıs Barış Harekâtı'nda, ABD'nin Türkiye'ye müdahale etmemesinin yarattığı büyük hayal kırıklığı ile Yunanistan, NATO'nun askeri birliğinden ayrıldığını duyurmuştur (Fasouli, 2023: 30-31). Yunanistan'daki anti-Amerikanizmi zirveye çıkartan tarihi olay, Kıbrıs Barış Harekâtı olmuştur. Harekâttan sonra lider Karamanlis, anti-Amerikan politika benimseyerek daha çok Avrupa merkezli politikalar benimsemiştir. Türkiye ile Ege Suları konusunda da anlaşmazlık yaşayınca Yunanistan, NATO'dan ayrı kalamayacağını anlayarak askeri birliğe dönüş yapmıştır.

Yunanistan, Türkiye ile ilişkilerinde ABD'nin takındığı ya da takınmadığı tavırlar Yunanistan'daki anti-Amerikanizmi etkilemiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, ABD ve Yunanistan işbirliği süreci yaşamıştır. ABD- Yunanistan ilişkileri; Kıbrıs, Ege Adaları ve azınlık sorunları ile arası bozulan Yunanistan-Türkiye ilişkilerinden fazlası ile etkilenmiştir. Bu sorunları takip eden Ege Denizi'ndeki anlaşmazlıklar, Yunanistan-ABD ilişkilerinin de kötüye gitmesine neden olmuştur. ABD ile yakınlaşmanın arttığı süreç 2018 yılında başlamıştır. 2018 yılında ilki imzalanan Stratejik Ortaklık kapsamında, Yunanistan'ın Türkiye'ye yakın adaları ABD tarafından silahlandırılmıştır. Türkiye bu ortaklık sonucu; ABD tarafından, Rusya'ya karşı Doğu Akdeniz güvenliğinin sağlanması için, Türkiye'ye yakın olan On İki Adalar'ın silahlandırılmasını tehdit olarak algılamıştır. Türkiye'nin tepkisini çeken adaların silahlandırılması konusunda, ABD'nin ifadelerine göre; anlaşmadaki amacı Türkiye'ye karşı Yunanistan'ı desteklemek değil, Rusya'yı dengelemek olmuştur. Rusya'yı dengelemek için Türkiye ile değil de, Yunanistan ile iş birliği içerisinde olmasında; Türkiye'nin Rusya'ya karşı açık kapı bırakması ve Rusya ile

S400 alışverişinde bulunması etkili olmuştur. ABD, iki müttefiki olan Yunanistan ve Türkiye'den Yunanistan'ı seçmiştir.

Hem ABD hem Yunanistan açısından karşılıklı kazanımların yaşandığı yakın döneme kadar olan Yunanistan'ın değişen bakış açısı bu tezin konusu olmuştur. Yunanistan dış politikasında, ABD ile ilişkileri kapsamında Avrupa Birliği'ne, Rusya'ya, Türkiye'ye karşı politikalarda değişimler yaşanmıştır. AB, Rusya ve Türkiye bir üçgenin üç köşesi ve Yunanistan da üçgenin içinde yer alıyor farz edilirse, Yunanistan'ın ABD ile ilişkileri üçgenin içindeki konumunu etkilemiştir. Bu etkiye göre de Yunanistan'ın hangi köşeye veya kenara daha yakın ya da uzak olduğu, kısacası konumu değişmiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Yunanistan-ABD ilişkileri hareket kazanmıştır. Soğuk Savaş dönemi boyunca Yunanistan, ABD tarafından maddi olarak desteklenmiştir.

Yunanistan'da uzun zaman süren anti-Amerikanizm günümüzde yerini ABD ile iş birliğine bırakmıştır. Yunanistan, real-politik söz konusu olduğunda çıkarlarına uygun şekilde dış politika belirlemiştir. Amerikan düşmanlığı yerini Amerika ile stratejik ortaklığa bırakmıştır. Sonuç olarak 'Yunan Paradoksu' kitabında da belirtildiği gibi; "Yunanistan'ın hamiye değil, müttefike ihtiyacı var." (Allison ve Nikolaydis, 1999: 28). Bu düşünce doğrultusunda da, Yunanistan ABD ile askeri ortaklıklarını arttırmayı tercih etmiştir.

Yunanistan, Doğu ve Batı ile arasında olan bağları dengeleyerek ittifakları ile ilişkilerini kendi çıkarları doğrultusunda verimli kullanarak; ABD ile 2020'li yıllarda daha da yakınlaşmıştır. ABD ile yakınlaşmasına sebep olan Türkiye ile yaşadığı kaygı verici ortam yerini, yine ABD bünyesinde Türkiye ile kardeşlik ve dostluk ortamına bırakmıştır. Yunanistan, NATO çatısı altında bulunduğu Türkiye ile kaos yoluyla bir yarar elde edemeyeceğinden, aynı çatı altında müttefikliğin gerektirdiğini yapmayı seçmiştir. Fakat, ortak dine sahip olduğu Rusya ile iş birliğinin hem kendisine hem de ABD müttefikliğine vereceği zarardan dolayı, Yunanistan'ın Rusya'nın revizyonist politikaları devam ettiği sürece Rusya ile yakınlaşması yakın gelecekte mümkün gözükmemektedir. Yunanistan'ın dış politikasındaki dönüşüm ve bugün geldiği nokta devletlerin ebedi dost ve düşmanları yoktur, değişmeyen çıkarları vardır sözünü akıllara getirmektedir. Rusya'nın Ukrayna'ya açtığı savaş biterse ve Rusya revizyonist politikasından vazgeçerse, Yunanistan'ın Rusya ile tekrar iş birliğini seçip seçmeyeceğini zaman gösterecektir.

KAYNAKÇA

ABD, Kuzey Makedonya'nın AB üyeliğine desteğini yineledi.(2023, 9 Mayıs). *TRT Haber*. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/abd-kuzey-makedonyanin-ab-uyeligine-destegini-yineledi-765857.html>, erişim tarihi: 15.07.2023.

ABD ile Yunanistan Arasında İmzalanan Savunma İşbirliği Anlaşması Neler İçeriyor? (14.10.2021). *Euronews*. <https://tr.euronews.com/2021/10/14/abd-ile-yunanistan-aras-nda-imzalanan-savunma-isbirligi-anlasmas-neler-iceriyor>, erişim tarihi: 15.01.2024.

Acer Y. (2020, 30 Temmuz). 5 Soru: ABD'nin Dedeagaç (Yunanistan)'ta Askeri Üs Kurmasının Anlamı ve Türkiye'ye Etkisi. *SETA*. <https://www.setav.org/5-soru-abdnin-dedeagac-yunanistanta-askeri-us-kurmasinin-anlami-ve-turkiyeye-etkisi/>, erişim tarihi: 02.01.2024.

Akalın, H. (1999). *On The Way To Another War?* Ankara: Net Ofset Matbaacılık.

Akbal, O. (2023). The US-Greece Relations as a Negative Effect on the Systemic Structure of International Politics. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2): 619-631. doi: 10.36362/gumus.1247191

Akın Karacan, B. (2006). *Yunanistan'ın Kuruluşundan Günümüze Genel Dış Politikası*. (Yüksek Lisans Tezi) Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Akkaş, V. C. (2023,27 Temmuz). Era of Strong Cooperation in Greece-US Relations. *Ankasam (Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi)*. <https://www.ankasam.org/a-period-of-strong-cooperation-in-greek-us-relations/?lang=en>, erişim tarihi: 23.09.2023.

Aktürk, Ş. (2019). Relations between Russia and Turkey Before, During, and After the Failed Coup of 2016. *Insight Turkey*. 21 (4). doi:10.25253/99.2019214.06

Al Jazeera English. (2023, 27 Mayıs). How did Greece go from bankruptcy to economic growth? Counting the Cost. [Video Dosyası] erişim adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=Pd1Dr4AUFns>, erişim tarihi: 17.09.2023.

Allison, G. T. ve Nikolaydis K. (1999). *Yunan Paradoksu*. İstanbul: Doğan Kitapçılık.

Argyrou, A. (2004). *Norms and Greek Foreign Policy: 1981-2000*.(Doktora Tezi). Miami, Florida, Florida International University: 186.

Arı, T. (1995). Ege Sorunu ve Türk-Yunan İlişkileri: Son Gelişmeler Işığında Kara Suları ve Hava Sahası Sorunları. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 50(01). doi: 10.1501/SBFder_0000001775

Arı, T. (2017) .*Uluslararası İlişkiler Ve Dış Politika*(11). İstanbul: Alfa Aktüel Yayınları.

Askeroğlu, S. (2022, 6 Temmuz). Rusya'nın Yunanistan Dış Politikasına Yönelik Yaklaşımı. *Ankasam (Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi)*. <https://www.ankasam.org/rusyanin-yunanistan-dis-politikasina-yonelik-yaklasimi/>, erişim tarihi: 25.10.2023.

Ateş, E. , Dilekoğlu S. ve Seymen D. (2018,Kasım). Ticaret Savaşlarına Oyun Teorik Bir Yaklaşım: Türkiye-ABD Örneği. Uluslararası Ekonomi Konferansı, Türkiye Ekonomi Kurumu, Antalya.

Avrupa Birliğinin Tarihçesi.(b.t.). *Süleyman Demirel Üniversitesi Avrupa Birliği Dokümantasyon, Araştırma ve Uygulama Merkezi*. [https://eucenter.sdu.edu.tr/tr/ab-hakkinda/avrupa-birliginin-tarihcesi-6957s.html#:~:text=Alt%C4%B1%20%C3%BCye%20devlet%2C%201957'de,Ekonomik%20Toplulu%C4%9Fu%20\(AET\)%20kuruldu](https://eucenter.sdu.edu.tr/tr/ab-hakkinda/avrupa-birliginin-tarihcesi-6957s.html#:~:text=Alt%C4%B1%20%C3%BCye%20devlet%2C%201957'de,Ekonomik%20Toplulu%C4%9Fu%20(AET)%20kuruldu), erişim tarihi: 15.06.2023

Ayhan, H. (2019).Makedonya İle Yunanistan Arasındaki İsim Sorunun Çözümünde Arabuluculuğun Etkisi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 9(1): 215-244.erişim adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/kusbd/issue/42808/493850#article_cite

Aytekin, E. (2023,16 Ekim). Kuşak ve Yol Girişimi: Çin'in yükselen güç stratejisinin temel taşı. *Anadolu Ajansı*.

Bakar, B. (2008). Zor Zamanlarda İyi Komşuluk Örneği: İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'den Yunanistan'a Yapılan Yardımlar. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi* 24(71): 413-444.erişim adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/aamd/issue/44088/543260#article_cite

Bardakçı, M. (2022). Turkey and the Major Powers in the Eastern Mediterranean Crisis from the 2010s to the 2020s. *Comparative Southeast European Studies*, 70(3): 516-539.doi: 10.1515/soeu-2021-0071

Başaran, D. (2023,8 Temmuz). Rusya-Yunanistan İlişkilerinde Normalleşme Mümkün mü? *Ankasam (Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi)*. <https://www.ankasam.org/rusya-yunanistan-iliskilerinde-normallesme-mumkun-mu/>, erişim tarihi: 10.03.2024.

Başlamışlı, M. (2021). ABD'nin Türkiye'ye Yönelik Ambargo Kararına İlişkin Haşhaş Sorunu Yerine 1974 Kıbrıs Krizini Ön Plana Çıkarma Girişimi. *Asia Minor Studies* 9(1): 695-712.doi: 10.17067/asm.827640

Baum, M. ve Potter,P. (2008). The Relationship Between Mass Media, Public Opinion, and Foreign Policy: Toward a Theoretical Synthesis. *Annual Review of Political Science* 11.doi: 10.1146/annurev. polisci.11.060406.214132

Bayer, D. (2013). *Türk-Yunan İlişkilerinde NATO'nun Tutumu ve Bunun Türkiye-NATO İlişkilerine Yansımaları*.(Doktora Tezi).Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Biber Eray, T. (2020). II. Dünya Savaşı Sonrası ABD Politikalarının Türkiye-Yunanistan İlişkilerine Etkileri (1946-1954). *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 7(2): 313-342.doi: 10.16985/mtad.840563

Bilici, N. (2006). AB'de Ekonomik Bütünleşme ve Türkiye'nin Entegrasyonu. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi* 5(2): 39-45.doi: 10.1501/Avraras_00000000090

Bostancı, M. & Uysal, G. (2023). Milli Güvenlik Konseyi Dönemi Türk Dış Politikası (1980-1983).*Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(3): 1405-1432. doi:10.11616/asbi.1327864

Carassava, A. (2003,7 Nisan). A Nation At War: Protest;Anti-Americanism in Greece Is Reinvigorated by War.*The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2003/04/07/world/a-nation-at-war-protest-anti-americanism-in-greece-is-reinvigorated-by-war.html>,

erişim tarihi:29.12.2023.

Cassimatis, L. P. (1988). *American Influence in Greece 1917-1929*.Londra: The Kent State University Press.

Chasan Atak, T. (2019). *İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Yunanistan* (Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Balkan Çalışmaları Anabilim Dalı, Edirne.

CIA (Central Intelligence Agency). (1974,15 Temmuz). *Memorandum Subject: Anti-Americanism in Greece*. erişim adresi: <https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP85T00353R000100080002-6.pdf>

Close, D. H. (2014). *Greece since 1945: Politics, Economy and Society*. Routledge.

Çakmak, G. (2012). *The Europeanization of Greek Foreign Policy: Progress, Challenges and Strategies* (Doktora Tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çenberci, E. (2015). Euro'nun Geleceği ve Grexit. *Global Journal of Economics and Business Studies*, 3(6): 32-38.

erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gumusgiebs/issue/7494/98726>

Çiçekçi, C. (2021). Dış Politikada Ulusal Güvenliğin Tahakkümü: İsrail'in Doğu Akdeniz Politikasında Militarizm. *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 8(1): 119-155. doi: 10.26513/tocd.818032.

Çuhadar, M. (2023, 18 Ocak). Kuzey Makedonya ve Önündeki Zorlu Süreç. *Ankasam (Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi)*. <https://www.ankasam.org/kuzey-makedonya-ve-onundeki-zorlu-surec/>,

erişim tarihi: 15.07.2023

Dinç, C., Çakmak C. ve Öztürk, A. (2011). Transatlantik İlişkiler/ Anti-Amerikanizm Yakın Dönem Amerikan Dış Politikası: Teori ve Pratik Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık.

Douzinas, C. (2015). *Krizde Felsefe ve Direniş. İstanbul: Metis Yayıncılık.*

Durmaz, M. (2017). *Makedonya Sorunu ve Yunanistan'ın İsim Uzlaşmazlığı. ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 2(3), 59-68. https://dergipark.org.tr/tr/pub/assam/issue/32282/358461#article_cite

Economides, S. (2005). The Europeanisation of Greek Foreign Policy. *West European Politics*, 28(2), 471-491. doi: 10.1080/01402380500060528.

Efegil, E. (2018). *Dış Politika Analizi (Ders Notları)*. https://books.google.com.tr/books/about/D%C4%B1%C5%9F_Politika_Analizi_Ders_Notlar%C4%B1.html?id=1tZ5DwAAQBAJ&redir_esc=y , erişim tarihi: 18.11.2022.

Erdal, L. ve Çolakoğlu, S. (2007). Siyasi Kriterler açısından Yunanistan, Polonya ve Türkiye'nin AB Üyelik Sürecinin Değerlendirilmesi. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi* 6(2): 69-97. doi: 10.1501/Avraras_00000000109

Erkiş, İ. U. ve M. E. Summak (2014). Propaganda ve Dış Politika. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 14(1-2), 269-292.

Fasouli, P. (2023). *The United States of America & Greece: Shaping the American - Greek Relations' Future through Strategic Foresight*. (Yüksek Lisans Tezi). University of

Piraeus School of Economics, Business and International Studies Department of International and European Studies,Pire.

Featherstone K. (Ed.). (2014). *Europe in Modern Greek History* (63). Londra: Hurst Publishers.

Frangonikolopoulos, C. A. (2007). Greek Media and Foreign Policy. *Hellenic Studies* 15.erişim adresi: <https://ejournals.lib.uoc.gr/hellst/article/view/678/592>

Franklin, A. M. (2014). *Greeks On The Road To World War I: An Exhibit* (Yüksek Lisans Tezi). California State University,California.

Frary L.J. (2015). *Russia and the Making of Modern Greek Identity, 1821–1844*. Oxford: Oxford University Press.

Gage, N. (1987). *Hellas A Portrait of Greece*. Atina, Efstathiadis Grup.

Garding, S. E. (2019). North Macedonia: In Brief. *CRS (Congressional Reasearch Service)*.erişim adresi:

https://www.everycrsreport.com/files/20190529_R45739_342cd05c8bc433be8da798c5d3830256e5b5bf72.pdf, erişim tarihi: 20.01.2023

Gençtürk, A. (2023,3 Kasım). Greece seeks enhanced economic relations with China. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/greece-seeks-enhanced-economic-relations-with-china/3042847>, erişim tarihi:05.11.2023

Georgiadou, E. (2011). *Re-evaluating the Greek foreign policy system in a transforming world politics*. (Doktora Tezi). Loughborough University. erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/277188907_Re-evaluating_the_greek_foreign_policy_system_in_a_transforming_world_politics

Greek FM visits earthquake-hit Türkiye, pledges support, better ties. (12.02.2023). *Daily Sabah*. erişim adresi: <https://www.dailysabah.com/politics/diplomacy/greek-fm-visits-earthquake-hit-turkiye-pledges-support-better-ties>, erişim tarihi: 22.01.2023

Greeks protest at Nato strikes. (1999, 26 Mart). *BBC*. <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/305185.stm>, erişim tarihi:21.08.2023

Grigoriadis, I. N. (28.05.2012). Dünden bugüne, Alman-Yunan ilişkileri. *T24*.erişim adresi: <https://t24.com.tr/haber/alman-yunan-iliskileri-dunden-bugune,204968>, erişim tarihi: 15.09.2023

Grigoriadis, T. ve V. Iordanidis (2014). Greek-Russian Relations I: Foreign Policy and Diplomacy. *Hellenic Foundation for European and Foreign Policy (ELIAMEP)*,

Working Paper, No54/2014. https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2014/09/54_2014_-WORKING-PAPER-Theoharis-Grigoriadis.pdf

Gunduz, R. (10.01.2019). Makedonya ve Yunanistan arasında çözülemeyen isim krizinde son. *Euronews*. <https://tr.euronews.com/2019/01/10/yunanistan-makedonya-ismine-neden-itaraz-ediyor>, erişim tarihi: 08.12.2022

Güleç, C. (2018). Dış Politika Analizinde Karar Verme Süreci ve Karar Verme Modelleri. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* 3(1): 79-102. doi:10.31454/usb.419840

Güner, O. (2020). Anayasal İsim Değişikliği Bağlamında Kuzey Makedonya'nın Avrupa Birliği'ne Üyelik Süreci. *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi* 9(1): 1-37. doi: 10.30903/Balkan.746395

Gürkaynak, M. and S. Yalciner (2009). Uluslararası Politikada Karşılıklı Bağımlılık ve Küreselleşme Üzerine Bir İnceleme. *Uluslararası İlişkiler Dergisi* 6(23), 73-92. erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uidergisi/issue/39269/462438>

Heraclides, A. (2001). *Yunanistan ve "Doğu'dan Gelen Tehlike" Türkiye, Türk-Yunan İlişkilerinde Çıkmazlar ve Çözüm Yolları*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Herz, B. ve Kotios, A. (2000). Coming Home to Europe: Greece and the Europe: Intereconomics: Review of European Economic Policy. , *Springer, Heidelberg*. 35(4),170-176. doi: 10.1007/BF02930258

Histeri, (b.t.). *Psikoloji Sözlüğü*. <https://psikolojisozlugu.info/ansiklopedi/prefix:hi/page/12>, erişim tarihi: 30.08.2023.

Hüseyinoğlu, A. (2021). Rethinking Limits of Anti-Muslim Hatred and Discrimination in Contemporary Greece. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi Türk Yunan İlişkileri Özel Sayısı*, C. 5,1-20. doi: 10.30692/sisad.948284

Ioakimidis, P. C. (1999). *The Model of Foreign Policy-Making in Greece: Personalities versus Institutions*. erişim adresi: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-1-349-27161-0_7, erişim tarihi: 14.01.2023

Isachenko, D. (2021). *Turkey and Russia: The Logic of Conflictual Cooperation*. SWP Research Papers 7/2021, Stiftung Wissenschaft und Politik (SWP), German Institute for International and Security Affairs. <https://ideas.repec.org/p/zbw/swprps/72021.html>

Kalaitzidis, A. ve Felsen, D. (2007). Adding The Domestic Determinants to Greek Foreign Policy. *Journal of Political & Military Sociology*,35 (2) ,219-235. erişim adresi: <https://www.jstor.org/stable/45369141>

Kalyvas, S. N. (2015). *Modern Greece What Everyone Needs To Know*. New York:Oxford University Press.

Kar, B. (1983). Bağlantısızlık: Bir Dış Politika Seçeneği Mi?, *Uludağ Üniversitesi İktisat ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt IV, Sayı 2. https://acikerisim.uludag.edu.tr/bitstream/11452/20606/1/4_2_19.pdf

Karaağaç, Y. (2019). Diplomasi Olgusu Çerçevesinde Propaganda ve Kamu Diplomasisi Faaliyetlerinin Etkileşimi ve Farklılıkları. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2): 690-705.doi: 10.33905/bseusbed.639393

Karagiannis, E. (2014). The Russian Interventions in South Ossetia and Crimea Compared: Military Performance, Legitimacy and Goals. *Contemporary Security Policy* 35.doi: 10.1080/13523260.2014.963965

Karagöl, E. T. ve Kızılkaya, M. (2015, Temmuz). Rusya-AB- Türkiye Üçgeninde Türk Akımı. *SETA Perspektif* 105. https://file.setav.org/Files/Pdf/20150707142655_105_perspektif.pdf, erişim tarihi:17.10.2023

Karakatsanis L. (2009). Greece and the American Embrace: Greek Foreign Policy Towards Turkey, the US and the Western Alliance

Karpathiotaki, P. (2022,21 Kasım). Belt and Road Initiative in Greece and the success case of Piraeus Port. *Naftemporiki*. <https://www.naftemporiki.gr/english/1405244/belt-and-road-initiative-in-greece-and-the-success-case-of-piraeus-port/>, erişim tarihi:18.10.2023

Katsoulas, S. (2021). *The United States and Greek-Turkish Relations*, Londra:Routledge Yayınları, erişim tarihi: 30.11.2023, <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781003224181/united-states-greek-turkish-relations-spyros-katsoulas>

Kavuncu, S. (2013). 1990’larda Türkiye-ABD İlişkilerinde Seia ve ABD Yardımı. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1): 123-148. https://dergipark.org.tr/tr/pub/trakyasobed/issue/30217/326201#article_cite

Kayaoğlu, A. (20.02.2017). Mali yaraları sarılamayan Yunan ekonomisi çıkmazda: Çözüm Grexit mi? *Euronews*.<https://tr.euronews.com/business/2017/02/20/mali-yaralari-sarilamayan-yunan-ekonomisi-cikmazda-cozum-grexit-mi>, erişim tarihi: 20.12.2023

Keyman, E.F. (b.t.). Truman Doktrini ve Marshall Yardımı. Tübitak Bilim ve Toplum Başkanlığı Popüler Bilim Yayınları. erişim adresi: https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/truman_doktrini_ve_marshall_yardimi, erişim tarihi:02.01.2023

Kıralp, Ş. (2018). 1967-1974 Döneminde Kıbrıs Sorunu ve Türkiye ile Yunanistan'ın Kıbrıs Politikaları *Journal of History Culture and Art Research*, 7(2): 444.doi:[10.7596/taksad.v7i2.1437](https://doi.org/10.7596/taksad.v7i2.1437)

Kırlıdökme, U. (2013). Yunanistan Uluslararası İlişkiler Kuramlarının Dış Politika Olaylarına Uygulanması. *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi* 2(2): 27-50. https://dergipark.org.tr/tr/pub/baed/issue/34534/381524#article_cite

Klapisis, A. (2011). From Dictatorship to Democracy: US-Greek Relations at a Critical Turning Point (1974-1975). *Mediterranean Quarterly*. 22. 61-73. doi:10.1215/10474552-1189656.

Kollaros, P. (2021). Greece and Nuclear Weapons: An Assessment. *HAPS Policy Briefs Series* 2(2): 172-185. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4032035

Koval, N. (2017). Russia as an alternative security provider: The Greek perspective on the "Ukraine crisis". *Ideology and Politics Journal* 7: 131-167.erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/321980217_Russia_as_an_alternative_security_provider_The_Greek_perspective_on_the_Ukraine_crisis

Kremlin, President of Russia Website (2017, 14 Mayıs). *Meeting with Prime Minister of Greece Alexis Tsipras*. erişim adresi: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/54494>

Kumcuoğlu, E. (2022). *Kıbrıs ve Diplomasi bir büyükelçinin gözünden (1987-1991)*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Kurt, S. (2014). Soğuk Savaş Sonrası ABD'nin Ortadoğu Politikası. *Journal of History School*, 7, 167-196. doi: 10.14225/Joh514.

Lampas, N. ve Filis C. (2023). "NATO's Strategic Concept: Implications for Greece and Türkiye." *Security and Defence Quarterly*.

Liederman-Molokotos, L. (2003). Identity Crisis: Greece, Orthodoxy and the European Union. *Journal of Contemporary Religion*, 18, 291-315. doi: 10.1080/13537900310001601677.

Manoli, P. (2024). Greece's Response to Russia's War on Ukraine. A.Mihr ve C. Pierobon, (Ed), *Polarization, Shifting Borders and Liquid Governance*. (349-65). Springer, Cham. doi:10.1007/978-3-031-44584-2_21

Milletlerarası Andlaşma. (2024, 26 Ocak). *Resmi Gazete*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/01/20240126-1.pdf>, erişim tarihi: 15.03.2024.

Ministry of Foreign Affairs, Hellenic Republic. (14.03.2011). *Mission and Competences*. erişim adresi: <https://www.mfa.gr/en/the-ministry/structure/mission-and-competences.html>, erişim tarihi: 10.01.2023

Ministry of Foreign Affairs, Hellenic Republic Blog. (b.t.). *Political Relations*. erişim adresi: <https://www.mfa.gr/en/blog/greece-bilateral-relations/united-states-of-america/>, erişim tarihi: 20.09.2023

Michalopoulos, S. (2022,21 Aralık). Athens Under US-Russia Pressure Over Sending S-300 Missile System to Ukraine. *Euractive*. Retrieved from <https://www.euractiv.com/section/politics/news/athens-under-us-russia-pressure-over-sending-s-300-missile-system-to-ukraine/>, erişim tarihi:01.02.2024.

Migdalovitz, C. (27.05.1999). CRS (Congressional Research Service Report..*Kosovo: Greek and Turkish Perspectives*. erişim adresi: <https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metacrs951/?q=%22%22%7E1>

Molla, A. (2009). Soğuk Savaş Sonrası Körfez Krizleri ve Türkiye-ABD-NATO İlişkileri. *Journal of Management and Economics Research* 7(11): 29-45. https://dergipark.org.tr/tr/pub/yead/issue/21820/234550#article_cite

Mylonas, H. (2023).Greece: Political Developments and Data in 2022. In the Shadow of War. *European Journal of Political Research Political Data Yearbook*. 62: 1-12.doi: 10.1111/2047-8852.12418.

Nye J.S.. ve Welch D. A. (2010). *Kültürel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Northern Cyprus: Russia opens up direct flights as Putin builds Turkish alliance.(2022,17 Kasım). *The Conversation*. <https://theconversation.com/northern-cyprus->

[russia-opens-up-direct-flights-as-putin-builds-turkish-alliance-194005](#),
tarihi:07.03.2024.

erişim

Oltheten, E. , Pinteris G. ve Sougiannis, T. (2003). "Greece in the European Union: Policy Lessons from Two Decades of Membership." *The Quarterly Review of Economics and Finance* 43: 774-806.doi: 10.1016/S1062-9769(03)00049-8

Ovalı, A. Ş. (2007).Tarihsel Bir Perspektiften Batı-Yunanistan İlişkisinin Siyasal Arka Planı (1821-1945) .*Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 62(01).doi: 10.1501/SBFder_0000002013

Öçalan, G. (2022). Güç Dengesini Değiştirme Arayışında Yunanistan:2021. Ö. Tüfekçi ve F. Kırbaşoğlu (Ed.), *Karadeniz 2021 Gelişmeleri Işığında Bölgesel Değerlendirmeler*. İç. (335-373).Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Yayınları.

Özgen, C. (2013). Balkanlar’da Güvenliğe Yönelik Bir Tehdit: Yunanistan-Makedonya Anlaşmazlığı. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(25): 327-345. erişim adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosbilder/issue/27477/290281#article_cite

Özkan, A. (2016). Türkiye-Yunanistan İlişkileri. A.Özkan ve P.Yürür (Ed),*Soğuk Savaş Sonrası Türkiye’nin Komşu Siyaseti*(1. Baskı) iç.(27-90).Ankara: Detay Yayıncılık.

Özkan, A. (2017).Türkiye-Yunanistan İlişkileri. A.Özkan ve P.Yürür (Ed), *Soğuk Savaş Sonrası Türkiye’nin Balkanlar Siyaseti* (1. Baskı) iç.(317-375).Ankara: Detay Yayıncılık.

Özkan, C. E. (2023,6 Ocak). Greece’s Position on the War in Ukraine and the S-300 Question. *Ankasam (Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi)*, erişim tarihi: 25.10.2023

Özlük, E. (2017). Dengeleme mi Peşine Takılmak mı? : Dış Politika Stratejilerini Yeniden Düşünmek. *Gazi Akademik Bakış*, 10(20): 221-263. doi: 10.19060/gav.321041.

Öztürk, S. ve Sözdemir, A. (2015). Effects of Global Financial Crisis on Greece Economy. *Procedia Economics and Finance*, 23: 568-575.doi: [10.1016/S2212-5671\(15\)00441-4](#)

Pagoulatos, G. (2002). Greece, the European Union, and the 2003 presidency. Athens: Notre Europe.

Pagoulatos, G. (2004). "Believing in national exceptionalism: Ideas and economic divergence in Southern Europe." *West European Politics - WEST EUR POLIT* 27: 45-70.

Pappas, T. (2013). Why Greece Failed. *Journal of Democracy*, 24(2), 31-45. doi: 10.1353/jod.2013.0035

Pınar, O. (2022). *ABD'nin Türkiye ve Yunanistan ile İlişkilerinde 7/10 Oranı Sorunu*(Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Pirinççi, F. (2022,22 Ocak). EastMed Rafa Kalkıyor, Peki Yunanistan'ın Planları?. *SETA*. <https://www.setav.org/eastmed-rafa-kalkiyor-peki-yunanistanin-planlari/>, erişim tarihi: 03.03.2024

Protopapas, G. X. (2022). Anti-Americanism and Russian Propaganda in Greece. *International Institute for Middle East and Balkan Studies*. erişim adresi: <https://www.ifimes.org/en/researches/anti-americanism-and-russian-propaganda-in-greece/5067>, erişim tarihi:23.04.2023

Putin, Kuşak ve Yol Forumu'na katılmak üzere Pekin'de.(17.10.2023) . *Euronews*. <https://tr.euronews.com/2023/10/17/putin-kusak-ve-yol-forumuna-katilmak-uzere-pekinde>, erişim tarihi: 05.11.2023

Sakkas, J. ve Zhukova,N. (2013). The Soviet Union, Turkey and the Cyprus Problem, 1967-1974. *Les cahiers Irice* ,10: 123.doi: 10.3917/lci.010.0123

Samar, K. (2021, 8 Ekim). Ege'de hava üstünlüğü Yunanistan'a mı geçti, iki ülkenin askeri gücü ne? *Euronews*. <https://tr.euronews.com/2021/10/08/ege-de-hava-ustunlugu-yunanistan-a-m-gecti-iki-ulkenin-askeri-gucu-ne>, erişim tarihi: 20.12.2023

Sarı, Y. (2022). Rusya'nın 2021 Görünümü KARADENİZ: 2021 Gelişmeleri Işığında Bölgesel Değerlendirmeler. Ö.Tüfekçi ve F. Kırbaşoğlu (Ed.),*Karadeniz 2021 Gelişmeleri Işığında Bölgesel Değerlendirmeler*.İç (259-303).Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Yayınları.

Saridi, M. (2016). Greece: Economic Crises and Management Editors: Deborah Caldwell, 45-56. erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/296059181_Greece_Economic_Crises_and_Management_Editors_Deborah_Caldwell

Second enlargement: Greece part (08.07.2016). CVCE (The Virtual Centre for European Knowledge). erişim adresi: https://www.cvce.eu/obj/the_accession_of_greece-en-61a2a7a5-39a9-4b06-91f8-69ae77b41515.html, erişim tarihi: 01.09.2023

Sey, C. (2015,23 Mart). Almanya'da Yunanistan düşmanlığı artıyor. *BBC*. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/03/150323_almanya_yunanistan_sey, erişim tarihi:10.09.2023

Skouroliakou, M. (2012).The Communication Factor in Greek Foreign Policy: An Analysis. *GreeSE – Hellenic Observatory Papers on Greece and Southeast Europe*(55).erişim adresi: <https://www.lse.ac.uk/Hellenic-Observatory/Assets/Documents/Publications/GreeSE-Papers/GreeSE-No55.pdf>

Sokou, K. (2023). Greece-US relations: Capitalizing on a generational high. *ELIAMEP(Helenic Foundation for European& Foreign Policy)*. <https://www.eliamap.gr/en/publication/%CE%B1%CE%BE%CE%B9%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%B9%CF%8E%CE%BD%CF%84%CE%B1%CF%82-%CF%84%CE%BF-%CF%85%CF%88%CE%B7%CE%BB%CF%8C-%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B5%CE%BB/>, erişim tarihi: 03.09.2023

Sönmezoğlu, F. (1984). Ülkelerin Dış Siyasetlerinde Bir Siyasal Etki Aracı Olarak Ekonomik Önlemler. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası* 40(1-4). https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuifm/issue/831/9103#article_cite

Sönmezoğlu F. ve Bayır Ö. E. (2014). *Dış Politika Karşılaştırmalı Bir Bakış*. İstanbul: Der Yayınları.

Spourdalakis, M. (1986). The Greek Experience. *Socialist Register 1985/86: Social Democracy and After*, (Vol:22),249-267. erişim adresi: <https://socialistregister.com/index.php/srv/article/view/5527>

Stamouli, N. (2022,9 Şubat). Greece draws in the US — and edges out Russia. *Politico*. <https://www.politico.eu/article/greece-us-russia-military-energy-relation/>, erişim tarihi: 08.12.2023

Stavridis, S. (2007). Anti-Americanism in Greece: reactions to the 11-S, Afghanistan and Iraq.*Hellenic Observatory, LSE, GreeSE – Hellenic Observatory Papers on Greece and Southeast Europe*. erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/5092579_Anti-Americanism_in_Greece_reactions_to_the_11-S_Afghanistan_and_Iraq

Stefanidis, I. D. (2001). Pressure groups and Greek foreign policy, 1945-67'. *The Hellenic Observatory, The European Institute, London School of Economics&Political Science*. erişim adresi:

https://www.academia.edu/103618144/Pressure_groups_and_Greek_foreign_policy_1945_67?uc-sb-sw=94801666

Tatsios, T. G. (1984) The Megali Idea and the Greek-Turkish War of 1897: The Impact of the Cretan Problem on Greek Irredentism, 1866-1897. 13(2), 301–303. *Columbia University Press. Nationalities Papers*, 13(2), 301–303. doi:10.1017/S0090599200029688

T.C. Dışışleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, *AB Yapısı ve İşleyişi*.(08.05.2020),erişim tarihi:27.11.2022. erişim adresi: <https://www.ab.gov.tr/3.html>

Therborn, G. (2013). Where are the PIGS? Still a Southern European Welfare Regime?.*European Societies*,15.doi: 10.1080/14616696.2013.838021

Tiwari, S. (2024,31 Ocak). Greece OKs S-300 Transfer To Ukraine Acquired From Russia After Massive Geopolitical & Military Crisis – Reports. *Eurasian Times*. Retrieved from https://www.eurasiantimes.com/new-after-nerve-racking-military-crisis-greece-readies/#google_vignette, erişim tarihi:01.02.2024.

Triantaphyllou, D. (2005). The Priorities of Greek Foreign Policy Today. *Southeast European and Black Sea Studies* ,5(3),327-346. doi:10.1080/14683850500321685.

Triantaphyllou, D. (2018). Greek Foreign Policy in Defence of the National Interest: Teetering between Exceptionalism and Integration. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 15(58),107-117. doi:10.33458/uidergisi.518940

Tsakonas, P. (2005). Theory and Practice in Greek Foreign Policy. *Southeast European and Black Sea Studies* 5(3): 427–437.doi: [10.1080/13629395.2022.2148193](https://doi.org/10.1080/13629395.2022.2148193)

Türkeş Kılıç, S. ve Alioğlu Çakmak, G. (2022). Turkey and Greece as frenemies: discourse-historical approach to foreign policy repertoires of the leaders. *Revista de Estudios Internacionales Mediterráneos*: 225-252.doi: [10.15366/reim2022.33.009](https://doi.org/10.15366/reim2022.33.009)

Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. (b.t.). *Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (KEİ)*. erişim adresi: <https://www.mfa.gov.tr/karadeniz-ekonomik-isbirligi-orgutu-kei.tr.mfa>, erişim tarihi:01.10.2023

Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. (b.t.). *Ege Sorunlarının Çözümü Konusunda Türkiye'nin Görüşleri*. erişim adresi: <https://www.mfa.gov.tr/ege-sorunlarinin-cozumu-konusunda-turkiyenin-gorusleri.tr.mfa>, erişim tarihi: 10.12.2023.

Tzogopoulos, G. N. (2017). The EastMed Pipeline Could Be a Giant Step Towards Enhancing Regional Security. *Begin-Sadat Center for Strategic Studies*. <https://besacenter.org/eastmed-pipeline-security/>, erişim tarihi: 28.02.2023.

United States Department of State. (2022, 31 Ekim). *US Security Cooperation with Greece*. Retrieved from [https://www.state.gov/u-s-security-cooperation-with-greece/#:~:text=The%20United%20States%](https://www.state.gov/u-s-security-cooperation-with-greece/#:~:text=The%20United%20States%20)

United States Department Of State. (2024,9 Şubat). *Joint Statement on the U.S.-Greece Strategic Dialogue*. Retrieved from <https://www.state.gov/joint-statement-on-the-u-s-greece-strategic-dialogue-2/>

United States Department of State.(2023,20 Şubat),*The United States and Greece: United By Democratic Values, Advancing Shared Goals for Peace and Prosperity*. Retrieved from <https://www.state.gov/the-united-states-and-greece-united-by-democratic-values-advancing-shared-goals-for-peace-and-prosperity/>

US Embassy&Consulate in Greece. (2022, 10 Ocak). *Statement on East Med Energy Cooperation*. Retrieved from <https://gr.usembassy.gov/statement-on-east-med-energy-cooperation/>

Wahlang, J. (2021). Russophobia and The West: A Study on Europe Anti Russian Sentiments. *International Journal of Russian Studies* (2021/2), 115-123. www.ijors.net_issue10_2_2021_article_5_wahlang.pdf

Yavuz, F., ve Yormaz, E. (2022).Dış Politikada Cebri Bir Yöntem: Gambot Diplomasisi (İngiltere Örneği). *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 288-314. doi:10.30561/sinopusd.1163455

Yılmaz, S. ve M. Yorulmaz (2023). The Effects of Turkish Defense Industry's Transformation on Turkish Foreign Policy. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 12(1): 1-21.doi: 10.15869/itobiad.1186736

Yunanistan Başkanlığı Web Sitesi. (2021).*Prime Minister Kyriakos Mitsotakis' remarks after his meeting with the Prime Minister of the Russian Federation Mikhail Mishustin*. erişim adresi: <https://www.primeminister.gr/en/2021/03/24/26156>

Yunanistan, Ukrayna'ya Leopard tankı vermeyi reddetti. (2023,5 Haziran). *Sputnik Türkiye*. <https://anlatilaninotesi.com.tr/20230405/yunanistan-ukraynaya-leopard-tanki-vermeyi-reddetti-1069244549.html>, erişim tarihi: 25.10.2023.

Yusufoğlu, Y. (2022). Turkish Thrace vs. Alexandroupolis: A New Page in the Turkey-Greece Energy Competition. *Politics Today*. <https://politicstoday.org/turkish-thrace-vs-alexandroupolis-a-new-page-in-the-turkey-greece-energy-competition/>, erişim tarihi: 06.01.2024.

Yürür, P. ve Özkan, A. (2017). Soğuk Savaş Sonrası Türkiye'nin Balkanlar Siyaseti. Ankara, Detay Yayıncılık.

